

PLANINSKI VESTNIK

Glasilo
Planinske zveze
Slovenije

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

109 LETNIK / JULIJ-AVGUST 2004 / 1000 SIT

7-8

Jalovec – do popolnosti izklesan lik

Trdno v zraku

Obljudene poti ob reki Marki so ostale za nami. V samotni dolini, ki se počasi vzpenja proti Prelazu belega kamenja, se je čas ustavil.

To je treba proslaviti – s stojo na glavi.

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

MEINDL

Bridgedale®

Zaradi luknjičaste blazinjenja in odstranljivega podloženega jezika, ki se hitreje suši, so čevlji linije Air Revolution izjemno udobni.

air
by Meindl

SERIJA VODOODPORNIH
(GORE-TEX®) MODELOV Z
VEČJO PAROPROPUSTNOSTJO.

NADZORNIKI TNP SO PRI SVOJEM DELU
OBUTI V NOGAVICE BRIDGEDALE.

**NI DOBRIH ČEVLJEV BREZ
DOBRIH NOGAVIC !**

Priporočene nogavice Bridgedale:

AIR REVOLUTION LOW

Športni čevlji za vsakdanjo rabo in rekreacijo.

CLIMATE

AIR REVOLUTION 2.0

Pohodniški čevlji z izboljšano paropropustnostjo.

CLIMATE

AIR REVOLUTION 7.0 PRO

Gorniški čevlji, primerni tudi za zimske ture.

WEEKENDER

Tehnične nogavice za vsakdanjo rabo.

LIGHT HIKER

Tehnične pohodniške nogavice za obutev z membrano gore-tex®.

GTX SUMMIT

Tehnične gorniške nogavice za obutev z membrano gore-tex®.

PRODAJNA MESTA MEINDL

Ljubljana: POHODNIK
TOMAS SPORT [City Park,
Čopova, Mestni trg]
HERVIS [Vič, City Park]
ELAN [Rudnik]
ANNAPURNA WAY
Škofja Loka: ELAN
Kranj: ELAN
HERVIS
Bled: KOALA SPORT

Begunje: ELAN
Kranjska Gora: KEJŽAR
Trbovlje: BOGO ŠPORT
Kamnik: ELAN
Celje: HERVIS
Maribor: HERVIS
Novo mesto: HERVIS
Nova Gorica: ELAN
Kobarid: SPORTLAND

PRODAJNA MESTA BRIDGEDALE

VSE TRGOVINE
ELAN
HERVIS
SPORT 2000
TOMAS SPORT
PROMONTANA
ALP KOMERC

IN
Ljubljana: POHODNIK
ANNAPURNA WAY
Kranjska Gora: KEJŽAR
Kobarid: SPORTLAND
Trbovlje: BOGO ŠPORT
GOLTES

Ekskluzivni zastopnik in distributer blagovnih znamk MEINDL in BRIDGEDALE v Sloveniji je podjetje LOGOS TREND, d. o. o. / www.logos-trend.si

tel.: 01 / 83 11 665 / logos.trend@k2.net

RATITOVEC

Novim podvigom naproti!

- v usnjeni šivani obutvi izdelani po vaši meri
- kakovostni materiali in udobno usnjeno oblažjenje, robustna izdelava
- za varen korak pa vibram podplat
- ter lahka pohodniška obutev z vodoodbojno membrano ali brez
- 50 let tradicije kakovosti
- **darilo pri nakupu**

6800 Mangart

21.600,00

6750 Ratitovec

21.900,00

9640 Špič

28.600,00

Dolomiti

12.900,00

Trek Lux

17.900,00

Dodatne informacije, svetovanje in naročila:

Tel.: 01/2803634, 2803630

E-mail: info@asteko.si

Možen ogled in nakup na sedežu podjetja.

Asteko d.o.o., Vojkova cesta 58, Ljubljana

Asteko d.o.o.

Izdajatelj in založnik:
Planinska zveza Slovenije
ISSN 0350-4344

Izhaja enkrat mesečno,
julija kot dvojna številka.
Planinski vestnik objavlja izvirne
prispevke, ki še niso bili objavljeni
nikjer drugje.

Naslov uredništva:
PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorčakova ulica 9, p.p. 214
SI-1001 Ljubljana
telefon: 01 434 56 86, faks: 01 434 56 91
e-pošta: pv@pzs.si
http://www.planinskivestnik.com

Vladimir Habjan (odgovorni urednik)

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič –
Svetel, Andrej Mašera, Mateja Pate,
Emil Pevec (tehnični urednik),
Andrej Stritar (namestnik odgovornega
urednika), Tone Škarja, Adi Vidmajer

Lektoriranje:

Katarina Minatti, Tinka Kos,
Mojca Volkar

Oblikovanje: Jurij Kocbek

Grafična priprava: Studio CTP, d. o. o.
Tisk: DELO tiskarna, d. d.
Naklada: 5100 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
natisnjene in po elektronskem mediju na naslov
uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih
prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega
računa PZS je 05100-8010489572, odprt
pri Abanki, D.D., Ljubljana. Naročnina 6.950 SIT,
50 EUR za tujino, posamezna številka 700 SIT.
Članarina PZS za člane A vključuje naročnino.
Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu
številke. Ob spremembi naslova navedite
tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne
odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.
Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje ure-
dništva. Kopiranje revije ali posameznih delov
brez soglasja izdajatelja ni dovoljeno. Ure-
dništvo si pridržuje pravico do objave ali neob-
jave, krajsanja povzemanja ali delnega objav-
ljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo
uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Slika na naslovnici:

Evropska podprvakinja v športnem
plezanju Natalija Gros v smeri
Giljotna (6c/c+), Črni Kal
Urban Golob

PIRAMIDA

Dolgo smo se obotavljali, preden smo jo zastavili in jo res izvedli. Anketo mislim. Rezultatov sem se po svoje bal (vzorec števila anketiranih je reprezentativen!), saj sem bil vse doslej prepričan, da za zdajšnjo uredniško politiko ne bodo najbolj ugodni. Kako to, boste vprašali? Doslej je nekako veljalo, da naročniki in kupci Planinskega vestnika z nakupom revije podpirajo predvsem našo planinsko organizacijo, pa čeprav jim revija morda niti ni všeč. Zato sem pričakoval, da bralci ne bodo toliko odobraval naše uredniške politike. Pa sem se uštel. Rezultati namreč kažejo ravno to: bralci bi radi imeli čim več praktičnih informacij o obiskovanju gora, tj. predstavitev domačih gora, opreme, zemljevidov, predstavitev koč in predstavitev sosednjih gora – to pa si je naše uredništvo ravno zastavilo za cilj že s prvo številko, septembra 2001. Na splošno gledano smo torej na pravi poti, seveda pa bomo upoštevali vse pripombe glede izboljšav, ki so jih predlagali anketiranci.

Na enem izmed letošnjih sestankov planinske organizacije je visoki funkcionar PZS očital uredništvu, da mu društveni delavci telefonirajo, da se v Planinskem vestniku »ne vidijo«. Če je to res, moram povedati, da krivda ni samo na strani uredništva. O vsem pomembnejšem dogajanju na ravni PZS poročamo in objavimo večino prispevkov, ki jih dobimo iz društev. Res je, da jih večkrat skrajšamo, saj nam prostor za novice ne dopušča predolgih prispevkov, zavrnilo pa zelo redko kakšnega. Za objavo društvenih novic pa se je treba tudi malo potruditi. Planinska društva morajo med člani v svojem okolju pač najiti takšne ljudi, ki znajo o društvenih aktivnostih tudi kaj napisati. Nekaterim je to uspelo. To opažam sam pri sprejemanju člankov, saj iz nekaterih okolij dobivam prispevke vedno istih dopisnikov. Tudi način pisanja oziroma poročanja je različen. Najbolj veseli smo prispevkov, ki so koristni tudi za druge, manj pa poročanja o raznih sestankih in »veselicah«, ki jih imamo dovolj že na naslovnici Dela.

Naj vam še povem, kakšen je odgovor uredništva na zgoraj opisane »očitke«. Predstavljajte si piramido; zgoraj je PZS, predsedstvo, upravni odbor, komisije, odbori idr., nekaj nižje so meddruštveni odbori z vsemi komisijami idr., še nižje je še več društev z upravnimi odbori, odseki idr. in čisto na dnu, tam, kjer je piramida najširša, tam je posameznik. No, in temu je namenjen Planinski vestnik! Naj bo član ali nečlan društva, pomembno je, da ga hribi zanimajo in da v Vestniku najde dovolj informacij, ki mu na poteh po gorah pridejo prav. Pa smo spet na začetku zgodbe tega uvodnika – dokler bodo bralci s Planinskim vestnikom zadovoljni, bodo naročniki ali pa ga bodo kupovali v trgovini. Prej o tem nisem bil prepričan, zdaj sem.

Pred nami je glavna poletna hribovska sezona. Upam, da vam bo uspelo opraviti tiste ture, ki ste si jih že dolgo želeli. Če vam bo pri tem pomagal Planinski vestnik, bomo v uredništvu še toliko bolj zadovoljni. Pa še kaj nam pišite! Tudi morebitni nezadovoljni bralci; vendar raje, kot da motite zasluženi počitek visokih funkcionarjev, svoje pripombe sporočajte uredništvu – seznam urednikov je napisan v vsaki številki.

Za nami pa so tri leta urednikovanja. Bila so naporna, tako in drugače, vendar nadvse zanimiva in so minila, kot bi trenil. Zdaj gremo na zasluženi počitek. Torej, vidimo se v gorah! Srečno!

Vladimir Habjan

AKTUALNA TEMA 4-9

Do popolnosti izklesan lik 6
Marjan Bradeško

Jalovec poleti in pozimi 7
Dva vzpona na gorskega lepotca
Jana Remic

NAŠA SMER 10-12

Raz Jalovca 10
Sorodnik dolomitskih razov
Urban Golob

IZLET 13-15

Kako na Jalovec? 13
Andrej Stritar

PLANINSTVO 16-70

Gorsko vodništvo 16
Stoletnica vodniškega predpisa
Vladimir Habjan

Prostovoljno vodništvo 19
Borut Peršolja

Skupne poti bo treba še poiskati 21
Pogovor z gorskim vodnikom in vodnikom PZS

Kot ženski sva se morali bolj dokazovati 25
Intervju: Andreja Belavič Benedik in Tina Di Batista

Slovenski Everest 29
Razstava ob 25-letnici prvega slovenskega vzpona na Everest
Jelena Justin

Planinska vila ratitovškega kraljestva 31
50 let po vojni zgrajene Krekove kočice na Rati-
tovcu (1642 m)
Alenka Veber

Na Roblek bom odšel 34
Tam, kjer murke cveto
Sabina Jovan

Z lubenico na Kanin 36
Vročina in žeja na Kaninskem pogorju
Niko Guid

K 24 - največji koroški hribovski izziv 42
V enem dnevu čez vrhove Koroške
Urška Andrejc

Za malo mal'co nad Matterhorn.....45
Gorski velikani iz »zračne« perspektive
Silvij Morojna

K2 - raziskovanja in alpinistični začetki 50
Marjeta Keršič - Svetel

Ob 50. obletnici prvega vzpona na vrh K2 56
Marjeta Keršič - Svetel

Kako poznamo naše gore 59

Po stopinjah Inkov do Izgubljenega mesta 60
(Camino Inca / Inca trail)
Gregor Vidmar

Vretje vina v starih sodih 65
Andrej Brvar

Bralci želijo praktične informacije 67
Analiza ankete, objavljene v majski številki

ŽIVLJENJE GORA 71-74

Živeli so davno pred nami 71
Po sledih novih odkritij v gorah
Miran Bremšak

Najstarejši sledovi človeka v gorah 74
Marjeta Keršič - Svetel

ALPINIZEM 75-84

Vive la France! 75
Prvomajsko plezanje brez gneče
Tadej Debevec

Pet minut za varno hojo po ledenikih ..78
Mateja Pate

Od Rinke po grebenu na Skuto 79
Pavel Kunaver

Utrinki iz severnega Walesa 80
Andrej Grmovšek

Piksna 83
Tine Mihelič

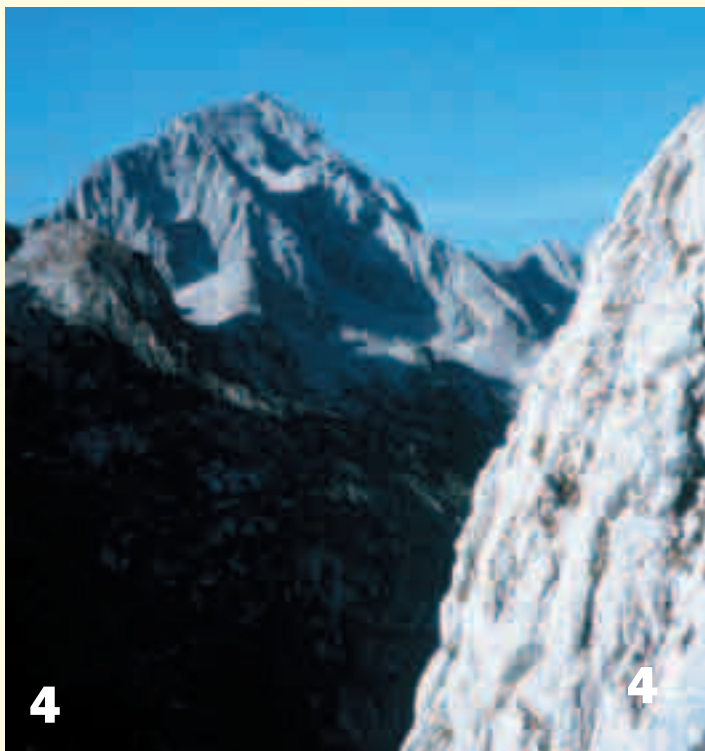
NOVICE IZ VERTIKALE 84-85

PISMA BRALCEV 86

LITERATURA 86-87

NOVICE IN OBVESTILA 87-94

4

4

Do popolnosti izklesan lik

Jalovec! Kot da bi ga narisala otroška roka. Oster, ošiljen vrh, bele barve pozimi, ko se nanj prilepi snežni poprh, bel tudi poleti, ko njegove stene obsije sonce in apnenec slepi pogled. Mogočen je s planiške strani, na kateri končuje dolino; tam je najostrejši. Velik je iz Trente, z dolgimi pobočji, od tam nanj zre tudi Kuğu; najvišji iz Koritnice, v katero padajo njegova zahodna pobočja.

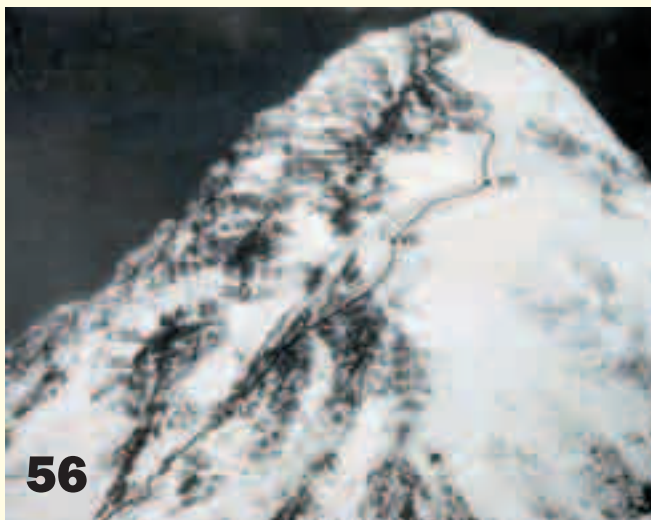
14

Gorsko in prostovoljno vodništvo

Tako kot v tujini, so bili tudi pri nas domačini - pastirji in lovci - tisti, ki so prvi vodili po gorah. Prvi so (dokumentirano) pristopili na Triglav in potem na vrh vodili še mnoge druge, podobno je bilo tudi v Kamniško-Savinjskih Alpah. Prav gotovo vsi poznamo vodnike, ki sta jih imela Kuğu in Frischauf, ko sta raziskovala naše Alpe, v začetku prejšnjega stoletja pa je v njihovem spremstvu hodil tudi Tuma.

Ob 50. obletnici prvega vzpona na vrh K2

V Italiji je letošnje leto v znamenju praznovanja petdesete obletnice prvega vzpona na vrh K2. Prireditve, razstave, projekcije filma o odpravi iz leta 1954 in drugih filmov o K2 se kar vrstijo, izhajajo nove knjige ... Tudi letošnji gorniški festival v Trentu, največja gorniška kulturna prireditve v Evropi, je bil v znamenju obletnice K2.

56

Do popolnosti izklesan lik

✍ Marjan Bradeško

Nekaj čez enajsto je kazala ura, ko sva odložila nahrbtnika na zasneženi vrh. Popolna tišina, nikogar ni bilo ta dan gor – utrujene od novoletnih praznovanj je zadržala dolina. Planica je bila osenčena, saj januarsko sonce potuje nizko za skalno pregrado Mojstrovk, Travnika in Šit. Nisva vedela, da naju z daljnogledi opazujejo iz Tamarja. Nad Loškim žlebom, takoj, kjer se konča strmi vršni del, sva si pripela smuči, zapeljala do roba, kjer se gora prevesi na planiško stran, in že naju je »pogoltnik« razvpiti Jalovčev ozebnik. Sneg je bil sprva nekoliko spihan, zatem pa se je začel del ture, ki jo v mojem planinskem dnevniku še vedno poudarja napis: »Krasno!« Stene ozebnika so se bližale, kot bi vijugal doma po sobi – komaj odskočiš pred mogočnim zidom, že je pred teboj druga stena. Pošteno zadihana sva spodaj zapeljala v prostranost, kot bi se izvila iz objema gore. In potem sva jo ubrala vsak po svojem pobočju, Jure bliže Šitam, jaz po levem delu. Sneg je bil trdno zapihan, boljši ne bi mogel biti, in v drncu sva se podila proti dolini, od daleč je bilo videti kot paralelni slalom. Opazovalci v Tamarju so komaj verjeli, da sva tista, ki sta pred poldrugo uro stala na vrhu. Za nama je ostalo veliko doživetje gore, ki vsakomur veliko da, a je obenem tudi zelo zahtevna.

Jalovec! Kot da bi ga narisala otroška roka. Oster, ošiljen vrh, bele barve pozimi, ko se nanj prilepi snežni poprhr, bel tudi poleti, ko njegove stene obsije sonce in apnenec slepi pogled. Mogočen je s planiške strani, kjer zaključuje dolino in od koder je najostrejši. Velik je iz Trente, z dolgimi pobočji, od tam nanj zre tudi Kugy; najvišji iz Koritnice, v katero padajo njegova zahodna pobočja. Na vrh privedeta samo dve poti, s Kotovega sedla in z ravnice Na jezercih med Velikim Ozebnikom in Jalovcem, dolinskih izhodišč pa je seveda več. Od kjer koli se odpravimo, je pot dolga, vendar ponudi toliko lepega, da bi težko izbrali najboljšo. Ko se, denimo, izvijemo iz meglenega pokrivala Planice in visoko na modrem nebu kot v gledališki predstavi iznad kadečega se odra vstane ošiljen bel vrh. Ali pa se vzpenjamo čez

Jalovško škrbino in nas na meliščih pod Goličico preseneti kozorogova družina. Pa pot iz Koritnice čez Brežič in Škrbino za Gradom. Samotna, dolga, naporna – potem je vrh res vrhunec, za katerega je bilo prelitega veliko znoja. Tudi alpinisti v sicer kratkih planiških stenah najdejo obilo veselja – izraziti severovzhodni raz, pa Hornovo smer, po kateri na Jalovčevo streho splezajo kar skozi okno. Da o smučarjih, tisti najboljši so peljali tudi s samega vrha, niti ne govorimo. Prav vsak, ki rad drsi po zimski belini, se bo ozrl na Jalovec s Kotovega sedla, preden bodo smuči zarezale v gladka pobočja, ki padajo z njegovih bokov. Povsem drugačen zna biti v neurjih: piš vetra na vršnem grebenu grozi z mračno globino Koritnice, strašljiv je, ko nočni bliski parajo nebo in hrumijo potoki čez skalne pečine; ko se z grmečih pobočij ulijejo megle z ledenim dežjem, te spreletava srh.

Kakšno mesto gre Jalovcu, pa kažejo tudi imena – pravijo mu »fant od fare«, pa »kristal«, primerjajo ga tudi z lepoticco – od daleč je čudovita, ko pa se ji približamo, lahko postane nevarna; Jalovec je namreč precej krušljiv, hoja skozi njegov ozebnik pa zaradi padajočega kamenja pogosto zelo tvegana – takrat je bolje narediti »obvoz« čez Kotovo sedlo ali čez Jalovško škrbino. Jalovčeva podoba se je zaradi dovršenosti, čudovitih ploskev – pri likovnem pouku bi se na njih lahko učili senčenja – znašla tudi v grbu Planinske zveze Slovenije. Pogled nanj s Slemena pa je prepoznaven še tistim, ki v gore ne zahajajo. Onim pa, ki so gori že bili, bodo v spominu za vedno ostali tihi večeri pričakovanja, ko so se izpred koč v Tamarju ozirali v Jalovčevo podobo na večernem nebu, ali pa z znamenitim Franceljnom v zavetišču Pod Špičkom čakali prvih znakov jutranje zore. Ostali jim bodo pogledi in razgledi, ki jim v naših gorah zlepa ni para, saj je le redko kje vse tako ostro, pokončno – in doline tako globoko spodaj. ◉

Jalovec poleti in pozimi

Dva vzpona na gorskega lepotca

✍ Jana Remic

Poletje leta 2000

Kristalno jasno jutro se je prebudilo. Nočna neurja so bila že pozabljena in ko je vrhove gora pozlatilo jutranje sonce, mi je bilo kar malo žal, da nisem vstala še bolj zgodaj. Položna stezica me je vodila skozi gozd do melišča. Svet, ki se je odprl pred mano, je bil razrit od velikanskih količin vode, kajti poletje ni skoparilo z nalivi in nevihtami. Dobro uhojena pot se je izgubila v sveže nanesenem grušču in tako sem iskala najlaže prehodna mesta. Bilo je strmo in vsake toliko časa se je grušč pod korakom izmaknil ... Šlo je bolj počasi, dokler nisem zasledila poti, ki vodi na Kotovo sedlo. Ko sem se vzpenjala, se je razgled vse bolj širil. Najprej prav prijeten pogled na zadnje preproge zelenih trav med sivino kamenja, na čredo belih ovac. Prav kmalu sem se znašla med strmimi stenami, ki na severu pod sedlom padajo v dolino proti Loški Koritnici, pred mojimi očmi je naenkrat zrasel mogočni Mangart. Tedaj sem prišla na najvišjo točko Kotovega sedla, stopila sem na zahtevnejši del poti. Globina daleč pod menoj je bila veličastna, obstala sem pred prvo sliko prepadnega sveta. Prišli so trenutki, ko se je čas ustavil; popolnoma sem se posvetila gori, vsak korak sem naredila previdno, premišljeno, zavedala sem se, da bi bil napačen korak verjetno zadnji. V veselje mi je bilo doživljanje teh minut, s spoštovanjem in ljubeznijo namenjenih prelepi, zahtevni gori, hoji po nekoliko zasneženi, zaledeneli stezi, vzponu med klini in žicami po ledeno mrzlih skalah.

Kar prehitro sem prišla na vrh, želela sem si, da bi se zahtevna pot še malo nadaljevala ... Na čudovito modrem, jasnem nebu so se začeli zbirati majhni beli oblaki, rasli so in za hip zatemnili sonce. Šele ob pogovoru planincev sem v daljavi zagledala modrino sinjega morja. Eden

izmed planincev je razlagal, da se morje z vrha Jalovca vidi samo po dežju, ko je zrak zelo čist, da le malo ljudi doživi tak razgled. Nasmehnila sem se, kajti dotlej sem opazovala le gore, vrhove okoli nas in tiste bolj oddaljene. Morje ... seveda, dobro se je videl zaliv, zelo oddaljen svet mest in cest, svet, tako zelo drugačen od neverjetno tihega utripa življenja na gori. Resnično, neverjeten razgled se nam je ponujal tistega dne.

Sonce je ogrelo skalovje na jugovzhodni strani gore in odločila sem se, da sestopim proti Ozebniku. Najprej po dokaj izpostavljenem grebenu, ko se je oko še ustavljalo na razgledih, ko je korak zastal ob neverjetni globini in sem si zaželela, da še ne bi bilo treba oditi. Nekajkrat sem že razmišljala, da bi šla skozi Ozebnik, želela sem videti, kako je, ko se na obeh straneh navpično proti nebu dvigata mogočni steni. Bilo je lepo, vroče poletje in nisem pomislila, da bi bil v Ozebniku lahko še sneg. Zelo strm svet je tam. Najprej melišče, ki odnaša drobno kamenje daleč v dolino. Kmalu pa sem stopila na trdo snežišče, posuto s kamenjem. Hodila sem počasi, korak za korakom. Toda Ozebnik je dolg in šlo je kar malo prepočasi, stopila sem hitreje, se zapeljala po strmem snežišču. Zdelo se mi je, da bo tako kar šlo, in znova sem se »zasmučala«, čeprav sem se zavedala, da je zelo zelo strmo. Vendar sem si dovolila preveč. Nisem bila dovolj previdna, nisem dovolj spoštovala gore, spuščala sem se po ledenem snegu brez cepina ... in padla.

Odnoslo me je proti dnu. Skušala sem se ustaviti, najprej s čevlji, vendar je šlo vedno hitreje. Sunkovito sem se obrnila trebuh in zavirala z rokami in nogami ... Končno mi je uspelo. Počasi sem se pobrala in tresočih se nog nadaljevala pot. Korak za korakom, pa če bi tistih trideset metrov hodila še dve uri... Roke so me še nekaj časa neznosno bolele od udarcev ledenege snega in kamenja, ostalo mi je nekaj modric. Pa vendar, bilo je samo to. Že ko sem zdrsnila,

sem vedela, če se mi ne bo uspelo ustaviti in bom zletela v skalovje na dnu, bom lahko vesela, če bom samo polomljena. Grozljivo. Vsega sem bila kriva sama. Ker nisem dovolj spoštovala gore. Ker sem precenjevala svoje sposobnosti in ker sem vedela, da na ta del poti ne bi smela brez cepina.

Spoznala sem, kakšna je pot skozi Ozebnik, njena zahtevnost me je preveč zaposlila in tako nisem imela časa opazovati čudovitih sten, ki se dvigata proti nebu. Odločila sem se, da bom šla naslednjič raje okrog, po označeni poti, ki je zelo lepa in zavarovana.

Nadaljevala sem pot in srečala dekle, ki je prav tako sestopalo. Pogovarjali sva se, beseda je nanesla tudi na Ozebnik. Rekla je, da nikoli ne bo šla skozi Ozebnik: »Veš, čisto spodaj je zelo veliko spominskih plošč, tam se je ubilo že mnogo ljudi. S preveliko hitrostjo priletijo dol in se razbijejo ob skalah!« Bila sem tiho ... in zelo hvaležna za podarjeno življenje.

Jalovec, čudoviti diamantni vrh, se je še vedno bleščal v soncu, čeprav se je nabiralo vedno več oblakov. Stala sem na travniku v Tamarju in

občudovala prelepo goro. In bila sem prepričana, da skozi Ozebnik ne bom šla nikoli več ...

Februar leta 2002

Dolina Tamar, hladna, skoraj vse dopoldne v senci, pa vendar prav nič samotna. Kar nekaj smučarjev je že bilo v strminah proti Kotovemu sedlu in Ozebniku.

Nekoliko strahu pred zahtevno potjo je bilo, spomin na padec v Ozebniku še ni zbledel ... pa želja. Želja, ki je bila vedno večja, ždela je globoko v meni in ko sem nekje slišala, da je pot na Jalovec lepo prehodna, je zaživela. Vedno močnejša je bila in večja in ko sem začela stopati po zasneženi strmini pod vznožjem Jalovčevih sten, je tesnoba kar izginila. Vrhovi okoli njega so žareli v blede svetlobi zimskega sonca.

Pod Ozebnikom sem si obula dereze. S cepinom v rokah sem sledila stopinjam v trdem snegu. Včasih sem se zadihana ustavila. Na vrhu Ozebnika sem se znašla na robu s soncem obsijanega belega snega, ki se je bleščal v svetlo rumeni svetlobi. Nadaljevala sem pot po zelo

Jalovec s Plešivca 📷 Vladimir Habjan

strmem snežišču proti grebenu. Dan je bil zelo lep in topel in kljub počasnemu in previdnemu vzpenjanju mi je bilo vroče. Do grebena. Do grebena, na katerem je močno pihal veter. Do grebena, ki je bil skoraj kopen in je ponujal čudovit razgled. Čisto, modro nebo je kraljevalo nad stoterimi vrhovi daleč naokrog. Na trenutke je bil glasen orkester vetrov prek grebena, mraz me je prisilil, da sem šla naprej proti vrhu. Hoja po grebenu, kjer se svet na obeh straneh spušča v oddaljene doline, je bila pravljíčna. Prav kmalu sem obstala na vrhu. Opazovala sem čudoviti svet naokoli, svet zasneženih vrhov, ki so kipeli proti sinjemu nebu. Veter pa je neutrudno pihal, hlad me je preganjal in morala sem se posloviti. Počasi sem se poslavljala, tako neverjetno lepo in samotno je bilo. Le od kod vetru toliko energije? Pihal je, bučal in hrumel prek grebena, ustvarjal je nove in nove melodije. Vsakokrat so malce drugačne in vedno jih rada poslušam. Melodija na visokih vrhovih in grebenu je drugačna kot tista, ki valovi med vrhovi dreves ... Vsaka je lepa in čarobna ... Dokler ni bila moč vetra tako zelo velika, da sem se morala obrniti in z rokami na obrazu zajeti sapo.

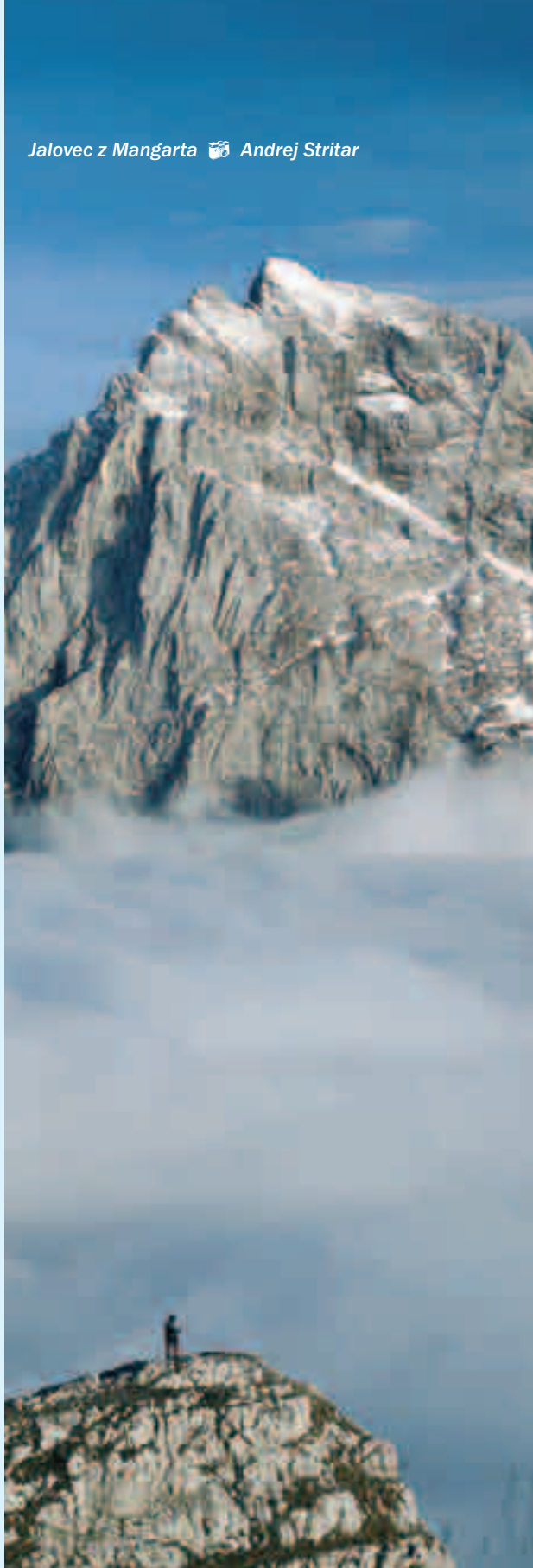
Umaknila sem se pod greben. Sestop pa je bil še precej bolj zahteven kot vzpon, toplo sonce je med mojim pohajanjem na vrhu omehčalo sneg in v beli strmini naenkrat ni bilo nobene opore več. Čas ni bil prav nič več pomemben, ampak le previdnost; počasi, korak za korakom sem sestopala. Prišla sem do Ozebnika in si kar oddahnila.

Pridružila sem se smučarjem ter si privoščila malico in počitek.

Tokrat je bil sestop skozi Ozebnik čudovito doživetje. Doživetje strmih sten, ki le nekaj metrov narazen oklepata strmo snežišče, neverjetno navpičnih in visokih; bleda sivina skalovja, zvok vode, odtekajoče nekje prek sten, sem ter tja zvok padajočega kamenja, medtem pa neverjetna tišina ... pa smučarji ...

Zares lepo doživetje, nekaj takega, kar sem nekoč pričakovala. Pod Ozebnikom sem dereze in cepin pospravila v nahrbtnik in nadaljevala pot po dolgi, senčni dolini Tamar. Pogosto sem se ozrla in opazovala prelepo goro. Res je nekaj posebnega, prav čudovit delček sveta je. ●

Jalovec z Mangarta Andrej Stritar

Raz Jalovca

Sorodnik dolomitskih razov

✍ in 📷 Urban Golob

Za marsikoga je Jalovec zaradi svoje oblike najlepša slovenska gora in nekateri ga primerjajo z diamantom. Za te drage kamne so značilni med drugim tudi ostri robovi in Jalovec – če ga pogledamo iz Tamarja – takšen izrazit rob prav gotovo ima. To je severovzhodni raz.

Zgodbe s srečnim koncem

Zaradi svojih strmih pobočij se je Jalovec dolgo časa upiral prvemu vzponu na njegov vrh, toda strme stene so kar klicale plezalce, da potipajo njegovo skalo. Prvi, ki je uspel preplezati Jalovec iz Tamarja, je bil Ferdinand Horn. Davnega leta 1909 se je napotil pod njegovo SV steno, vstopil vanjo in se hitro znašel na Kegljišču, gruščnati terasi kakšnih 200 metrov nad vstopom. Razčlembe in najlažji prehodi so ga vodili proti levi, čeprav mu je pogled gotovo uhajal tudi proti desni na strm in izpostavljen raz. Menda ga je lovilo slabo vreme in kar naenkrat se je znašel pod ogromnimi črnimi previsi tik pod robom stene, kjer je že izgledalo, da se je njegova tura končala v slepi ulici. Seveda je bil sestop po »dobri trojki« takrat vrhunsko dejanje in že zato se je Horn malo bolje razgledal naokoli ter – odkril okno, ki mu je omogočilo varen in hiter prehod na Streho, položnejši teren, po katerem se je povzpel do vrha in še pred nevihto začel sestopati v dolino.

Na naslednji pomemben vzpon v Jalovčevih stenah je bilo treba čakati 23 let. Vseskozi pa se je vedelo, da je SV raz najbolj zaželen smer. Leta 1932 sta pod njega prišla France Ogrin in Igor Omersa. Plezala sta do Kegljišča po Hornovi smeri, nadaljevala po razu, nato zavila v severno steno. V njej se je njun prvi

poskus s hudo dolgim, 30-metrskim padcem Igorja Omerse, tudi končal. Poškodbe niso bile tragične, čeprav prebita glava, polomljena rebra, potolčene roke in posneta koža na hrbtu niso ravno prijetne stvari. Kasneje sta vzpon končala po severni steni, tako da se njuna smer drži raza samo v prvih raztežajih nad Kegljščem. S tem sta opravila enega izmed najtežjih vzponov slovenskih plezalcev do tedaj.

To je bil do tistega časa tudi eden redkih, če že ne edini pomemben slovenski vzpon na Jalovec, saj so pomembnejša dejanja na gori opravili tujci, ki so se podpisali že pod prvi vzpon nanjo. Leta 1875 se je na Jalovec prvi povzpel Karl Wurmb v spremstvu domačih vodnikov Černute in Strgulca, vzpon pa so opravili iz Koritnice. Prvi zimski vzpon je opravil Julius Kugy. V novem, 20. stoletju so pozimi stali na vrhu Kugy, Bolattio, Kramar in vodnik Jože Komac. Toda sestop bi se kmalu končal tragično. Enemu izmed klientov je spodrsnilo in s seboj je potegnil še druga dva. Može se se lahko zahvalili samo Komačevi prisebnosti, da jih je zadržal in preprečil pravo tragedijo.

Zgodba o uspešnem vzponu

Tako je prišlo leto 1934 in pod Jalovcem so se spet pojavili tujci. No, ne čisto »pravi«, ampak »napol naši«. Raz Jalovca je padel v oči tudi Emiliu Comiciju, Tržačanu in prijatelju Slovencev, s katerimi je tudi plezal. Spomnimo se samo smeri, ki sta jo v severni steni Briceljka preplezala z Jožetom Cesarjem ali pa njegovo znano spodbujanje Jože Čopa, da naj vendarle poskusi preplezati osrednji steber v triglavski steni: »Oštja, Joža, ga moraš provare! Ma ga poškuši! Ga pridiš, ga vidiš, ga greš al ga ne greš!« V času, ko je stal pod Jalovcem, je bil Comici že uveljavljen dolomitski plezalec. Samo leto pred tem je skupaj z bratom Dimai preplezal severno steno velike Cine in ker sta ga brata kasneje obtožila, da je pri prvenstvenem vzponu omagal, je tri leta kasneje isto smer preplezal popolnoma sam in to v treh urah!

Toda tokrat je Comici vstopil v Jalovčev raz z Ido Mally, Ano Escher iz Tržiča in z Jožetom Lipovcem. Sledili so smeri Ogrina in Omerse do lope v severni steni in nato čez strme plošče z

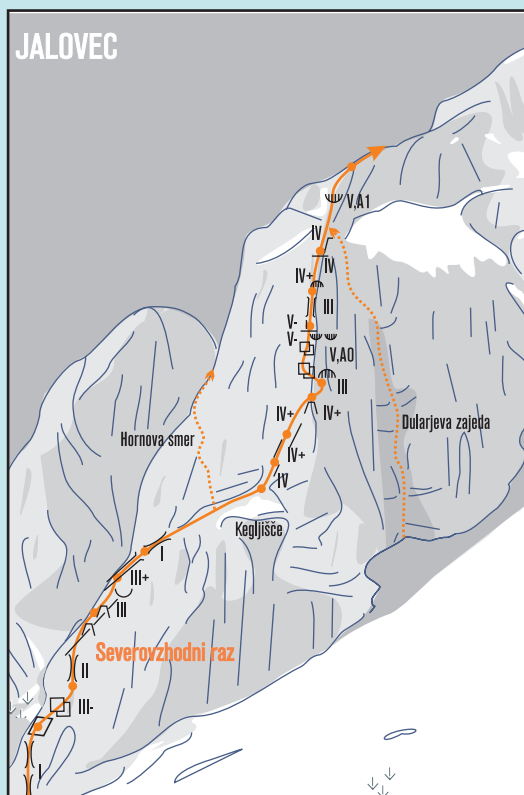

Bele plošče v Comicijevi prečnici

odlično kamnino speljali smer nazaj na raz, ki so se ga držali vse do vrha. Na najtežje mesto so naleteli tik pred koncem. Prav izstopni previs je najzahtevnejši v vsej smeri, toda danes je bogato opremljen s klini in tudi oprimki za današnje trenirane roke sploh niso tako slabi, je pa previs zelo izpostavljen in zračen. Samo skobacati se je še treba čezenj, potem pa roke služijo le še za občasno oporo pri hoji po Jalovčevi strehi do vrha.

Toda Comici ni bil edini od slavnih tujih alpinistov, ki so obiskali Raz Jalovca. V navezi z Alešem Kunaverjem se je čezenj povzpel tudi

Skica smeri: Barbara Žižic

sam Hermann Buhl. Aleševi zapisi govorijo o slabem vremenu in snegu. Noč pred vzponom je sneg pobelil Jalovec in okoliške hribe, snežnih ploh pa sta bila plezalca deležna tudi med vzponom in sestopom. Menda je Buhl tiho pripomnil: »Bila je odlična in lepa zimska tura!« Toda vsaj govorilo se je, da to ni bila edina Buhlova sodba o plezariji v naših gorah. Očitno je pričakoval boljše skalo in tako naj bi omenil tudi nekakšen »kamnolom«. Čeprav za naše razmere skala v Razu sploh ni slaba, pa se z dolomitskimi razi lahko Jalovčev primerja le z drzno obliko.

Zgodba o filmskih padcih

Lepa linija smeri, predvsem pa slikovitost plezanja in prehodov, so bili verjetno glavni razlogi, da so leta 1959 v Razu posneli tudi alpinistični film. Glavna igralka sta bila Franci Savenc in Janez Zupančič, snemavec je bil Viki Pogačar, pod režijo pa se je podpisal Mirko Mahnič. Snemali so devet dni, bazo pa so imeli pri velikih balvanih na Kotovem sedlu. Ko je bilo snemanje

že končano – snemavec je ravno pospravil kame-ro – se je zgodil še padec. Savenc je kot drugi v navezi padel in ker ga Zupančič v lažjem svetu nad previsom ni več ustrezno varoval, je zanihal čez ves previs. »Obvisel sem v zraku in se vrtel. Gledal sem po pobočjih Kotovega sedla, ... pa spet steno ... dva- ali trikrat, preden sem uspel zanihati in z nogo oziroma čevljem zatakni-ti skalo, da sem se potegnil do oprijema ... Med-tem je zgoraj naveza, ki je plezala pred nama, že bila pri Janezu, fiksirali so vrvi in čez čas sem zlezal ob pomoči lestvic, ki so mi jih spustili z vrha, spet čez previs,« pripoveduje Franci Sa-venc.

Menda je bilo snemalcu še kako žal za že pospravljeno kamero, a zamisel o popestritvi scenarija je bila prava: »In sem padal, ne vem več kolikokrat, na enem od balvanov v Tamarju. Bil sem ves moder okoli pasu, saj takrat še ni-smo imeli plezalnih pasov,« se spominja Savenc. Padec je tako še dodal k dramatičnosti filma, ki so jo sicer pričarali tudi z dimnimi baklami, da so dobili »umetno meglo«. Film so premierno predvajali na občnem zboru Akademskega al-pinističnega odseka, ki je prav zaradi tega doživel množično udeležbo – zbralo se je kar 300 ljudi.

Žalostna zgodba in obletnice

Raz Jalovca pa je povezan z Akadems-kim AO tudi zaradi zelo žalostne zgodbe. Vremenski preobrat in pravo neurje je leta 1950 visoko v smeri presenetilo trojno navezo, ki so jo sestavljali mladi plezalci Igor Kovačič, Stanko Tomi-nec in Franc Vavpotič. Vsi so umrli v takratnem neurju. V njihov spomin člani Akademskega AO še danes vsako leto pripravijo srečanje VTK v Tamarju in znamenito dirko »okrog kola«.

Piše se leto 2004 in Raz Jalovca – no, vsaj Co-micijeva varianta – letos praznuje 70-letnico. Ne pozabimo, da isti jubilej praznuje tudi bližnji Ašenbrener v Travniku. In ko smo že pri obletnicah: petdeset pomladi šteje tudi Rume-na zajeda v Koglu. Zadnji dve smeri povezuje ime Milana Schare, ki je Rumeno zajedo preple-zal v prvenstvenem vzponu, čez Ašenbrenerja pa je opravil prvi solo vzpon. Ima morda gos-pod Schara kakšno zanimivo dogodivščino tudi iz Raza Jalovca? ◊

Kako na Jalovec?

✍ Andrej Stritar

Ko se je zemlja gubala in so nastajali današnji Julijci, so se grebeni oblikovali tako, da je postal Jalovec nekakšno osrednje stičišče treh velikih gorskih hrbtov (vzhodni poteka čez Travnik in Mojstrovke do Vršiča, severni je greben Ponc, južni se razteza proti Pelcem), če pa štejemo še Loško steno in greben proti Mangartu, jih je celo pet. Le redko kje drugje pri nas so gore in doline tako zanimivo prepletene. Prav tako je Jalovec ločnica med tremi velikimi dolinami. Tisto najbolj znano obliko gorskega kristala kaže na sever, v dolino Planico. Na jugu pod njim leži Zadnja Trenta, iz katere gleda njegovo drugo podobo bronasti kip Kugyja. Tretja dolina pod Jalovcem pa je Loška Koritnica, iz katere vidimo njegovo tretjo značilno podobo, kadar se peljemo čez

prelaz Predel. Če hočemo na njegov vrh, se ga torej lahko lotimo s treh strani. Od nikoder ni zlahka dostopen in od vsepovsod je vzpon dolg in naporen. Edina kočja, ki ga lahko skrajša, je Zavetišče pod Špičkom na južni strani, ki pa s svojimi skromnimi 30 ležišči ne more prenočiti prav velikega števila osvajalcev našega lepota. Zato se raje pripravimo na naporno celodnevno turo iz doline na vrh in nazaj. Še najbolj priljubljeno izhodišče je prelaz Vršič, ki nam sicer prihrani nekaj višinskih metrov, nam pa doda kar precej razdalje. Vsi pristopi so zahtevni, zato nikar na pot brez izkušenj ali zanesljivega spremstva.

Od Zavetišča pod Špičkom (glede poti do tja glej opis z Vršiča ali iz Trente) sledimo markacijam v zračna pobočja Velikega Ozebnika.

Zemljevid: Rok Stritar

Pot se zložno dviga okoli njih (varovala) na uravnavo pod vršnim delom Jalovca; na tej se pridružimo poti iz Tamarja. Na levi pod nami pada Loški žleb, na desni pa Jalovčev ozebnik. Čaka nas še slaba ura in pol zahtevnega vzpona na vrh. Skupaj 2-3 ure.

Z Vršiča gremo od kioska pod Tičarjevim domom po markirani poti, ki je speljana sprva celo navzdol v pobočja pod Malo Mojstrovko. Spusta pa ni veliko, prvi dve uri hodimo proti zahodu skoraj vodoravno vzdolž pobočij na višini med 1500 in 1600 m nad Trento. Ko končno pridemo do križpotja, na katerem se z leve priključimo poti iz Zadnje Trente, zavijemo za markacijami na desno navzgor (naravnost bi v uri in pol prišli do Zavetišča pod Špičkom). Čez dobro uro bomo na višini 2000 m prišli na naslednje križpotje, tam pa se priključimo poti iz Tamarja čez Mali kot. Po njej gremo na levo nad Jalovčev ozebnik in po vršnem delu gore do vrha. Skupaj 5-6 ur.

Iz Zadnje Trente začnemo pot na parkirišču na koncu ceste, ki se odcepi od vršiške ceste pod Kugyjevem spomenikom in pelje mimo Koče pri izviru Soče. Nadmorska višina je tam 962 m, torej nas do vrha čaka 1700 m. Pot se takoj začne dvigati in nas po uri in pol pripelje do križišča, na katerem lahko zavijemo na levo proti Zavetišču pod Špičkom (do tam je še slabi dve uri) ali pa nadaljujemo pot naravnost navzgor. Dvesto metrov više se pridružimo poti z Vršiča (glej zgoraj) in gremo po njej do vrha. Skupaj 4-5 ur.

Iz Tamarja v zatrepu doline Planice imamo dve možnosti – levo ali desno od vrha, čez Mali kot ali pa čez Kotovo sedlo. Preden pa se odločimo, moramo od doma po dolini in po plazu pod stene Šit.

Čez Jalovško škrbino gremo po plazu do izteka Jalovčevega ozebnika, tam pa zavijemo na levo v skalovje; čezenj nam pomaga tudi nekaj varoval. Na grebenu, na Jalovski škrbini, pogledamo na trentarsko stran, nekoliko sestopimo in okoli vrha Goličice (strma stena, varovala, zahtevno) pridemo nad Jalovčev ozebnik. Od tam nadaljujemo v vršni del Jalovca po strmem visokogorskem svetu (varovala) do

vrha. Z ustrezno opremo se da vzpeti tudi skozi sam ozebnik, ki pa je po večini zasnežen in leden, pa tudi zelo izpostavljen padajočemu kamenju. Iz Tamarja do vrha skupaj 6-7 ur.

Čez Kotovo sedlo s plazu pod Šitami zavijemo za oznakami na desno in čez strmo stopnjo dosežemo planotast svet pod sedlom. Prek njega pridemo na prostrano Kotovo sedlo pod slikovito Kotovo špico. Tja pripelje tudi markirana pot iz Loške Koritnice. Zavijemo na levo po markirani poti v vršni del gore. Po razgledni in po večini izpostavljeni poti (varovala) se dvigamo ob severozahodnem grebenu visoko nad Koritnico do vrha. Iz Tamarja 6 ur.

Iz Loške Koritnice imamo dve možnosti. Obe se začneta na gozdni cesti, ki je speljana iz Loga pod Mangartom v zatrep doline komaj kakih 850 m visoko. Do Koritniške planine, slabe pol ure od konca ceste, sta obe varianti združeni.

Če gremo **čez Škrbino za Gradom**, na Koritniški planini zavijemo na desno za skromnimi markacijami v strmo pobočje, ki pada izpod krnice pod steno Ozebnika. Najstrmejši je prvi skalnati prag, nato strmina nekoliko popusti. Do prelaza Čez Brežice, prek katerega je Loška stena povezana s Pelci, pa se bomo kar preznobili, saj je višinske razlike več kot 1000 m. S tega prelaza (nanj bi lahko prišli tudi iz doline Bavšice) nas markacije povedejo še više, na Škrbino za Gradom; na njej končno pogledamo na nasprotno stran, na bližnje Zavetišče pod Špičkom. Naprej glej opis zgoraj. Do zavetišča 5-6 ur, do vrha še 2-3.

Če gremo **čez Kotovo sedlo**, nadaljujemo pot mimo Koritniške planine naprej po dolini tja do višine približno 1800 m. Potem nas kažipot usmeri na desno (na levo gre pot na Mangart) v strma pobočja pod Kotovim sedlom (nekoliko više poteka še druga varianta poti na sedlo, ki pa je v precej slabem stanju). Po ponekod izpostavljeni poti pridemo na sedlo in se pridružimo poti iz Tamarja, opisani zgoraj. Do Kotovega sedla vsaj 4 ure, naprej še 2, skupaj 6-7.

Zemljevida: Kranjska Gora, 1 : 30.000, Julijske Alpe, zahodni del, 1 : 50.000. ○

Gorsko vodništvo

Stoletnica vodniškega predpisa

✍ Vladimir Habjan

V Planinskem vestniku št. 10, leta 1904, je bil objavljen predpis o gorskem vodništvu imenovan »Red za gorske vodnike«¹. Stoletnica tega predpisa je povod, da smo se ponovno lotili teme – vodenje v gore – o vodništvu pa je bilo sicer v Planinskem vestniku napisanega že veliko (glej izbor literature o vodništvu v prilogi).

Kako je bilo nekoč ...²

Gorsko vodništvo ima v Centralnih Alpah bogato tradicijo, pri nas pa se je začelo uveljav-

1 Razglas c. kr. Deželne vlade za Kranjsko z dne 20. avgusta 1904, št. 13.826, s katerim se daje na znanje nov red za gorske vodnike (PV, št. 10, 1904, str. 171-175).

2 Povzeto in deloma citirano po Evgenju Lovšinu in Janezu Duhovniku (glej prilogo – seznam literature).

ljati proti koncu devetnajstega stoletja. Tako kot v tujini, so bili tudi pri nas domačini – pastirji in lovci – tisti, ki so prvi vodili po gorah. Prvi so (dokumentirano) pristopili na Triglav in potem na vrh vodili še mnoge druge, podobno je bilo tudi v Kamniško-Savinjskih Alpah. Prav gotovo vsi poznamo vodnike, ki sta jih imela Kugy in Frischauf, ko sta raziskovala naše Alpe, v začetku prejšnjega stoletja pa je v njihovem spremstvu hodil tudi Tuma.

Država je kmalu uredila zakonodajo s tega področja – na Kranjskem je bil sprejet prvi vodniški predpis »Red za gorske vodnike« 27. 6. 1874, nato »Red za gorske vodnike za Vojvodino Kranjsko« z dne 20. 8. 1904, na Štajerskem pa naredba štajerskega namestnika z dne 23. 7. 1896. Prvi vodnik, ki je pri nas dobil vodniško knjižico, je bil Simon Pinter iz Mojstrane leta 1877. Vodniki so bili za svoje delo plačani v skladu z vodniško tarifo, ki so jo določile oblasti. Poleg vodenja so vodniki gostom navadno nosili tudi prtljago. V širšem smislu je vodnik opravljal celo vrsto nalog povezanih s hribi, kot npr.: dela pri graditvi koč, zavarovanju poti, reševanje ponesrečenih. Planinska organizacija je uvedla usposabljanje vodnikov na posebnih tečajih, ki so postali obvezen pogoj za opravljanje vodniškega poklica. Prvi tečaj za vodenje po gorah na območju današnje Slovenije je bil leta 1894 v Mojstrani, organizirala ga je Nemško-avstrijska planinska zveza. Na njene tečaje so nekateri slovenski vodniki hodili do leta 1911. Slovensko planinsko društvo (SPD) je prvi tečaj organiziralo leta 1906 v Ljubljani.

Zanimivo je, da se je v času uveljavljanja poklicnega gorskega vodnika, pojavil tudi »alpinist«, tj. obiskovalec gora brez vodnika. Razlogov za to je več. Vodnika so si zaradi težkih socialnih razmer lahko privoščili le premožnejši. V tistih časih pa so v gore intenzivneje začeli zahajati tudi mestni ljudje, tisti, ki so preživeli šest dni v zaprtih prostorih, sedmi dan pa so si zaželeli sonca in narave. Ti so potem ali sami ali v

Slavni Trentarji: Jože Komac - Pavr, Ivan Berginc, Anton Tožbar ml. (sedi) in Andrej Komac ml.

navezi brez vodnika preplezali nove, prvenstvene smeri in tako 'poželi slavo'. Kar naenkrat je bil vodnik potisnjen na drugo mesto.

Po prvi svetovni vojni je bilo v stari Jugoslaviji delo gorskih vodnikov v Dravski banovini urejeno z Naredbo o gorskih vodnikih, ki je bila sprejeta 5. 11. 1930. Nadzor nad vodniki je imela sicer upravna oblast, toda vsak, ki je želel biti vodnik, je moral prinesiti potrdilo planinskega društva o usposobljenosti. Zato je SPD 13. 12. 1930 sprejelo Pravilnik SPD za gorske vodnike, v katerem je bilo med drugim določeno, kako potekajo tečaji. Vodniki v SPD niso imeli posebne organizacije. SPD je sicer v letih 1933 do 1935 organiziralo več vodniških in reševalnih tečajev.

Po drugi svetovni vojni družbeni red, ki je propagiral prostovoljnost in brezplačnost, razvoju gorskega vodništva ni bil najbolj naklonjen. Predpisi so se v planinski organizaciji uredili na novo. Leta 1948 je o vodnikih sklepala tretja redna letna skupščina Odbora za planinstvo in alpinistiko Fizkulture zveze Slovenije. Priporočila je, da se začne organizirati gorsko vodniško službo. Posebna komisija je izdelala Pravilnik vodniške službe in potrdila stare vodnike, novi pa naj bi to postali po opravljenih izpiti. Planinska zveza Slovenije je na svoji peti redni skupščini 18. maja 1958 sprejela pravilnik o organizaciji gorskih vodnikov pod njenim pokroviteljstvom. Izpite za gorske vodnike so leta 1959 opravljali tisti, ki so že bili gorski vodniki in novinci. Gorski vodniki so bili potem do leta 1993 organizirani v podkomisiji za gorsko vodništvo pri komisiji za alpinizem.

... in kako je danes.

Po osamosvojitvi Slovenije so se začele aktivnosti za ustanovitev lastnega vodniškega društva in vključitev v Mednarodno zvezo združenj gorskih vodnikov IFMGA, ki je bila ustanovljena leta 1966. Ustanovni občni zbor Združenja gorskih vodnikov Slovenije (ZGVS) je bil 26. 5. 1993 v Ljubljani, prvi predsednik pa je postal Marko Štremfelj. V IFMGA je bila ZGVS sprejeta 22. 11. 1997 v Kalsu pod Groslocknerjem.

Gorsko vodništvo je danes urejeno z zakonom o gorskih vodnikih, ki je bil sprejet leta

Izbor literature o vodništvu

- Novi red za gorske vodnike na Štajerskem, Planinski vestnik, št. 10, 1896.
- Davek vodnikom, Planinski vestnik, št. 1, 1903.
- Nov red za gorske vodnike, Planinski vestnik, št. 10, 1904.
- Gorski vodniki, Planinski vestnik, št. 8, 1905.
- Prvi vodniški tečaj, Planinski vestnik, št. 3, 1906.
- Naši gorski vodniki, Planinski vestnik, št. 6, 1906.
- Novi oblastveno potrjeni vodniki, Planinski vestnik, št. 8, 1906.
- Badjura, R. 1922: Jugoslovenske Alpe. Naredbe o gorskih vodnikih, Planinski vestnik, št. 2, 1931.
- Režek, B. 1959: Stene in grebeni: razvoj alpinistike v Savinjskih Alpah (1759-1945). Ljubljana.
- Peršič S., Planinski vodniki, Planinski vestnik, št. 7, 1960.
- Lovšin, E. 1961: Gorski vodniki v Julijskih Alpah. Ljubljana.
- Strojin T., Prispevki k podobi in delu planinskega vodništva, Planinski vestnik, št. 3, 1962.
- Krušič J., Gorski vodniki Planinske zveze Slovenije, Planinski vestnik, št. 6, 1962.
- Krušič J., Naši gorski vodniki, Planinski vestnik, št. 7, 1962.
- Kugy, J. 1977: Anton Ojcinger: življenje gorskega vodnika. Maribor.
- Pograjc, B., Gorsko vodništvo kot poklic, Planinski vestnik, št. 5, 1995.
- Peršolja, B. 1995: Mladi v gorništvu in gorniški organizaciji. Mladinska komisija PZS.
- Koželj-Stepic M., Gorsko vodništvo na Slovenskem, Planinski vestnik, št. 6, 1995.
- Habjan, V. Red za gorske vodnike iz leta 1904, Planinski vestnik, št. 4, 1996.
- Zupan, F. Novo obdobje gorskega vodništva, Planinski vestnik, št. 7-8, 1996.
- Peršolja, B. 2001: Programi usposabljanj za opravljanje strokovnega dela v športu na področju planinstva. Elaborat. Ljubljana.
- Duhovnik, J. 2002: Predpisi o gorskih vodnikih, Združenje gorskih vodnikov Slovenije.
- Peršolja, B. 2002: Prostovoljnost delovanja v planinski organizaciji. Zbornik Slovenskega kongresa športne rekreacije. Ljubljana.
- Duhovnik, J. 2003: 10 let Združenja gorskih vodnikov Slovenije (1993-2003). Planinski zbornik: Ob 110-letnici SPD in PZS. Ljubljana.

1999. Poleg zakona ureja delo gorskih vodnikov tudi Pravilnik o gorskih vodnikih, ki ga je sprejelo ministrstvo za drobno gospodarstvo in turizem. V skladu z zakonom o gorskih vodnikih se je ZGVS s sprejemom statuta leta 2000 preobli-

kovalo iz društva v poklicno združenje. Gorski vodniki imajo tudi etični kodeks. Med predpisi, ki urejajo dejavnost gorskih vodnikov, je tudi pravilnik o vodniških tarifah, ki ga je potrdilo ministrstvo za gospodarstvo.

Kategorije članov ZGVS so se z leti spreminjale. Poleg registriranih aktivnih gorskih vodnikov in pripravnikov so leta 1996 uvedli tudi kategorijo registriranih vodnikov. Z izvolitvijo prvega častnega člana so uvedli kategorijo častnega člana. Po sprejemu v IFMGA so aktivne vodnike uvrstili v dve skupini, prva si je na izpopolnjevalnih tečajih pridobila licenco IFMGA, druga je obdržala le licenco ZGVS.

Z osamosvojitvijo ZGVS sodelovanje s PZS ni bilo pretrgano. Gorski vodniki so se aktivno vključili v razprave o Pravilniku o izobraževanju, kategorizaciji in registraciji vodnikov PZS. Že podkomisija za gorsko vodništvo je leta 1991 ugotovila, da je predvidenih kategorij preveč (od A do K). Bistvena pripomba gorskih vodnikov je bila, da mora biti kategorij manj in da morajo biti tudi prostovoljni vodniki celoviteje

usposobljeni. Prizadevanja za uskladitev kategorij vodnikov PZS s kategorijami UIAA so se začela čez nekaj let.

80-dnevni program usposabljanja gorskih vodnikov (obsega tečaj teoretičnih in praktičnih osnov gorskega vodništva, tečaj vodenja v skali, tečaj vodenja v snegu in ledu, tečaj vodenja turnega smučanja v visokogorju ter vse pripadajoče izpite) omogoča, da je gorski vodnik usposobljen za vodenje od tur po poteh v domačih gorah do najzahtevnejših vzponov v vseh gorstvih sveta. Odkar obstoji ZGVS, se je dejavnost gorskih vodnikov v Sloveniji precej razvila. Kar nekaj vodnikov je, ki imajo kot samostojni podjetniki ali lastniki družb registrirano dejavnost gorskega vodništva, večina pa jih svoj poklic še vedno opravlja občasno. Stanje se postopno približuje tistemu v drugih alpskih državah.

Več podatkov o gorskem vodništvu je možno dobiti na internetu (<http://zdruzenje-gvs.si/>). Po vzoru tujih združenj ZGVS vsako leto izdaja brošuro z aktualnimi podatki o gorskih vodnikih. ○

**Ko potrebujete vse vrste elektro instalacij,
smo mi pravi naslov za to!**

ELEKTROTIM d.o.o., Dobja vas 189, 2390 Ravne na Koroškem; tel: 02 821 83 07; elektrotim@koroska.net

Prostovoljno vodništvo

✍ in 📷 Borut Peršolja

Prostovoljni vodniki delujemo v slovenskih gorah že skoraj pol stoletja. Prvo generacijo mladinskih vodnikov smo dobili leta 1957, leta 1976 pa so se jim pridružili še planinski vodniki. Po vsebinskih, formalnih in organizacijskih spremembah v letu 1991 imamo novo izkaznico, znak in ime – vodnik Planinske zveze Slovenije.

Osnovni program usposabljanja (za vodenje po lahkih poteh) obsega 67 ur teorije, 87 ur praktičnega dela in 76 ur izpitnih obveznosti, skupaj torej 230 ur. Usposabljanje za vodnika Planinske zveze Slovenije izvajajo poleg Planinske zveze Slovenije še Fakulteta za šport Univerze v Ljubljani in Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru. Po podatkih vodniške komisije Planinske zveze Slovenije (ta je bila ustanovljena oktobra 2002) je trenutno veljavno usposobljenih 2125 vodnikov Planinske zveze Slovenije, ki jim usposobljenost priznava tudi država na podlagi določb Zakona o športu in na podlagi sklepa Strokovnega sveta Republike Slovenije za šport iz leta 2001.

Po doseženem strokovnem nazivu se lahko posamezen vodnik odloči tudi za dodatno vodniško usposabljanje, ki ga po zaključenih in logično zasnovanih stopnjah pripelje tudi do najvišje prostovoljne vodniške usposobljenosti v območju vodenja zelo zahtevnih kopnih in zimskih tur in turnih smukov (skupno usposabljanje obsega 692 ur). Takšno usposobljenost ima manj kot deset vodnikov Planinske zveze Slovenije. Za vodenje po zelo zahtevnih planinskih poteh je usposobljenih 40 % skupnega števila vodnikov, dobrih 15 % pa ima tudi dovoljenje za vodenje po lahkih poteh pozimi. Vodniki Planinske zveze Slovenije A, B in D kategorije od leta 2000 izpolnjujejo standard Mednarodne zveze planinskih organizacij za vodnika za pohodništvo v gorah (takšnih vodnikov je 326).

Dovoljenje za opravljanje dejavnosti je v letu 2003 imelo več kot 1300 (registriranih) vodnikov Planinske zveze Slovenije, ki so v tem letu vodili 20.000 izletov, pohodov in tur v sku-

pnem obsegu dobrih 120.000 ur v ocenjeni vrednosti prostovoljnega dela v višini 320 milijonov SIT. Četrtnina vodnikov in vodnic je mlajših od trideset let, petina jih je starih med 30 in 40 let, četrtnina je starih med 40 in 50 let, četrtnina pa je starejših od 50 let.

Začetki prostovoljnega vodništva segajo že v obdobje pred drugo svetovno vojno. Takrat so se na tem področju uveljavili predvsem učitelji in duhovniki, ki so zlasti mladim z organiziranim vodenjem na neposreden način približali naravo. Med začetnike vsekakor uvrščamo vsestranskega Pavla Kunaverja. Za planinsko organizacijo je pomembna prelomnica skupščina Mednarodne zveze planinskih organizacij leta 1936 v Švici, na kateri so med cilje uvrstili tudi sistematično gorniško usposabljanje mladih. Vojna je dogajanje za desetletje in več zavrla, tako je na naših tleh prišlo do ustanovitve Mla-

Imamo dovolj vodnikov Planinske zveze Slovenije?

Leta 2003 je bilo registriranih 1318 vodnikov PZS. V šolskem letu 2002/2003 je bilo v Sloveniji 809 osnovnih in 143 srednjih šol (skupaj 952), v katere je hodilo 281.435 učencev in dijakov. Če računamo v povprečju enega vodnika PZS na 10 do 15 učencev, potrebujemo med 18.000 in 28.000 usposobljenih vodnikov (imamo jih dobrih 1300) le za pokrivanje šolske mladine, da o vodenju odraslih sploh ne govorimo. V povprečju pridejo na vsako planinsko društvo, teh je bilo leta 2003 245, 5,4 vodniki PZS. Glede na članstvo v planinskih društvih (leta 2003 je bilo članov 60.452), pride na dobrih 45 članov po en vodnik.

dinske komisije šele leta 1956. Že naslednje leto pa je bil izveden prvi republiški tečaj za mladinske vodnike.

Sledilo je tri desetletja dolgo obdobje prepletanja in tvornega sodelovanja planinske organizacije s šolskim sistemom. Poklicni pedagogi so v sistem planinskega usposabljanja formalno in neformalno prenašali svoja poklicna znanja, s tem pa se je opazno izboljšala tudi kakovost vodenja. Nastali so seminarji in tečaji za mentorje planinske vzgoje, ki so bili namenjeni učiteljem, ki potrebujejo gorniško usposobljenost. Ob tem so se ves čas kresala mnenja, ali mentorje sploh rabimo ali ne, saj za varnejšo dejavnost planinskih skupin mladih potrebujemo strokovni kader, ki v celoti obvladuje večščin in znanja prostovoljnega vodnika. Ob upoštevanju tradicije in posebnosti v novejšem sistemu poklicnega izpopolnjevanja vzgojiteljic in učiteljev smo se v Planinski zvezi Slovenije leta 1997 odločili za z vodniškim sistemom usklajeno usposabljanje, ki se ga je doslej udeležilo prek 500 udeležencev iz učiteljskih vrst. Tako so tudi mentorji planinskih skupin tisti, ki opravljajo prostovoljno vodniško dejavnost, le da je ta tehnično večinoma nezahtevna.

Iz še danes osnovne dejavnosti vodenja po gorah so se v petdesetih letih razvile številne oblike dela, ki naj bi jih prostovoljni vodnik

obvladoval in izvajal sam ali v sodelovanju z drugimi - vaditelji orientacije, mentorji planinskih skupin, alpinisti ... Glede na kategorijo vodenja smo vodniki Planinske zveze Slovenije usposobljeni za vodenje različnih oblik gorniške dejavnosti, zlasti pa izletov, pohodov, tur, turnih smukov, orientacijskih tekmovanj in taborov. Prvo urejeno gradivo za usposabljanje prostovoljnih vodnikov z naslovom Program snovi za mladinske vodnike in osnovno planinsko šolo je izšlo leta 1966, učbenik Planinski vodnik pa je Planinska zveza Slovenije izdala leta 1983. Mladinska komisija je prav tako v osemdesetih letih izdala Teze za tečaj za mladinske planinske vodnike. Pravkar potekajo priprave na izdajo prvega Vodniškega učbenika.

Vodenje različnih starostnih skupin obiskovalcev gora obsega poučevanje in prenašanje gorniškega znanja, večšin in izkušenj s področja varnejšega gibanja v gorah, enakovredno pa je v ta proces vključeno tudi znanje, ki odpira in vzpodbuja poglobljen odnos do gora in odnos do sočloveka v gorah. V sodelovanju z mentorji planinskih skupin izvajamo še starostno prilagojen program planinskih skupin, organiziramo in izvajamo akciji Ciciban in Mladi planinec in Planinsko šolo. Vodniki Planinske zveze Slovenije imamo izjemno pomembno vlogo pri hitremu prenašanju znanja, izkušenj in novosti v prakso. To se je v preteklosti odlično pokazalo pri ozaveščanju pomena odnašanja smeti v dolino, učinki pa se kažejo tudi pri spremenjenem obiskovanju zelo zahtevnih poti, kjer učimo dosledno uporabo samovarovalnega sestava.

Zaradi stalnega stika z obiskovalci gora ureničujemo tudi širša programska načela Planinske zveze Slovenije, kamor v prvi vrsti uvrščamo naravovarstveno delovanje in sodelovanje z vrtci in šolami pri izvedbi rednega programa z gorniški vsebinami. Naše osnovno strokovno delo se ves čas prepleta tudi z organizacijskim delom v planinskem društvu. Vso dejavnost, ki večinoma poteka v okviru planinske organizacije, izvajamo prostovoljno in zanjo nismo plačani. Prostovoljno vodništvo je glede na število vključenih izvajalcev in udeležencev ter glede na razširjenost po Sloveniji in učinkih prostovoljnega dela eno od ključnih razvojnih središč gorniške organizacije. ◉

Skupne poti bo treba še poiskati

Pogovor z gorskim vodnikom in vodnikom PZS

Stoletnica vodniškega predpisa iz leta 1904 je bila povod za pogovor o vodniški dejavnosti danes. Zato smo v uredništvo Planinskega vestnika povabili dva sogovornika, oba vodnika. Marjan Kregar iz Kamnika je poklicni gorski vodnik. Voditi je začel kot mladinski vodnik (ima kategorije vodnika PZS od A do K), je alpinist, alpinistični inštruktor in gorski reševalec. Od leta 1982 je gorski vodnik, od leta 1988 pa ima tudi mednarodno licenco. V tridesetih letih je opravil mnogo vodniških tur doma in v tujini, veliko prostovoljno, v zadnjih letih pa vse več poklicno. Od leta 2004 je gorsko vodništvo njegov osnovni poklic. Drugi sogovornik je Klemen Medja iz Radovljice. Je vodnik PZS (kategorije A, B, C, D, E, G, H), inštruktor planinske vzgoje, voditi je začel prav tako kot mladinski vodnik, je tudi alpinist in gorski reševalec in ima nekaj sto vodenih tur. Z njima se je pogovarjal Vladimir Habjan, pri pravi vprašanju pa je sodeloval še Borut Peršolja.

Katera je bila vajina zadnja vodena tura in kam se odpravljata na prihodnjo?

Kregar: Zadnjo turo sem imel danes, naslednja pa bo pojutrišnjem. Plezali bomo v Črnem Kalu.

Medja: Prejšnjo nedeljo, naslednja pa bo prihodnjo sredo, gremo na Rutarski Vršič.

Kako prideta do svojih gostov?

Kregar: Največ gostov sem pridobil z osebnimi znanstvi, tudi s pomočjo planinskih društev in vodnikov PZS.

Medja: Do skupin, ki jih vodim, je prišlo spontano, s časom, dejansko te delo potegne in se oblikujejo neke skupine s katerimi si večkrat skupaj.

Marjan, ti si prvi postal samostojni športni delavec na planinskem področju. Nam lahko kaj več poveš o tem?

Kregar: Dokumente o vpisu v razvid zasebnih športnih delavcev na MŠZŠ sem pridobil, in sicer na podlagi športne usposobljenosti za prostovoljnega vodnika PZS s kategorijami od A do K. Vendar svoje dejavnosti nisem registriral, ker sem se istočasno registriral kot gorski vodnik, kar mi omogoča veliko širše poklicno delovanje.

Oba sta aktivna v svoji vodniški organizaciji oziroma komisiji. Na katerih področjih delujeta? Kaj vse počneta kot vodnika?

Kregar: Sem inštruktor na tečajih za gorske vodnike, stalni član izpitne komisije ZGVS in član tehnične komisije ZGVS, ki skrbi za izobraževanje gorskih vodnikov.

Medja: Sem član kategorizacijskega odbora Vodniške komisije, dejaven tudi v komisiji za vzgojo in izobraževanje (KVIZ), kjer se rešujejo določena vodniška vprašanja, bil sem vodja in član odbora za vzgojo in izobraževanje mladinske komisije. Sem član gorniške komisije UIAA, kjer se prav tako ukvarjamo z vodniškimi vprašanji.

Ali po vajinem mnenju obstajajo kakšne skupne poteze, stične točke obeh zvrsti, profesionalnega in prostovoljnega vodništva?

Kregar: Vsi smo zrasli iz planinskih korenin, vsem nam je osnovna dejavnost varno vodenje in vzgoja. Smo pa zavili vsak na svojo pot. Eni so se usposobili za prostovoljne vodnike PZS različnih zahtevnosti, eni pa smo se usposobili za poklic gorskega vodnika, kar pokriva širši spekter delovanja.

Medja: Vodništvo je kot dejavnost gotovo skupno enim in drugim, tako da je tudi tradicija podobna. Na vodništvo gledam kot na bistveno širšo dejavnost - poleg prostovoljnih in poklicnih vodnikov pa vidim še tretje vodnike, ki bi jih lahko imenoval neformalni vodniki. Teh je

gotovo še največ. Gotovo pa je, da tako prostovoljni kot poklicni vodniki skrbijo za varnost, za doživetje na turi in skušajo to izvesti čimbolj kvalitetno. Dejavnost je dejansko enaka, mogoče včasih nekoliko v različnem okolju v smislu zahtevnosti, kar se pa kakovosti tiče, bi pa morala biti zelo podobna.

Kregar: Poznam šolanje obojih, vodnikov PZS in gorskih vodnikov. Dejstvo je, da so različno usposobljeni. Razlika je vidna že iz naslova. Vodnike PZS usposabljam, da bi vodili člane planinskih društev in mladino predvsem v domače gore. Združenje gorskih vodnikov pa je poklicno združenje, ki izobražuje za poklic gorskega vodnika. Vsi, ki zdaj opravijo zaključni izpit po štiriletnem šolanju, so usposobljeni za poklic gorskega vodnika in istočasno pridobijo mednarodno licenco. Usposobljeni so za vodenje potencialnih gostov doma in v tujini.

Medja: Temu sploh ne oporekam, bi pa rekel, da ima vsak vodnik svojo mejo. Prostovoljnemu vodniku dajemo meje, do kje sme izvajati aktivnost vodenja in te meje so dokaj jasno začrtane. Gorski vodnik ima tu večjo svobodo. Dejansko pa morata to presojati eden in drugi. Če je za vodnika PZS A kategorije (za vodenje po lahkih poteh, opomba V.H.) to lahka pot, pričakujemo, da bo vodil izlet kakovostno, pri čemer ne mislim samo varno, ampak da bo vpletel v to turo, v ta izlet tudi doživetje in da bodo udeleženci na koncu šli domov zadovoljni.

Klemen, nam lahko pojasniš, kaj si mislil z neformalnimi vodniki?

Medja: Pojem vodništva kot ga razumem, je širok. Pri nas dejansko vodijo v gore tako neformalni vodniki kot vodniki PZS in gorski vodniki. Neformalni vodniki pogosto niti ne vedo, da opravljajo to vlogo. Včasih jo delajo dobro, včasih slabo. Med neformalne vodnike štejem recimo vodje raznih skupin prijateljev, družin in podobno, ki neke formalne usposobljenosti nimajo. Glede na analizo obiska gora ocenjujem, da je dela - ne dovolj - ampak preveč za vse nas. Če bi želeli vse ture, ki se izvedejo v Sloveniji, izvesti kvalitetno, potem nas je glede na podatke, ki so, vseh skupaj premalo. Osebnost bi si želel usposobiti čimveč neformalnih vodnikov in jih pripeljati v sistem prostovoljnega vodništva, mogoče ka-

sneje koga iz med njih tudi v sistem poklicnega oziroma gorskega vodništva. Ocenjujem, da bi to pozitivno vplivalo tako na varnost kot na kakovost izleta v gore, prepričan pa sem, da tudi na povečanje članstva Planinske zveze Slovenije.

Kregar: Postajamo razvita družba, ta pa ima izdelana pravila. Za vstop v Evropsko unijo je morala Slovenija sprejeti vrsto novih zakonov: zakon o športu, zakon o spodbujanju razvoja turizma, zakon o gorskih vodnikih itd. Ti zakoni postavljajo stvari na svoja mesta in nas zavezujejo. V socializmu so bile zaradi skupnega interesa, da je vse dostopno čim širši množici državljanov, stvari zelo poenostavljene. Celo povojno obdobje je bilo strahotno pomanjkanje usposobljenih ljudi. Stalna praksa je bila, da so v gore vodili alpinisti, gorski reševalci in društveni delavci. Sam poznam veliko neformalnih vodnikov, veliko jih ima kar precej izkušenj z vodenjem. Povabil bi jih, naj se čimprej odločijo in pridobijo še formalno vodniško izobrazbo. Kot poklicnega gorskega vodnika pa me moti, da za denar vodijo ljudje, ki nimajo ustrezne vodniške izobrazbe ali licence.

Načeli smo že 'tehnično' temo. Kako gorski in prostovoljni vodniki sodelujejo na tem področju?

Medja: Na vsak način gorski vodniki sodelujejo s prostovoljnimi vodniki, nenazadnje je že v

Marjan Kregar
 Foto: Vladimir Habjan

kategorizacijskemu odboru vodja gorski vodnik Bojan Pollak. Večje število gorskih vodnikov je udeleženo v usposabljanje prostovoljnih vodnikov, se pa udeležujejo tudi kot prostovoljni vodniki, ki izvajajo aktivnosti kot prostovoljci. Prostovoljno vodništvo ne sega samo v osnove, ampak gre dejansko tudi v nekoliko zahtevnejši teren, tako da je tu znanje gorskih vodnikov še toliko bolj dobrodošlo. To se vidi npr. na usposabljanjih za vodnike C kategorije, ki vodijo po brezpotjih, tu je teh znanj vedno več in je potrebno spremljati trend razvoja tehnik, ki se dejansko razvijajo predvsem pri gorskih vodnikih. To sodelovanje ocenjujem zelo pozitivno.

Kregar: Sam sem sodeloval pri vzgoji vodnikov PZS in zadevo poznam. Vem, da gorski vodniki sodelujejo. Marsikdo si bi želel, da še več. Vprašanje pa je, koliko skupnih poti najdemo. Na naših usposabljanjih ne sodelujejo samo goski vodniki, pač pa poskušamo najti čim več strokovnjakov z določenega področja.

Medja: Vodnik PZS bo verjetno pri usposabljanju gorskih vodnikov malo sodeloval, nasprotno pa lahko gorski vodnik veliko prinese k usposabljanju prostovoljnih vodnikov. V prostovoljnem sistemu je precej razvita metodika, družabnost in podobne zadeve, tu imamo precej izkušenj, ki se jih gotovo da uporabiti.

Prostovoljno vodništvo dolga desetletja sodeluje s šolskim sistemom, tu so izjemno bogate izkušnje, kako npr. prilagoditi enostaven izlet posameznim različnim ciljnim skupinam. Bi lahko to znanje prišlo prav gorskemu vodništvu? Bi bila lahko to ena ključnih stičnih točk?

Kregar: V bistvu je široko gledano vsaka tura vzgojno-izobraževalni proces in gre za prilaganje ture vodenim. Tukaj ima dejansko prostovoljno vodništvo veliko izkušenj in prav zaradi povezav, tako s šolskim sistemom, kot z vrtci, se pravi od najmanjših nog naprej, bi se to znanje verjetno dalo uporabiti. Največja 'specializacija' prostovoljnega vodništva so lažje ture. V PZS je preko 1000 vodnikov, kar je proti sedemdesetim gorskim vodnikom res veliko. S šolami in vrtci sodelujemo že vrsto let. Uspešnost sodelovanja pa je zelo odvisna od posameznikov. Problem šolskega sistema je normativ, koliko otrok pride na enega vodnika. Šolski normativ je za varno hojo v gore neustrezen. To je osnovni problem, s katerim bi se morala spoprijeti PZS, da omogoči svojim vodnikom normalno delovanje. Sicer so pa vrtci in šole področje, kjer imamo oboji vodniki veliko možnosti za delovanje. Šole in vrtci zaradi vse večje osebne odgovornosti vedno več sodelujejo z vodniki.

Bi lahko rekla, da se v tehničnem smislu, če zelo posplošimo, meja med prostovoljnimi in gorskimi vodništvom konča pri vodenju na kratki vrvi?

Kregar: Slovenski gorski vodniki smo člani mednarodne vodniške organizacije IFMGA in imamo naše predpise v celoti usklajene z mednarodnimi predpisi. Tudi zakon o gorskih vodnikih je bil že usklajen z Evropsko zakonodajo. Vodniki PZS pa svoje predpise še urejajo s standardi UIAA. To je zahteven in dolgotrajen postopek in upam, da ga bodo čimprej uspešno zaključili. Ker zdaj ne izobražujejo višjih kategorij vodnikov PZS, je le majhno število vodnikov PZS, ki so v preteklosti pridobili kategorijo za vodenje z vrvjo.

Medja: Težko je reči, kje je ta trenutek meja. Za večino prostovoljnih vodnikov je dejansko v območju tur po poteh, tako lahkih, kot zahtevnih in zelo zahtevnih. Z zahtevnostjo se število vodnikov zmanjšuje. Dejansko je ta trenutek

zgornja meja prostovoljnega vodništva brezpo-
tje, ni pa to nujno meja v mednarodnem okvi-
ru. Sistem prostovoljnega vodništva UIAA po-
zna namreč štiri tipe prostovoljnih vodnikov oz.
inštruktorjev, in sicer, pohodnega vodnika, inš-
truktorja plezanja, visokogorskega vodnika in
turno-smučarskega vodnika. Izpostavil bi viso-
kogorskega vodnika. Ta dejansko že posega v
območje, ki si ga gorski vodniki hranijo bolj za-
se zaradi bistveno večjih izkušenj in znanja. Ni
pa nujno, da to povsod velja. Ta trenutek obsta-
ja najmanj 8 zvez v okviru UIAA, kjer se izvaja
usposabljanje prostovoljnih visokogorskih vo-
dnikov, vodijo pa ture druge in tretje stopnje te-
žavnosti plezanja, pa v kombiniranem terenu,
in to predvsem v Alpah. Dejansko takega pro-
stovoljnega vodnika v Sloveniji ta trenutek ne
vzgajamo. Pohodnega vodnika da, turno-smu-
čarskega vodnika da – čeprav ta še ni potrjen s
strani UIAA. Plezalni inštruktor je v tem siste-
mu izven vodništva in dejansko pomeni primer-
javo z našim alpinističnim inštruktorjem, ki
za zdaj mednarodno ni potrjen, bi pa lahko en-
krat v prihodnosti bil.

Kako sicer sodelujejo gorski in prostovoljni vo- dniki?

Kregar: Sodelovanja je čedalje več. Vedno več
planinskih društev uvaja prakso, da vodniki
PZS vodijo takšne ture, za katere so sami uspo-
sobljeni, za zahtevnejše ture pa pokličejo gor-
ske vodnike.

Medja: Imam predvsem izkušnje z izobraže-
vanj, kjer dobro sodelujemo. Na svojih vodenih
turah občasno sodelujem z gorskimi vodniki. Po
nekaterih planinskih društvih se res uveljavlja
princip, da gredo za zahtevnejše ture v najem
gorskega vodnika. Ena oblika skupnega sodelo-
vanja gorskih vodnikov in vodnikov PZS bi v
prihodnosti lahko bila skupno informiranje šir-
še slovenske javnosti o aktivnostih v vodništvu
in to s ciljem, da se predstavi tako gorskega vo-
dnika, ki se ga lahko najame za kakovostno
izvedbo neke zahtevnejše ture, po drugi strani
pa, da se prek tega propagira tudi včlanitev v
planinska društva, kjer lahko potem izvajajo
svoje aktivnosti – to je izlete v gore, varneje in
kvalitetneje v družbi oz. pod vodstvom prosto-
voljnih vodnikov PZS. ◦

Varno po grebenu 🧗 Zvonko Požgaj

Kot ženski sva se morali bolj dokazovati

Prvi in edini slovenski gorski vodnici Andreja Belavič Benedik in Tina Di Batista

Andreja Belavič Benedik in Tina Di Batista sta trenutno edini gorski vodnici med okoli 70 registriranimi vodniki v Sloveniji. Pred njima je daljnega leta 1965 izpit opravila pokojna Barbka Lipovšek Ščetinin, kot prvo vodnico pa štejemo Miro Marko Debelak v času pred drugo svetovno vojno. Pravita, da sta se v času šolanja morali veliko bolj truditi kot moški, zato ni čudno, da sta ga končali z najvišjimi ocenami. Z njima smo se pogovarjali o aktualnih dilemah gorskega vodništva v Sloveniji, o njihovih osebnih doživetjih z gosti ter seveda o položaju in prihodnosti žensk v tej do zdaj skoraj popolnoma moški dejavnosti. Pogovarjala se je Tina Horvat.

Kako se počutita v tem tako moškem svetu? Je bilo to, da sta ženski, za vaju prednost ali ovira? Obe enoglasno: Ovira!

Andreja: Že v času šolanja sva se morali veliko bolj dokazovati, saj od ženske zahtevajo več kot od moškega. Na splošno pa so se do naju zelo lepo obnašali. Ne morem pa reči, da ni bilo posameznih negativnih primerov.

Tina: Jaz sem še pripravnica, zaključni izpit za mednarodno licenco imam v septembru. Na začetku so naju nekateri inštruktorji kar debelo gledali. A šolanje sva končali z najvišjimi ocenami, še boljše od moških. Predvsem Andreja. Obe sva si zares želeli postati dobri vodnici, za razliko od nekaterih posameznikov, ki so bili tam bolj zaradi pridobitve še kakšnega naziva. Mogoče je vzrok za majhno število vodnic že v tem, da je zelo malo žensk, ki se aktivno ukvarjajo z alpinizmom. Tiste, ki se, pa so pri tem z dušo in telesom in to se odraža tudi v kakovosti. Verjetno je nekaj tudi na tem, da je težje usklajevati vse obveznosti, ko ženska postane mama.

Tina in Andreja
 📷 Blaž Uršič

Sta po opravljenem šolanju kot vodnici popolnoma enakovredni vodnikom?

Andreja: Usposobljeni sva enako, moram pa povedati, da smo ženske seveda šibkejše od moških. Zato ne bi vodila na turo denimo 120 kilogramov težkega moškega, saj bi ga težje zadržala ob padcu. Takšnega bi raje prepustila drugemu vodniku. Res pa je, da tudi med vodniki niso sami silaki; nekateri imajo precej drobne postave. Naj se ob tem še pohvalim, kako dobro sem zabijala kline na vajah v Dovžanovi soteski. Dva inštruktorja sta se morala zelo truditi, da sta jih izbila in sta mi na koncu priznala, da sem delo zelo dobro opravila.

Kaj pa gostje? Vaju je morda že kdo kdaj zavrnil samo zato, ker sta ženski?

Tina: Naravnost mi tega še nihče ni rekel, sem pa v pogovorih že slišala nekatere posameznike, da ne bi nikoli najeli vodnice. Zelo hitro pokažejo, da nam ne bi zaupali. Moški se tudi počutijo nekako podrejeno, če jih vodi ženska in sicer zato, ker so dejansko močnejši od nas – tudi s povsem psihološkega vidika.

Andreja: No, mene so že izbrale gostje samo zato, ker sem tudi jaz ženska. Zadnje čase jih je

Andreja vodi
na kratki vrvi

vedno več. Včasih se celo zgodi, da na skupnih turah prevladujejo.

Kaj vaju je prineslo v to dejavnost? Verjetno ne samo želja po zaslužku?

Andreja: Ljubezen do gora. Ko sem (sicer zelo pozno) začela hoditi v hribe, sem kmalu ugotovila, da je to tisto, kar me najbolj veseli. Iskala sem možnosti, da bi bila kar največ časa v hribih, končni cilj pa je seveda, da bi lahko tudi živel od tega. A poklicno se s tem pri nas še ne da ukvarjati – vsaj deset let se še ne bo dalo.

Tina: Tudi mene je v vodništvo pripeljalo veselje do hribov. Vedno sem zadovoljna, ko vidim navdušenega gosta, ki sem mu pokazala nekaj zelo lepega. Približala sem mu nekaj, kar tudi sama rada počnem. Alpinizem je namreč dejavnost, ki jo veliko ljudi obsoja, saj jo imajo za samomorilsko. V veselje mi je, da sem pri marsikom te predsodke odpravila. Če pa od tega lahko še živim, še toliko bolje.

Pa je občutek, ko greš v hribe za svoje veselje, drugačen, kot z gostom?

Tina: Ja, je drugače. Med turo razmišljam predvsem o tem, kako se počuti gost, kako ga bom čim varneje pripeljala na cilj, kako bom čimbolj poskrbela za njegovo udobje in naredila turo čim prijetnejšo. Gost je na prvem mestu. Psihično je vodenje zelo naporno.

Andreja: Absolutno je drugače. Predvsem je to velika odgovornost.

Sta morda gledali star črno-bel francoski film *Vodnikova smrt*? Dogaja se v Druju, zgodi se nesreča in vodnik odreže svojo vrv, pade v globino in tako reši gostovo življenje. Ali ni to kar pretirano prevzemanje odgovornosti za gosta?

Tina: To je samo film, na srečo mi še ni bilo treba razmišljati o tem.

Andreja: Ne vem, kaj bi storila v taki situaciji.

Kakšne ture vodita?

Andreja: Vsakdo med nami ima nek svoj izbor tur, nekako pa smo dogovorjeni, da nimamo vsi na isti vikend iste ture. Jaz konkretno vodim od brezpotij do plezalnih vzponov v skali in ledu ter turne smuke.

Tina: Najbolj popularni so vzponi na Gros-glockner, Mont Blanc ter po Slovenski in Nemški smeri na Triglav. Sama pa najraje vodim plezalne vzpone v družbi enega do dveh gostov.

Kako zagotoviš varen vzpon denimo po Slovenski smeri, kjer ves čas ni potrebno varovanje?

Andreja: Tura z gorskim vodnikom ne pomeni absolutne varnosti. Mi se trudimo '200 odstotno', da izključimo subjektivne in objektivne nevarnosti, vendar se slednjih ne da vedno.

Tina: Po Slovenski smeri se pleza tako, da v navpičnih delih gosta varuješ s sidrišča, v stopničastem svetu pa, kot smo se med šolanjem zelo dobro naučili, s tehniko kratke vrvi. Oba plezata naenkrat in vodnik ima gosta na zelo napeti vrvi, zaradi česar ta ne more pasti.

Šolanje za gorskega vodnika je verjetno zelo zahtevno in dolgotrajno?

Andreja: Predpogoj za sam sprejemni izpit je veliko število zahtevnih alpinističnih vzponov v vseh razmerah, pozimi, poleti, v skali, ledu, snegu, na ledeniku, v športnem plezanju. Ko pošlješ prijavnico, komisija oceni, če si sploh primeren, in potem na dvodnevni sprejemni izpiti pokažeš svoje znanje. No, potem traja šolanje še tri leta in eno leto pripravništvo. V treh letih se nabere kar 80 dni.

Tina: Eden od pogojev v športnem plezanju je, da splezaš smer, ocenjeno s 6a v plezalnikih in 5c v gojzarjih.

Andreja: V Črnem Kalu so se nam vsi čudili, ko smo vadili plezanje z gozjarji.

Kako sta se počutili na vajini prvi vodniški turi?

Andreja: Kot pripravnica sem peljala gosta čez Amfiteater na Široko peč. Ker sem tako teren kot gosta že poznala, sem se zelo dobro počutila in nisem imela treme.

Tina: Jaz sem vodništvo trenirala kar na svojem očetu. Peljala sem ga v Čopov steber in na Matterhorn in se z njim zelo veliko naučila. Sprva sem mislila, da bo drugače, ker je pač oče, a ni bilo.

Se vama je kdaj zgodilo, da med vama in gostom ni bilo posebne 'kemije'?

Tina: Ja, ljudje so si zelo različni, a vedno se da turo profesionalno izpeljati. A v glavnem imam samo lepe izkušnje.

Andreja: Nekoč smo šli pozimi na Stol in nekdo je začel že nekje na sredini ponujati šnopček. Najprej sem ga opozorila, naj ga spravi in da ga bo popil po končani turi. Ker me ni ubogal, sem mu ga morala kar vzeti in ga sama nositi naprej.

Tina: Gorski vodnik mora biti zelo samozavesten in odločen. Ne smeš se pustiti komu, tudi če te je plačal. To nikakor ne pomeni, da si njegov suženj.

Kakšno pa je stanje v združenju slovenskih gorskih vodnikov? Ste prijatelji, tekmeči, obstajajo med vami kakšna trenja?

Tina: Ker smo še bolj na začetku, je vse skupaj še nekoliko kaotično. V bistvu prihaja do konflikta interesov med starejšimi generacijami in nami, ta novimi.

Andreja: »Ta mladi« bi radi zaslužili, med starejšimi pa je veliko takih, ki so šli v to v glavnem zaradi naziva in časti. Takrat vodništvo še ni bilo tako organizirano in vodniki so to delali bolj za svoj užitek. Danes vodnik nikakor ne sme voditi pod dogovorjeno ceno.

Tina: Najnižje tarife so točno določene v pravilniku, potrjenim s strani upravnega odbora. Če imaš ime, lahko seveda tarifo zvišaš.

Andreja: Moja cena je višja od uradne, ker se mi ne spleča za petindvajset tisočakov garati dvanajst ur na dan. Ob taki odgovornosti že ne. Grem raje zase kaj splezat. Cene v tujini za najem vodnika so bistveno višje od naših.

Tina na rokah svojih gostov na vrhu Mt. Blanca

Kakšne pa so cene za najbolj priljubljene vzpone?

Andreja: Slovenska smer v Severni triglavski steni poleti stane 31.800, Dolga Nemška 74.100, Grossglockner 50.800 in Mont Blanc 81.900 tolarjev. To so cene za enega vodnega, v primeru več prijavljenih so nekoliko nižje. Cena za enodnevni najem vodnika je najmanj 25.400 SIT.

Tina: Ko pogledaš cenik, se ti zdijo cene precej visoke. A problem je v tem, da pri nas nimamo vodniške tradicije, kot jo imajo v Švici ali Franciji. Poleg tega se še vedno dogaja, da so nekateri vodniki za izboljšanje svojega slabega finančnega položaja pripravljene voditi za nižjo ceno.

Andreja: V socializmu vodništvo ni bilo sprejemljivo. Voditi za denar ni bilo primerno. In taka miselnost je še vedno prisotna pri nekaterih. Poleg tega so naše gore prepredene s potmi in so zelo dostopne. Vendar se položaj izboljšuje. Ljudje, ki so že vse prehodili, hočejo še na brezpotja, v lažje alpinistične smeri in v tujino, na štrinitisočake.

Tina: A na splošno so ljudje vedno bolj osveščeni. Včasih so hodili kar po svoje, čeprav niso dobro obvladali terena. To je neodgovorno. Pa še nekaj sem opazila, vedno bolj so opremljeni. Včasih ni nikomur padlo na pamet, da bi šel po

V Kamniški Bistrici

Visoko v nebo pne se Brana,
Planjava ji vrača smehlaj;
med njima pa Kamniško sedlo
popotniku brani nazaj.
Gozdovi Mokrice nasproti
obkrožajo tihi ta kraj,
v dolini med temi vrhovi
je Kamniške Bistrice raj.

V daljavi so Skuta in Štruca
in Grintovec, Kalške gore;
dolino zapira strmina,
kjer v Kokrško sedlo se gre.
Povsodi so tihi gozdovi,
nad njimi povsod so gore;
prijazno povsod tu sprejet si,
saj bistriški tu so ljudje.

Če lačen si, truden in žejen,
planinski je dom tu za vse;
do njega široka je cesta
za vse, kar še leze in gre.
Lepo res je tu in prijetno,
sem vračali bomo se še.
Pozdravljena, bistriška draga,
soteska, kjer Bistrica vre!

Zvonko Čemažar

Hanzovi na Mojstrovko s čelado, danes je takih videti že veliko.

Katere so še preostale dileme vodništva?

Andreja: Po mojem mnenju je glavni problem pomanjkanje propagande.

Tina: Premalo se ve za nas, saj vodništva nihče ne promovira. Nihče se tudi še ni tega profesionalno lotil, recimo, da bi ustanovil vodniško agencijo. Vsa alpska mesteca imajo najmanj eno takšno agencijo, pri nas zaenkrat ni niti ene. Imamo združenje s sedežem na PZS in spletno stran, nekaj pa se jih je poskusilo združiti tudi v okviru svojih društev. Ostali imajo vodništvo kot dopolnilno dejavnost ob redni službi in le peščica jih s tem zares dobro služi.

Za konec nas še zanima vajino mnenje o vodnih turah na Everest. Odobravata to početje?

Tina: Meni ni preveč všeč. Težko bi mi bilo voditi tja gor človeka, pri katerem vem, da pri najvišji gori sveta ne gre toliko za ljubezen do gora, ampak bolj za še eno trofejo na seznamu njegovih življenjskih uspehov. Mislim, da se ti ljudje sploh ne zavedajo tveganja. Turo bi vodila samo v primeru, da bi sama že imela izkušnje s tako višino in zahtevnostjo ter če bi šlo za gosta, čigar sposobnosti bi že prej zelo dobro poznala.

Andreja: V bistvu morajo znati hoditi z derezami in cepinom ter biti primerno fizično pripravljene in imeti že določene 'kilometre' za sabo, vse drugo pa je vodnikova naloga. Vsekakor se gosta pred tako turo primerno pouči tudi o osnovah vrhne tehnike in opravi eno ali več pripravljalnih tur. ○

RADIO OGNJIŠČE RADIO ŠTIRIH GONGOV

Planinska oddaja

Doživetja gora in narave

Vsak četrtek ob 10:15.

Vaš gostitelj je
Robert Božič.

V hribih se dela dan.

<http://radio.ognjisce.si>

Slovenski Everest

Razstava ob 25-letnici prvega slovenskega vzpona na Everest

✍ Jelena Justin

V maju je minilo 25 let od prvega slovenskega vzpona na najvišji vrh zemeljske oble, na 8848 m visoki Mount Everest, zato smo se v Gorenjskem muzeju, ki se, med drugim, zelo intenzivno ukvarja tudi s preučevanjem sodobnosti, odločili, da pripravimo razstavo, posvečeno legendarni jugoslovanski himalajski odpravi. Avtorici razstave sta kustodinji Monika Rogelj in Jelena Justin. V oddelku novejše zgodovine hranimo precej kosov himalajske alpinistične opreme, ki jih je zbrala dolgoletna sodelavka, muzejska svetovalka Nada Holynski. Zbrano gradivo je bilo podlaga za pripravo razstave.

Slavna odprava iz leta 1979

Razstavo, ki je bila odprta točno na datum obletnice, 13. maja, je odprl častni konzul Kraljevine Nepal v Slovenji gospod Aswin Shrestha; vsebina le-te pa je zasnovana tridelno.

V prvem delu sta predstavljena Himalaja, gorski masiv, na katerem leži vseh 14 osemtisočakov, in kronološko osvajanje Everesta, vse od prve britanske odprave leta 1921 do danes.

Osrednji del razstave je predstavitev odprave Everest 1979, ki jo je sestavljalo enaindvajset vrhunskih slovenskih alpinistov ter štirje iz preostalih republik nekdanje Jugoslavije, vodil pa jih je legendarni Tone Škarja.

Cilj odprave je bil preplezati prvenstveno smer po Zahodnem grebenu. Odprava, ki je delovala v duhu časa, v katerem je vladala kolektivna zavest za doseg cilja, ne bi delovala tako, kot je, če logistično in organizacijsko ne bi bila odlično vodena. Z ledenika Khumbu na višini 5350 m, na katerem je bil bazni tabor, se dviga 700 m visoka skalna stena sedla Lho La, sledi pa ji 1200 m visoko pobočje Zahodne rame, ki se nadaljuje v 2500 m dolg, položen, vendar oster in vetroven greben, na koncu katerega je začetek strme in razgibane vršne piramide Evere-

sta. Verjetno se zdi danes nepredstavljivo opraviti več kot 500 vzponov na sedlo Lho La, na katerem je bil tabor 1; ta odprava pa je to storila. Ker je stena sedla Lho La v zgornjem delu previsna, tovorov ni bilo mogoče prenašati na hrbtih, zato je Štefan Marenče doma skonstruiral ročno žičnico, s katero so v tabor 1 prenesli več kot 5 ton opreme za oskrbovanje višinskih taborov.

Prvo navezo, ki se je odpravila proti vrhu, sta sestavljala Marjan Manfreda - Marjon in Viki Grošelj. Manfreda je na višini 8250 m brez dodatnega kisika in samo s tankimi rokavicami na rokah preplezal težak raztežaj in pritrdil vrv (Marjonova stopnja); s tem je preostalim močno olajšal prehod proti vrhu. Tik pod vrhom so jima zatajile jeklenke s kisikom, tako da nista mogla nadaljevati poti, nato pa sta zaradi omrzlin morala oba sestopiti.

Cilj odprave je bil dosežen 13. maja 1979 ob 13.51, ko sta Andrej Štremfelj in Nejc Zaplotnik kot prva Slovenca stala na strehi sveta. »Sediva pri kitajski piramidi in ne veva, kaj bi!« (Nejc Zaplotnik)

Oblačila naših alpinistov na Everest

Z leve proti desni: I. Tekavčič, V. Grošelj, T. Škarja, V. Matijevac, S. Klemenc, E. Vavken (sedi), M. Štremfelj, T. Jamnik

Dva dni za njima so vrh dosegli tudi Stane Belak – Šrauf, Hrvat Stipe Božič ter Šerpa Ang Phu; ta je pri sestopu nesrečno zdrsnil 2000 metrov globoko na kitajsko stran.

Odprava Everest 1979 je bila, gledano v svetovnem merilu, 53. odprava na streho sveta in njenim članom je uspel zastavljeni cilj: preplezali so peto prvenstveno smer na goro. To je še vedno skupinski uspeh slovenskega alpinizma. Zanimivo je, da je bila do danes, ko na goro vodi že 16 prvenstvenih smeri (zadnja je bila preplezana pred kratkim), omenjena smer po Zahodnem grebenu ponovljena le enkrat in velja za eno najtežjih smeri na goro. Leta 1984 jo je ponovilo 5 bolgarskih alpinistov, vendar je vodja Hristo Prodanov na gori izgubil življenje. Poskusov ponovitve je bilo precej, vendar so bile vse neuspešne in vrednost smeri je s časom močno narasla. Slovenski alpinizem je z Everestom strumno zakorakal v svetovni vrh. Če citiram besede Matije Graha iz Sobotne priloge leta '99, je bila to resnično »smer za človeški stroj«.

Drugi slovenski uspehi na Everestu

Tretji del razstave je posvečen preostalim Slovincem, ki jim je s pogumom, znanjem in tudi kančkom entuziazma uspelo stopiti na vrh Everesta. Leta 1989 je bil to Viki Grošelj, Slovenec z največ osvojenimi osemtisočaki; leta 1990 Andrej in Marija Štremfelj, v svetovnem merilu prva zakonca, ki sta skupaj dosegla vrh. Skupaj z njima je plezal tudi Janez Jeglič – Johan. Leta

1997 sta vrh dosegla Aco Pepevnik in Pavle Kozjek, prvi Slovenec, ki ni uporabil dodatnega kisika. Leta 2000 je Davo Karničar kot prvi Zemljan smučal z vrha Everesta, pa tudi drugi člani odprave Franc Oderlap, Grega Lačen, Tadej Golob in Matej Flis so videli svet z najvišje zemeljske točke.

Na razstavi je na ogled tudi precej originalne alpinistične opreme, med drugim čevlji, ki jih je Nejc Zaplotnik nosil pri plezanju na Everest, pa tudi primerki sodobne opreme, ki so nam jo posodili sponzorji. Postavitev razstave in zvočna kulisa obiskovalcu pričarata občutek mraza, vsaj kanček okoliščin, ko je temperatura – 42° C, veter pa piha s hitrostjo 100 km/h. Razstavo je oblikovala Tjaša Štampihar.

Slovinci smo ljubitelji gora. Odhod prve odprave v Himalajo leta 1960 (Trisul) je bil le logična posledica razvoja, saj vsaka generacija alpinistov želi več, više in teže. Vstop slovenskega alpinizma v svetovni vrh sta brez dvoma napovedali prvenstveni smeri, leta 1975 južna stena Makaluja ter leta 1977 jugozahodni greben Gašerbruma I. Z Everestom pa je slovenski alpinizem strumno zakorakal na svetovni vrh, na katerem je še danes.

In naj za konec parafraziram besede Klementa Juga iz dvajsetih let prejšnjega stoletja: »Človek zmore veliko, če hoče ... Tisti izmed narodov, ki se zadovolji z majhnim, izgine ... Mi Slovinci smo po številu majhni, zato pa moramo po svojem bistvu postati veliki.«

Čeprav smo majhen narod, smo po alpinističnem bistvu ne le veliki, temveč velikanski. ◉

Planinska vila ratitovškega kraljestva

50 let po vojni zgrajene Krekove kočice na Ratitovcu (1642 m)

✉ Alenka Veber

📁 Arhiv PD za Selško dolino Železniki

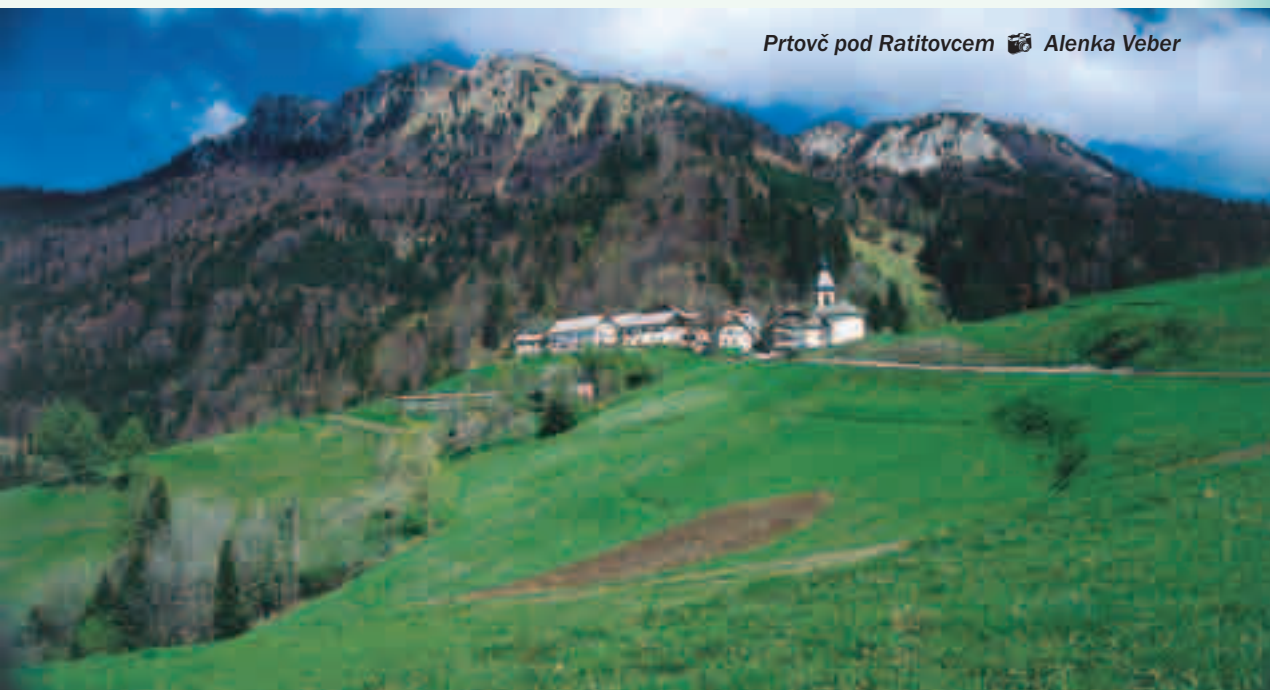
Da je Ratitovec priljubljena gora, pričajo številni planinski vodniki, ki nas vabijo, naj se povzpemo nanjo. Mimo njega vodita tudi Razširjena slovenska planinska pot in Loška planinska pot. Pozimi Ratitovec pomeni privlačno snežno turo in sodi med najbolj obiskane vrhove prav v tem času. V poletnih mesecih bomo na njem našli pisano gorsko cvetje, z malo sreče pa bo pozorno oko opazilo tudi gamsa in ruševca. Nezahtevne poti, ki vodijo na Ratitovec, so še posebno primerne za vse, ki se s planinstvom šele začenjajo ukvarjati. Nikakor pa gore ne smemo podcenjevati, saj nas lahko preseneti, zlasti pozimi.

Prtovški župnik

Ko govorimo o Ratitovcu, najvzhodnejši gori Julijskih Alp, nikakor ne smemo prezreti ra-

zvoja planinstva v Selški dolini. Še prej pa se bomo ustavili pri dr. Janezu Evangelistu Kreku (1865-1917), organizatorju slovenskega združenja, katerega delež v usodi slovenskega naroda je neprecenljiv. Koča na Ratitovcu se namreč danes spet imenuje po njem. Doslej smo Kreka poznali samo po njegovem političnem, socialnem, gospodarskem, duhovniškem in slovstvenem delu; čas je, da ga spoznamo še z druge strani. Veliko o njem izvemo iz petega zvezka Izbranih spisov (Mohorjeva družba Celje, 1993, 97-98), ki opisuje njegovo življenje in delo v letih od 1900 do 1907. Krek je potoval širom po domovini in zunaj nje ter imel številne govore. Kljub zaposlenosti si je našel čas za odih in do materine smrti (1903) zahajal na počitnice v Selca. Pozneje si je izbral skromno, a slikovito vasico Prtovč (1040 m) s cerkvico Marije Pomočnice. Tam je svojo službeno opravilo zamenjal za irhaste hlače, dokolenke, kratek jopič in star klobuk. Tako opravljen je hodil po

Prtovč pod Ratitovcem 📁 Alenka Veber

dr. Rudolf Andrejka

dr. Janez Evangelist Krek

bližnjih gozdovih in vrhovih, »povsod, le po stezi ne, zdaj gor, zdaj dol, pa čez plot, po vseh štirih« in opravljaj službo prtovškega župnika. K njegovim mašam so radi prihajali tudi dolinci, četudi je bilo do tja poldrugo uro hoje ali več. Prtovčanom je Krek pomagal napraviti vodovod; nad koritom sredi vasice je postavil klop, na kateri se je ob večerih zbrala skoraj vsa vas in prisluhnila njegovi gospodarski, politični in prosvetni šoli. Tam so Kreka obiskali številni znanci in prijatelji.

Kralj Selške doline

Tako je Krek poimenoval Ratitovec in hkrati vrigel seme na pot planinstva v Selški dolini. Leta 1907 so se njegovi prijatelji strnili v krog

- Do glavne sezone bodo na Krekovi koči dokončali še prenovo glavne jedilnice.
- V predavalnici Osnovne šole Železniki bo sta 23. julija ob 20. uri s sliko in besedo predstavljeni življenje in delovanje koč v vseh letih njenega obstoja.
- Celotna kronika koč bo predstavljena v zborniku občine Železniki »Železne niti«.
- Na Jakobovo nedeljo, 25. julija, bo na Ratitovcu osrednja proslava s kulturnim programom in planinsko zabavo.
- PD za Selško dolino Železniki je ob jubileju izdalo stenski koledar z dokumentarnimi fotografijami zgodovine Krekove koč.
- Društvo v letošnjem letu začne tudi akcijo 100 vrhov, ki je povezana s praznovanjem 100-letnice ustanovitve (leta 2007). Dnevnik so že na voljo.

Koča pred 2. svetovno vojno

ustanovitelj prve Selške podružnice SPD, da bi v Krekov spomin na temenu Ratitovca nekoč zgradili planinsko koč. Ta je ob dograditvi leta 1925 dobila njegovo ime. V Planinskem vestniku (PV) iz leta 1908 lahko beremo, da je prvo pobudo za graditev koč na Ratitovcu dal prav Krek. Čeprav je bila dokončana šele dobrih deset let po njegovi smrti, pa domačini vendarle niso pozabili na dobrodušnega Kreka. Prej so bili tam le bogati lovski revirji Ratitovca, Lajnarja, Možica in Porezna, ki so privabljali »petelinarje«, Krekova koč na Ratitovcu pa je prav gotovo začela še bolj odpirati nove poti planinstva v Selški dolini. Že Krek jo je po bližnjicah prek planine Pečane mahnil v Bohinj ali pa na obisk k dražgoškemu župniku Pfajfarju, ki je bil načelnik podružnice SPD za Selško dolino.

Misel Krekove koč – rojstvo samostojne podružnice

Planinski vestnik (PV) je že v prvem letniku prinesel zapis O planini Pečani. Ob bližajočem se odprtju Krekove koč na Ratitovcu leta 1925 je tajnik društva dr. Rudolf Andrejka (1880-1948) za PV napisal obširen članek o takrat malo poznanem Ratitovcu. Natančno je popisal vsa prizadevanja, da bi na njem postavili planincu Kreku »tak spomenik, ki naj bo izraz njegovega mišljenja in delovanja, ne mrtvi kamen, ampak živa in oživljajoča socialna naprava; saj to so planinska zavetišča«. Ob graditvi Krekove koč so zaradi pomanjkanja denarnih sredstev celo pomislili na to, da bi koč prepustili v last Osrednjemu društvu SPD v Ljubljani, saj bi bi-

Koča po 2. svetovni vojni

lo s tem podružničnemu odboru in vsej dolini odvezto veliko breme. A to se do odprtja Krekove kočice 9. avgusta 1925 vendarle še ni zgodilo. Nedeljsko jutro tistega dne je številnim planincem, ki so se z vseh strani odpravili na Ratitovec, postreglo s čudovitim razgledom vse do Triglavskega pogorja. Ta dan je bila Krekova kočica, planinski vili podobna, kot je zapisal Slovenski narod, vsa v zastavah, slika dr. Kreka pa okrašena s planinskim cvetjem. A že po letu dni je kočico od Selške podružnice kupil Osrednji odbor SPD. Brez dvoma je to dejanje pustilo grenak pečat in medsebojne zamere ter povzročilo hudo razočaranje članov podružnice. Po tem dogodku je samostojna Selška podružnica delovala samo še tri leta, nato so njen sedež prenesli v Škofjo Loko.

A pustimo grenko plat zgodovine, kajti že 1. maja 1940 so se vrata Krekove kočice zaradi bližajoče vojne morala zapreti. Takratni oskrbnik in zakupnik kočice Drago Dolenc je lahko s

seboj odnesel vpisne knjige, Krekovo knjižno zbirko ter »ratitovski zvon«. Kar je še ostalo, je dokončno pogoltnila zgodovina 1. maja 1943, ko so kočico zažgali partizani domačini. Tudi povojna leta so prinesla podobne težave, ki pa so jih, kot kaže danes, takratni ljubitelji zdrave planinske misli le uspešno prebrodili. Leta 1950 je bilo ustanovljeno novo samostojno Planinsko društvo za Selško dolino s sedežem v Železnikih, ki je znova začelo ustvarjati zgodovino z kočico po postavitvi nove kočice na starih temeljih.

Ratitovec – občutek visokogorja

Pot do nove kočice je bila podobna kot pri številnih drugih kočicah po slovenskih gorah. Nešteto ur prostovoljnega dela, težak dostop in pomanjkanje denarja. Pri graditvi so sodelovali malodane vsi ljudje iz raztresenih vasi pod Ratitovcem. Tako so že 18. julija 1954 odprli novo kočico; danes vzorno oskrbovana pričakuje ljubitelje planin, ki ubirajo številne poti po sončnih obronkih Ratitovca. Do današnjih dni je Krekova kočica doživela številne spremembe, ki še povečujejo njeno domačnost. In ne nazadnje, na širokih zelenih planotah okoli nje se še vedno bohoti gorsko cvetje, razgled ob lepem vremenu pa bo obiskovalca nagradil z obširnimi razgledom vse od Triglava do Notranjskega Snežnika. Kljub skromni nadmorski višini so ratitovška širna prostranstva pravi južni stražar Julijskih Alp. Vse to je, upam, postavilo trdne temelje današnji Krekovi kočici, ki prav v letošnjem juliju praznuje petdesetletnico. Naj jo odslej maje samo še veter. ◊

PD Maribor Matica organizira Dan slovenskih planincev 11. septembra 2004, ob 11. uri na koči na Žavcarjevem vrhu

Ko se čas najbolj množičnega obiskovanja slovenskih gora prevesi h koncu, se planinci zberemo, da zaokrožimo svoja srečanja. To še ni konec planinske sezone, je le priložnost, da s svojo udeležbo pokažemo, da je hoja v gore več kot zgolj osebno doživetje. Prispevamo k tradiciji slovenstva, ki jo sooblikuje tudi naš odnos do gora.

Pridite h Koči na Žavcarjevem vrhu, da se srečamo planinski prijatelji iz vseh koncev Slovenije in tujine in preživimo prijeten dan v naravi.

Na Roblek bom odšel

Tam, kjer murke cveto

✍ Sabina Jovan

Ko sončni odblesk vse niže za obzorjem ugaša in zelena barva prehaja v rdeče rjave odtenke, pobeljene s prvim snežnim poprhom, postaja nebo nad sivimi vršaci še posebno modro. Sezonske planinske množice ostajajo v nižinah, tja, kjer tišina šepeta, se vračajo tisti, ki jim je glas gora klic srca. Kratki in hladni dnevi odmikajo najdrznejše poti, zato postajajo vse vabljivejše mehke obline sončne strani Karavank. V 120 km dolgi gorski verigi poleg prvaka Stola (2236 m) in čez 10 km razpotegnjene ogrlice Košute ne moremo prezreti plečate Begunjščice. Z Velikim vrhom šine 2060 m visoko in kot najvišja točka radovljiške občine kraljuje nad deželo, ki je kot okolica Blejskega jezera »podoba raja«. Ime je dobila po slikoviti gorenjski vasi, ki leži v njenem naročju na nadmorski višini 586 m. V Begunjah je tekla zibka bratoma Avsenik in njuna poskočna glasba, ki že 50 let razliva lepoto teh krajev v svet, razveseljuje goste njihovega gostišča in galerije. Ob ponarodelih Na Golici, Tam, kjer murke cveto, Otoček sredi jezera, Na Roblek bom odšel ... se mnogim zganejo pete in srce. No, pa pojdimo ... na Roblek.

Pot

Roblekov dom se sonči na pravljčni terasi nad gozdno mejo zahodnega ramena Begunjščice na višini 1675 m. Najbolj znana pot tja vodi iz doline Drage. Ta se začne pri znamenitem gradu Kamen iz 12. stoletja. Lastništvo so si skozi zgodovino podajali Ortenburžani, celjski grofje in Lambergi. V 18. stol. so grad opustili in v osrčju Begunj postavili graščino Katzenstein, v kateri je danes psihiatrična bolnišnica. Razvaline gradu so začeli obnavljati leta 1959, oživi pa predvsem ob poletnem solsticiju. Dom v Dragi je še poldrugi kilometer bliže Robleku. Od tam vodi približno uro in pol dolga pešpot do »vme-

snih« planin. Nekoliko bližja in precej bolj oblegana je leva varianta: planina Planinica je dosegljiva tudi po malce slabši cesti, ki je s kakimi 500 m višinske razlike dober izziv za ljubitelje gorskega kolesarstva. Planinica je poleti »živa« – predvsem po zaslugi pastirja Janeza in njegove Ani, ki imata poleg krav pod nadzorom tudi ovčice, ki do konca septembra svobodno pohajajo po zelenem grebenu Begunjščice. Blizu Planinice – na Poljški planini – prvič uzmemo Triglav in se znajdemo na križišču: na desni nas vabi uro in četrt oddaljeni Roblek, na levo – proti Završnici ali Sv. Petru – se odpravimo kdaj drugič. Na zadnjega je najbližje kar iz središča Begunj; po kratkem vzponu bomo pri gotski cerkvi (839 m) nagrajeni s čarobnim razgledom.

Če bomo v Dragi izbrali desni odcep, bomo po razgibani poti najprej prisopihali na planino Preval (1311 m), po kateri je nekdaj potekala tovorna pot proti Ljubelju (na tej poti srečamo slikovita Bornova predora). S Prevala šine zelo strma pot čez Kalvarijo na vrh Begunjščice. Planinci s trdnim korakom lahko povežejo čudovito krožno turo prek grebena do Robleka in nazaj dol čez Planinico; to vzame približno 5 ur. A te ure dajo bogata planinska doživetja! Tisti, ki so se namenili na Roblek, pa jo lahko uberejo dobro uro daleč prečno po strmini trebušaste gore – čez Rožo. Povprečnemu hodcu tako vzpon iz Drage vzame dve uri in pol do tri ure hoje.

Roblek

Ko stopimo na jaso, ki kot rajski vrt obdaja planinsko kočjo, se zdi, da bi mogočni Stol skoraj lahko dosegli z roko. Razkošni razgled (od Julijcev na zahodu do ogledala Blejskega jezera v naročju, Ljubljanske kotline proti jugu in Kamniških Alp na severovzhodu) si lahko še razširimo, če se potrudimo do uro oddaljenega vrha Begunjščice. Razgledna plošča nam pove, kaj je na obzorju, tudi na severni, avstrijski strani. Seveda nas na naši strani pozdravijo tudi drugi ka-

ravanški vrhovi, predvsem tisti nad Zelenico - Palec, Zelenjak, Vrtača ...

Roblekov dom, ki je letos praznoval 70. rojstni dan, je radovljiška podružnica SPD postavlila že leta 1909, večji dom pa je zgradila leta 1933. Poimenovan je po Hugonu Robleku (1871-1920), pobudniku planinstva na Gorenjskem. Med vojno je bil požgan, leta 1946 na novo zgrajen in pozneje še trikrat prenovljen. Varo in prijazno zatočišče je ohranilo domačnost, ki je pravim planincem še posebno ljuba. Gostoljubnost v poletnih mesecih je že peto leto v rokah zakoncev Dežman iz Kranja. Od 20. junija do konca septembra od zore do poznih večernih ur skrbita za dobro počutje številnih obiskovalcev. Čeprav je na prvi pogled delo v planinah romantično, ga zmorejo le vestni ljudje z obilico dobre volje. Zlatka, ki s svojimi kuharskimi mojstrovinami navdušuje okrepčila željne ljubitelje gora, se pogosto ves dan ne more ločiti od štedilnika in se sprostiti ob sanjskem pogledu na vršace in doline daleč naokoli. Poletje 2003 je bilo še posebno naklonjeno planincem, ki so vsak dan od blizu in daleč prihajali na obisk, da bi si napojili telo in tudi dušo. Največ, kar okoli 1000, se jih je prišlo poveselit na Roblekov dan, ko jim je igral Avsenikov ansambel Jožovc. Pa vendar nihče ni ostal ne lačen ne žejen, čeprav vedno dobrovoljna gostitelja delo opravljata sama (ob občasni pomoči domačih) in vsa oskrba pride na hrbtih ljudi; včasih pa pomagajo tudi

konji (ti zmorejo prenesti več kot 100 kg). Poleg okusnega planinskega čaja, številnih jedi »na žlico« in domačega kruha je hišna specialiteta pecivo - predvsem »pehtranka« in buhteljni. Franc pa ne skrbi le za postrežbo in »hišniška« dela, ampak velikokrat tudi za zabavo, ko ob večerih raztegne harmoniko. V domu, ki ima 36 ležišč, radi prenočujejo različni, tudi tuji gostje ter odhajajo s prijetnimi vtisi in željo, da bi se še vrnili. Dežmanova sta s planinsko kulturo po večini zadovoljna in slabih izkušenj skoraj nimata. Vendar kljub pristno prijaznim vezem, ki se tkejo med njima in mnogimi planinci, pravi, da je bila to njuna zadnja sezona. Morda pa bo nostalgija, s katero se bosta iz doline in mestnega vrveža ozirala nazaj v planinski raj, spremenila njuno odločitev?

Tudi v hladnih dneh Roblekov dom ne utone v zimsko spanje. Ob lepih koncih tedna PD Radovljica odpira njegova vrata. Za to poskrbita gospodarja - Jože Marolt in Stane Prešeren. Lani so uvedli akcijo najbolj klenih roblekovcev. Zmagovalci so se od novembra do maja prišli »pofočkat« več kot stokrat - najboljši celo 130krat. Če pri tem upoštevamo, da je treba vsakič premagati več kot 1000 m višinske razlike (iz Drage), nam lahko že brez napornega vzpona vzame sapo! A kadarkoli in kakorkoli - nas, ki smo del narave in narava del nas, gore ne morejo razočarati. Vsak osvojen vrh je začetek nove poti, ki kakor jutranja zarja vabi v nov dan. ◦

WWW.HELIX.TIMEX.COM

helix™
TIMEX®

TIMEX®
LIFE IS TICKING™

WRKS

VIŠINOMER BAROMETER TERMOMETER DIGITALNI KOMPAS

Emona Obala Koper d.d.
Zunanja in notranja trgovina
Tel. (01) 568 68 94

Z lubenico na Kanin

Vročina in žeja na Kaninskem pogorju

✍️ Niko Guid

S Sandijem sva se spoznala v Savinjskih Alpah pred petimi leti, ko sem vodil planince na Krofičko in Strelovec. Potem, ko se nisva srečala dve leti, so se na oglas za moj dvodnevni avgustovski izlet na Peco prijavili štirje planinci, med njimi tudi Sandi. Čeprav je moj letnik, je od mene vsaj dvakrat hitrejši in spretnejši. Pogovor z njim je razkril, da je izkušen gornik in velik ljubitelj gora, zlasti visokogorja. Moja sinova sta se tisto leto osamosvojila in mi nehala delati družbo na planinskih izletih. Tako sem hodil v gore dostikrat sam, saj nisem naletel na zvestega planinskega prijatelja, s katerim bi si delila gorske lepote, užitke in tegobe. Kar zavidal sem samotarjem, ki teh problemov ne poznajo. Sam sem že dolgo časa načrtoval izlet v Kaninsko pogorje, saj razen na Prestreljeniku in Vrhju Grubje (Picco di Grubie) tam nisem bil. Zvedel sem, da bodo v avgustu samo za nekaj dni odprli Dom Petra Skalarja, kljub temu da naša žičnica iz Bovca ne bo obratovala zaradi obnove. Zato pa bi nama lahko pot olajšala italijanska nihalka, za katero sem ugotovil, da vozi vsak dan. Načrtovani izlet je bil Sandiju všeč, zato je obljubil, da se mi pridruži.

Čez Prestreljenik do Doma Petra Skalarja

Zaradi izredno obetavne vremenske napovedi kreneva na pot že čez dva dni ob pol petih zjutraj. Slovensko-italijansko mejo prečiva v Ratečah in že pred osmo uro parkirava na velikanškem parkirišču na Nevejskem sedlu. Kupiva si povratno vozovnico za nihalko, ki naju šele ob devetih popelje na Kaninsko pogorje. Na nebu ni niti oblaka; temu primerna je tudi sončna pripeka. Prvo najino opravilo je poiskati pokrivala in se namazati z zaščitno kremo. Greva pogledat k bližnji koči Gilberti, od tam pa malo navzdol v obsežno kotanjo. Sledi vzpon po grušču širokega žleba do državne meje na sedlu

Prevala. Oba sva otovorjena, Sandi še bolj, saj nosi dva skoraj enako velika in težka nahrbtnika. Enega na hrbtu, drugega na prsih. V drugem nahrbtniku tovari med ostalo kramo tudi desetkilogramsko lubenico. Kljub teži je njegov korak bolj tek kot hoja. Na vrh sedla pride nekaj minut pred mano. Hiti, da ga ne bi po nepotrebnem čakal, saj si mora urediti tovor. Na sedlu so še vidni mogočni ostanki utrdb in strelskih jarkov iz prve svetovne vojne. Tu zavijeva v desno na Škrbino pod Prestreljenikom. Pot teče po hudo razbrazdanem svetu polnem brezen in vrtač. Tako preluknjan svet vidiš na Slovenskem samo tu na Kaninskem pogorju.

Ko pomalicava in skrijeva odvečni tovor, se povzpneva na Prestreljenik. Na vrhu srečava štiri Italijane. Eden od njih je Benito, vsaj tako se predstavi. Prosi me, naj pozdravim oskrbnika Mirana Klavesa v domu na Kaninu. Na mojo prošnjo naju ovekoveči na filmski trak. Na njegovo pobudo odnesem z vrha že popisano vpisno knjigo, ki ne služi več svojemu namenu, in jo kasneje izročim oskrbniku v planinskem domu. Pri sestopu srečava dva najina rojaka iz okolice Maribora. Prišla sta dopoldne iz Bovca, seveda peš, mimo zaprtega planinskega doma Petra Skalarja. Šele od naju izvesta, da bo dom gotovo ta dan odprt.

Pot do doma je kar zahtevna. Sandi kmalu spozna, da ne bo mogel preko stene z dvema nahrbtnikoma. Zato nahrbtnik z lubenico skrje v večjo vdolbino v steni nad potjo. Ko prisopihava na vrh strmine, se pred nami pojavi pet postav, bolj podobnih puščavskim beduinom kot planincem, saj imajo glave povečini ovite v bele plenice. Po glasu spoznam vodnika iz mojega planinskega društva Franca Kocbeka in njegovo ženo Darinko. Z njima sta še dva Mariborčana in en Celjan. Malo pred tem so prišli peš iz Bovca in naleteli že na odprti planinski dom. Namenili so se na Prestreljenik.

V domu sva ob pol treh popoldne. Oskrbnik in kuharica sta prispela pozno dopoldne in iz

Vrh Laške planje ter Mala in Velika Baba s Skutnika
 Marjan Bradeško

doline prinesla hrano zase in za goste v svojih nahrbtnikih. Popoldne počivava, saj je vročina prehuda. Sandi gre samo po svoj drugi nahrbtnik, v katerem je dragocena lubenica. Zvečer si privoščim ričet, druge pijače kot čaj pa tako nimajo. Voda je deževnica, ki se je ne upava piti. Poleg naju in Francijeve skupine prenoči v domu še okoli osem planincev. Spiva sama v sobi, čeprav je v njej štirinajst ležišč.

Visoki Kanin in Laška planja

Naslednji dan vstanem pred sončnim vzhodom in napravim nepozabne posnetke naših najvišjih očakov od Mangarta, Jalovca, Škrlatice do Triglava. Ko hočeva odriniti na Visoki Kanin, se iz večjega oblaka nad nami usuje nekaj kapljic dežja. Malo počakava in se še z dvema planincema odpraviva na pot, na kateri je nekaj zahtevnih mest zavarovanih z jeklenicami. Za vzpon potrebujemo uro in pol. Na vrhu stoji nov lesen križ, žig pa je vzidan. Še zmeraj je

oblačno. Čeprav ni napovedana nobena nevihta, me je vseeno strah strele. Zato se s še enim planincem odločim vrniti po isti poti. Sandi je bolj pogumen in z drugim planincem sestopi po daljši poti čez Zadnji in Veliki dol. Ko smo vsi skupaj v domu, se ponovno zjasni in pritisne vročina. Po okrepcilu se s Sandijem odločiva osvojiti bližnjo in mogočno Laško planjo. Ob pol enih najprej sestopiva na Veliki dol, od koder se po ne preveč dobro markiranem brezpotju vzpenjava na vrh. Tik pod vrhom srečava planinca in planinko iz Ljubljane, najbrž zakonski par, ki sta na Laško planjo priplezala po grebenu z Visokega Kanina. Pri vzponu si morava ponekod pomagati z rokami, drugače pa pot ni preveč zahtevna. Še največja ovira je pasja vročina. Pot nama olepša pogled na cvetje, zlasti bujne planike. Od doma do vrha potrebujeva tri ure. Na vrhu najdeva v italijanski skrinjici vpisno knjigo in dva žiga, našega in italijanskega. Na slednjem je vgravirano ime Lasca Plagna in Alta Via Resiana. Po krajšem počitku, okrepcilu in obveznem fotografiranju se začneva vračati po isti poti. Nazaj grede se spustiva v globoko vrtačo in prineseva do doma malo snega v plastičnih vrečkah, da bi se z njim lahko umila, saj v domu primanjkuje vode tudi za umivanje. Vrneva se ob pol sedmih zvečer.

Isti dan Franci s svojo skupino osvoji Rombon in je v domu že pred nama. Pove nama, da ne bi zmožel na vrh, če ne bi našli vode na poti pod Vrhom Polic. Na celi poti jo je spil skoraj pet litrov. Tudi midva nisva nič manj žejna, saj naju je vročina dodobra izsušila. Razen čaja in tekočine, ki smo jo prinesli sami, pa v domu ni nobene druge pijače.

Po večerji se končno zgodi odrešenje, ko se Sandi spretno loti svoje lubenice in jo razreže na kose. Najprej obdari z veliko rezino vsakega iz Francijeve skupine. Naslednja srečneža sta oskrbnik Miran in kuharica. Nekaj jo ostane tudi za naju. Vsi smo mu neznansko hvaležni. Na lubenico ni pomislil nihče, je kot v sanjah. To je resnično pravi balzam za izsušena telesa. Da v domu ni piva, smo kar pozabili. Razpoloženje v domu se hitro dvigne in piko na i temu dogodku doda oskrbnik, ko najde nekje še zadnji liter belega vina. Plača ga Franci in ga bratsko razdeli med vse nas.

Specializirana trgovina za pohodništvo, gornišstvo, alpinizem in potovanja.

Prodajamo izdelke blagovnih znamk BERGHAUS, SALEWA, MAMMUT, KARIMOR - tekstil, obutev in tehniko.

Pohodne hlače SCHÖLLER - razni modeli pod blagovno znamko POHODNIK.

Tel.: 01 5852630, Fax.: 01 4280429

www.univet.si | info@univet.si

**Univet d.o.o.
Šmartinska 152
Hala A, zg. pritličje**

**ZA PLANINSKA DRUŠTVA
POPUSTI IN AKCIJE**

Kaninski podi, v ozadju Prestreljenik 📷 Vladimir Habjan

Neznosna žeja na Rombonu

Za zadnji, tretji dan sva si pustila Rombon. Lubenice ni več in Sandi lahko prazni nahrbtnik spravi v drugega. S še vedno težkima nahrbtnikoma kreneva od doma po zgornji poti, ki pa kljub označbam ni dosti lažja od spodnje, do postaje D kaninske žičnice, od tam pa na Škrbino pod Prestreljenikom in dalje na Prevalo. Nedaleč od Prevale za skalo skrijeva odvečne stvari in nadaljujeva po poti pod Lopo, Veliko in Malo Črnelško špico mimo speleološkega bivaka pod Vrhom Ribežnov na Rombon, ki ga doseževa okrog pol dne. Pot mestoma vodi tik nad navpičnimi brezni in pod južnimi ves čas soncu odprtimi pobočji. V Miheličevem vodniku Julijske Alpe ne piše zaman, da zna biti poleti tod peklenško vroče in takrat odsvetuje pot. Ob poti bi morali biti trije izviri, ki so označeni na planinskem zemljevidu Bovca z okolico, toda midva ne najdeva nobenega, čeprav nama je Franci omenjal tistega pod Vrhom Polic blizu Rombona. Da je čisto ob poti in da je treba vodo zajemati s kozarcem.

Razen ene jeklenice na poti ni ničesar zahtevnega. Gora sama z naše zahodne smeri, ko si v njeni bližini, ne napravi nobenega posebnega vtisa in sploh ni lepa. O njeni mogočnosti ni sle-

du, je kakor malo večja vzpetina. Lepši nanjo je pogled od daleč. Na vrhu so številne kaverne in delno zasuti strelski jarki. Družbo nam dela nekaj planincev, ki so se povzpeli iz bovške strani. Pri malici, ki nama zaradi vročine ne tekne, naju motijo še ovce, ki kar silijo v naju. S sabo sem vzel liter in pol čaja ter liter in pol vode z dodatkom bezgovega koncentrata. Vse mi je presladko. Zaradi neznosne vročine imam gotovo premalo tekočine, čeprav je več kot toliko nisem nosil s sabo nikoli v življenju. Trije mlajši planinci, ki so hodili po isti poti za nama in pridejo na vrh četrte ure kasneje, nama povedo, da so našli vodo pri speleološkem bivaku. Eden od njih mi lokacijo skuša natančno opisati. Pove mi, da se izvir nahaja okrog 20 metrov proč od bivaka, ob brezpotju in 40 m nižje stran od poti. Zahvalim se mu za dokaj natančne podatke in odklonim ponujeno vodo, prepričan, da bova izvir brez težav našla. Avto imava v Italiji, zato sva prisiljena za sestop ubrati isto pot. Kako lepo bi bilo, ko bi se spustila čez Čuklo v Bovec. Izognila bi se hudi vročini, saj bi hodila lep čas po senčnatem gozdu.

Nazaj grede najdeva »Francijev« izvir tik ob poti pod Vrhom Polic. Voda leži v majhni kota-

njici in se nama zdi oporečna, zato je ne upava poskusiti. Kasneje nama je še žal. Ko z muko prideva do bivaka, takoj začneva z iskanjem izvira. Toda brez uspeha – kljub natančnemu opisu. Meni je že kar sila, saj je neznansko vroče. Preveva me občutek strahu, da me bo vročinska kap, saj mi je vedno bolj vroče. Zato se zatečem v odprti bivak, ki je stara kaverna iz prve svetovne vojne, da se malo ohladim. Sandiju zabrundam, da ne grem naprej, dokler se zunaj ne ohladi. On je še poln energije in išče še naprej. Čez slabe pol ure se vrne s polno plastenko sveže vode. Ponudi mi jo in na mah jo spijem skoraj liter. V hipu se mi povrnejo moči in skupaj se napotiva k izviru. Ta leži po najini oceni 200 m (in ne 20 m) od bivaka proti Rombonu in 150 m dolžinskih metrov nižje (in ne 40 m nižje) ob markirani poti (a ne na brezpotju), ki se tu odcepi skozi Rupo navzdol v Bovec. Mladenič, ki nama je podal napačne podatke, gotovo ni študiral geodezije, saj toliko napačnih ocen ne bi bil zmožen narediti. Če imaš sokolovo oko, lahko z glavne poti zaznaš komaj vidno cev in plastični sod. V dveh minutah se nama po cevi nateče liter in pol dobre hladne vode.

Tako sva rešena in kot prerojena nadaljujeva svoj povratek. Pod Lopo srečava starejšega pastirja s palico v roki in daljnogledom. Vpraša naju, če sva videla koze. Poveva, da sva jih opazila kak kilometer nazaj pod stezo.

Pri zgornji postaji nihalka na italijanski strani sva okrog pol šestih zvečer. Nikjer več ni videti nikogar. Že se sprizajniva z mislijo, da bova morala peš na Nevejsko sedlo do avta. Ko vstopiva, presenečeno ugotoviva, da je gondola pripravljena za spust. Ko sva v njej, opazim, da Sandi nima pohodnih palic. Prijazen sprevodnik jih gre iskat v predverje. Minuto kasneje naju gondola že pelje v dolino.

Preko Predela prispeva v Bovec, kjer poiščeva turistično agencijo Aurigo, ki po pripovedi oskrbnika Mirana hrani žige bovških vršacev. Manjka nama žig za Prestreljenik, toda morava se zadovoljiti z žigom za Prestreljeniško okno. Po nakupu sveže hrane se zapeljeva v Lepeno, kjer prenočiva v depandansi Doma dr. Klementa Juga. Tu je vode na pretek, na razpolago je celo topla voda s tušem, pravi balzam po treh suhih vročih dneh. ◊

NutriLAB

NOVO NOVO

**NADOMESTNI,
POLNOVREDNI IN
URAVNOTEŽENI
OBROKI
V OBLIKI PLOŠČIC**

*ena ploščica je
nadomestilo za
en obrok hrane*

**Z VSEMI VITAMINI IN
MINERALI**

*ploščica je lahek in
polnovreden obrok
hrane, pripravljen za
takojšnji užitek*

**PLOŠČICE SO NA VOLJO
V DVEH OKUSIH:**

- pomaranča prelita z jogurtom
- banana prelita s čokolado

**po zelo ugodni ceni lahko kupite
32 ploščic poljubnega okusa**

**KO SE BOSTE PONOVO
ODPRAVILI NA GORSKO
POT POSKRIBITE, DA
BOSTE S SEBOJ ODNESLI
ZDRAV, OKUSEN IN
URAVNOTEŽEN OBROK!**

Za vse informacije pokličite:
NutriLAB d.o.o. na ☎ 01 438 68 10

PLANINSKI KOLEDARJI 2005

Za leto 2005 sta v prodaji dve izvedbi tradicionalnega planinskega koledarja:

PODOBE NARAVE

Glavni motivi so iz novih zornih kotov posneti najlepši predeli slovenskih gora. Pomožni posnetki so namenjeni človeku v gorah in živi naravi. Koledarske liste bogatijo posebej označene lunine mene. Ob glavni koledarski razpredelnici sta še pomanjšani predhodnega in naslednjega meseca. Sicer pa je koledar namenjen počastitvi 110-letnice Planinskega vestnika, najstarejše slovenske revije, ki še izhaja. Planinski vestnik je tudi »najdaljša« revija z gorsko tematiko na svetu, ki ves čas izhaja pod istim naslovom.

Koledar je pokončen 33 x 48 cm + 5 cm (za dotisk) in vložen v papirnato vrečko. Cena za izvod 880,00 SIT + DDV. Popusti glede na količino 5 - 20%, dotisk posebej.

UTRINKI S SLOVENSКИH GORA

To je avtorski koledar znanega planinskega fotografa Petra Janežiča. Odlikujejo ga široki panoramski posnetki naših gora. Ker je koledarski del z luninimi menami, gibanjem sonca in prazniki poslovno oblikovan, je posebej primeren kot darilo tujim in domačim poslovnim partnerjem. Obenem je z novim oblikovanjem omiljena dosedanja poslovna strogost. Tako bolj odraža duh narave, a niti najmanj na škodo poslovne uporabnosti. Zaključni list je izpolnjen s seznamom vseh slovenskih planinskih koč, domov in bivakov s podatki o času obratovanja in s telefonskimi številkami.

Format je dvojen, torej 42 x 30 cm, v visečem položaju 42 x 60 cm + 5 cm (za dotisk). Cena za izvod je 920,00 SIT + DDV, popusti so 5 - 20%, odvisno od količine, dotisk posebej po dejanskih stroških.

Vabimo vas, da se za nakup obrnete na nas, saj že vrsto let pripravljamo značilne, vedno lepe ter z informacijami in kulturo obogatene koledarje. Koledarje si lahko ogledate in jih naročite pri g. Franju Zupančiču, oziroma Planinski založbi na sedežu Planinske zveze Slovenije, Dvorčakova 9, 1000 Ljubljana (tel.: 01/43 45 684, fax: 01/43 45 691, el.pošta: planinska.zalozba@pzs.si)

K 24 – največji koroški hribovski izziv

V enem dnevu čez vrhove Koroške

✍ Urška Andrejc 📷 Uroš Podovšovnik

»Človek ni nikoli bolj človek kot tedaj, ko se bori za nekaj, kar je težko dosegljivo!« je misel, ki jo prav gotovo lahko potrdijo privrženci avanturističnih pustolovščin. Eni takih, katere namen je promocija koroškega planinstva in turizma, so pred tremi leti prižgali zeleno luč tudi v Črni na Koroškem in povezali v projekt K 24 vseh pet daleč naokoli prepoznavnih očakov. »Si predstavljate pot iz Črne in vzpone na Uršljo goro, Smrekovec, Raduho, Olševo ter Peco in verjamete, da se da to približno 80 kilometrov dolgo pot prehoditi v manj kot 24 urah? Mi smo o tem prepričani!« so v projekt napisali Marijan Lačen, predstavnik občine Črna, Milan Savelli iz PD Črna ter Dušan Štrucl – Dixi iz hotela Krnes.

»Ideja o klubu 24 se je porodila na vrhu Pece, ko sva s Savellijem opazovala koroške hribe. Ob tem mi je razlagal, kako je s prijateljem v enem dnevu obhodil vse štiri vrhove – Uršljo, Raduho, Olševo in Peco. Do vznožja sta se seveda peljala z avtom. Ob tem me je prešinila misel: zakaj ne bi vseh štirih vrhov pa tudi razdalje med njimi prehodili? Dodala sva še omejitev 24 ur – da ne bi bilo za vse in hkrati ne samo za najboljše. Ideja je na poti v dolino povsem dozorela,« razlaga Marijan Lačen, tudi sicer velik ljubitelj gora, ki pa se po operaciji hrbta tega ne namerava lotiti. Pravzaprav tega ni poskusil še nobeden izmed treh pobudnikov.

Član K 24 postane vsakdo, ki v največ 24 urah prehodi tole pot: spomenik v središču Črne-Žerjav-cerkev na Uršlji gori-dom na Slemenukoča na Smrekovcu-koča na Loki pod Raduho-vrh Raduhe-Bukovnikovo sedlo-vrh Olševekmetija Kumer v Koprivni-vrh Pece- spomenik v središču Črne. Član K 24 postane tudi tisti, ki

Uršlja gora

pot prehodi v največ 25 urah, če je star več kot 50 let, prav tako imajo 25-urno omejitev predstavnice nežnejšega spola. Pot je treba premagati brez uporabe kakršnih koli pripomočkov ali drugih oseb, dovoljena je samo uporaba palic za hojo. Med potjo se pohodnik sme oskrbeti s pijačo, okrepcili, rezervno obleko in obutvijo ter uporabiti mobilni telefon. Čas poti si meri vsak sam – zaupamo poštenju in planinski etiki. Evidenca opravljene poti se vodi v posebni knjigi v hotelu Krnes, v katerem se vsi člani K 24 brez posebnih vabil sestanejo vsako prvo soboto v decembru ob 18. uri. Na srečanju se vse, ki so v minulemu letu prehodili pot, sprejme v klub in se jim podeli posebno priznanje.

24 ur na nogah

Odziv v prvih treh letih je potrdil pričakovanja. V prvem letu je stopilo v klub 18 članov, v drugem 44, v letu 2002 11, letos pa jih bodo (za zdaj) sprejeli šest. Posebno so ponosni tudi na prvo članico. Konec lanskega avgusta se je za K 24, ki je tedaj štel 51 pripadnikov zgolj moškega spola, odločila tudi prva ženska. Ravenčanka Veronika Viltušnik je v spremstvu Jova Džuriča, ki se je na pot odpravil že tretjič, premagala pot v 23 urah in 35 minutah. Njuna taktika je bila nekoliko drugačna, saj sta odšla izpred črpalke v Žerjavu ob pol devetih zvečer in prvi del poti, ko so bile noge še sveže, prehodila v temi. »Začela sva v krásni mesečini, ki naju je spremljala vse do Kumra,« je zapisala Veronika, pod peresom katere je nastala že marsikatera gorniška pesem. Pot je bila zaradi popoldanskega dežja povsod mokra in zelo spolzka, vendar je vse skupaj posušilo sonce, ki je pohodnika pričakalo z jutrom. V primerjavi s

preostalimi sta se Jovo in Veronika poti lotila v ravno nasprotni smeri, od Pece proti Uršlji gori.

»Mislim, da želijo tisti, ki gredo na to pot, dokazati predvsem samim sebi, da to zmorejo. To ni tekma. Mi nikomur ne merimo časa. Če si se zlagal, si se zlagal samemu sebi. Vse sloni na planinski etiki. Smisel vsega je, da se pot prehodi v enem samem kosu. Če računamo, da je normalne hoje za 31 ur, bi marsikdo na hitro sklepal, da je pot lahko prehoditi. Toda največji iziziv je biti 24 ur na nogah, težko je hoditi dan in noč. Da je naziv »največji koroški hribovski iziziv« upravičen, dokazuje to, da jih je veliko poskušalo, pa jim ni uspelo. Vsi drugi pa so se o prehojeni poti izrazili zelo spoštljivo in tudi skoraj vsi priznali težave, s katerimi so se med potjo srečevali – krize, želje, da bi odnehali, vprašanja o smiselnosti tega početja ... Toda ob uspešnem koncu poti je bilo njihovo doživljanje precej podobno – zadovoljstvo, da so premagali pot, da so premagali sebe, da so bolje spoznali sebe in svoje sposobnosti. In vse to je zanje bogata in neponovljiva izkušnja,« dodaja Marijan Lačen.

Pohodniki se lahko podviga lotijo kjer koli, vsak pa si ob ogledu poti izbere svojo taktiko. Kje bo začel, kdaj bo začel, da bo na najzahtev-

Peca

Raduha

nejših delih poti še vedno dobro spočit, kje bo počival, kje bo jedel, se preoblekel ... Odloči se tudi o tem, v katerem letnem času bo šel na pot. Nekateri stavijo na polno luno, drugi na najdaljše dneve sredi poletja, tretji na nekoliko manj vročine v jesenskih mesecih, imeli smo tudi že zimski vzpon. Zmagovalno kombinacijo mora vsak najti sam. Osebnostno sem se opekla dvakrat. Prvič sicer nekoliko manj kot drugič. Ko je namreč šlo zares in sta se mi po polovici poti, na Grohotu, v mislih zarisala še zahtevna vzpona na Olševo in Peco, sem se spraševala, ali je bilo resnično pametno štirinajst dni prej v dveh dneh izvidniško prehoditi pot. Čeprav bi vede-

la, da sem šele na polovici, bi me neskončnost grebena na Olševi, poti proti Kumru in sklepnega vzpona na goro kralja Matjaža zagotovo manj zbegala, tako pa ... Tretji poizkus še čaka; najbrž bom šla v nasprotni smeri – najprej na še neosvojeno ozemlje Pece in Olševe ter potem čez greben Smrekovca.

Rekorderji K 24

Prvi se je preizkusil Alfonz Prevorčič, 39-letni Mežičan. 15. junija 2000 je odšel na pot v sončnem vremenu – popoldne se je sicer pooblašilo in zvečer poslabšalo celo v nevihte. Za pot je potreboval 18 ur in 35 minut. Efektivne hoje in teka je bilo 15 ur in 45 minut. Takole je opredelil posamezne odseke: od Črne na Koroškem do Naravskih Ledin je potrebna ura in 25 minut, do Uršlje gore 45 minut, do Doma na Slemenu ura in 10 minut, do Doma na Smrekovcu ura in 25 minut, do Koče na Loki 3 ure in 15 minut, do Raduhe 40 minut, do Bukovskega sedla ura in 10 minut, do Olševe 3 ure in 5 minut, do Kumra ura in 40 minut, do Pece 2 uri in do Črne na Koroškem 2 uri.

26. januarja 2002 se je 46-letni Janez Stočko z Raven na Koroškem odločil, da se z zahtevno potjo spopade kar v zimskih razmerah. Uspelo mu je. Za pot je potreboval 22 ur in 15 minut, približno toliko, kolikor so zanj v letnih razmerah povprečno potrebovali preostali člani K 24. Pri vzponu na Uršljo goro ga je nekoliko oviral led, do Smrekovca ga je nato spremljala poledica, od tam naprej pa so ga čakali še sneg in zameti. »To je kar preveč za enega samega človeka in še to ponoči,« je takrat zapisal Janez. »Podnevi je bilo laže, pa še Aleš in Erazem sta mi bila kot spremljevalca v oporo.«

Skoraj natančno pol leta zatem (29. julija 2002) se je podviga lotil 43-letni Tomaž Robač, znani koroški tekač na dolge proge. Prevaljčan se je odpravil na pot ob 4:15 pred spomenikom v Črni in ga po 13 urah in 38 minutah, ob 17:53, ravno tam tudi končal. Takole je zapisal v knjigo vtisov: »Vreme je bilo skoraj ves čas idealno, torej ne prevroče. Morda je na koncu, kot da bi vedela, da sem uničen do konca, na Peci odigrala svojo vlogo tudi megla. Moram pa priznati, da je K 24 izziv brez primere.« ◉

Za malo mal'co nad Matterhorn

Gorski velikani iz »zračne« perspektive

✍ in 📷 Silvij Morojna

Jutro je bilo hladno, zato sem raje šel kar peš. No ja, samo od avtomobila do velikih vrat letališkega hangarja, tako da ne morem reči, da sem se s hojo kaj prida ogrel. Pa tudi »belega ptiča« sva morala ročno potisniti ven, v zgodnje jutro. Ni šlo drugače. Veselil sem se sončnega

vzhoda, ki naj bi ga dočakal visoko zgoraj, kamor moram ponavadi kar s svojimi lastnimi nogami – ker mi je všeč pogled na obzorje, občutek neskončnosti in širjav. Megla se je k sreči razkadila pred vzletom, pa tudi luna je že zašla za Peco, ko sva se v višini Uršlje gore »sprehodi-la« proti Smrekovcu in Raduhi. »Letos bom poskusil še enkrat. Ja, leteti okoli sveta. Sam, nad

Tri Cine

jezeri, gorami, neskončnimi gozdovi in puščavami! Ni mi še čisto jasno, kam me bo zanesla pot. Prek Kitajske ali spet Rusije proti Aljaski!« mi je razlagal Matevž, ko sva z njegovim novim ultralahkim letalom Sinus slovenskega proizvajalca Pipistrel iz Ajdovščine v zgodnjem jutru preletela Logarsko dolino. Občudovala sva tudi prve sončne žarke nad dolgim grebenom Karavank in se mimo Triglava ter Špika nad Kranjsko goro v bleščečem soncu odpeljala naprej proti zahodu.

Dolomitski paradiž pod kolesi in nogami

Pod nama so iz meglic vstajali vedno bolj zašiljeni vrhovi. Mojstrovke, Ponce, Mali Koritniški Mangart in Viš sva preletela hitro. Za lažjo orientacijo sva si na kolenih razgrnila zemljevid severne Italije z vrisano smerjo preleta. Vsakič, ko me povabi na zračni potep in se iz Slovenj Gradca odpeljeva proti Alpam, me znova prevzameta razgled in občutek svobode. Razumem tudi, zakaj je lani v Minsku v Belorusiji neverjetnih 40 dni čakal na dovoljenje, da bi lahko kot prvi športni pilot na svetu preletel vso Sibirijo in prek Aljaske tudi Kanado do Ottawe; tam je moral predčasno končati svojo pot. Upal sem, da naju, ko sva končno letela nasproti svojim sanjam – sprehodu po višavah med šopkom dolomitskih vrhov, ki razvzemajo domišljijo in burijo estetske čute – ne čakajo kakšne težave. Že Julijske Alpe, ki so naju sprejele v svetlobi nastajajočega dne, so bile osupljivo lepe. Zdaj pa so iz sence v dolinah za Karnijskimi Alpami počasi vstajali Dolomiti. »Vauuuu ...! Poglej tole! Kakšne stene! Tam zadaj je Tofana, na tvoji strani pa Pelmo. Po kateri smeri si plezal v Marmoladi in kje praviš, da ste sestopali? Kar po ledeniku v supergah?« Nisva se mogla načuditi oblikam skalnih stolpov, osupljivo zašiljenim grebenom in vrtoglavih prepadam pod »gotskimi« zvoniki. Preden sva se med Bolzanom in Trentom zapeljala južno od pobeljene Piz Bernine, so se prepadi vrstili drug za drugim. Zgodnja jesen nama je postregla z ognjeno oranžnimi gorskimi travami, rumenimi stenami in od sonca ožarjenimi vrhovi. Za posledek se je bleščala gladina jezera Maggiore, ko so pred no-

som letala izza obzorja vstajali novi visoki vrhovi z belimi kapami. V žaru pričakovanja neodkritega obzorja sva strmela prek nosu letala.

V senco severne stene Vališkega orjaka

Če niste še nikoli slišali za Civetto, Marmolado, Sello ali Tri Cine, ki zaradi svoje lepote, drznih oblik in veličastne gorske arhitekture sodijo med kraljice, prince, grofe in kar je še plemiške rodbine gorske skupine Dolomitov, pa zagotovo poznate Matterhorn ali ste vsaj slišali zanj. Goro zašiljenih grebenov in skoraj pravilne piramidaste oblike lahko vidite v reklamah, prospektih in na razglednicah – pa ne samo v Švici. Značilno silhueto vam v hipu prepoznajo evropski, ameriški, korejski in še kakšni podjetni, vsaj malo izobraženi alpinisti. Ob vzponu na Mont Blanc, Aconcagua in še kakšen južnoameriški šesttisočak na spisku sodobnega gorniškega nomada pač ne sme manjkati tudi Matterhorn. Mogoče je zato pritegnil tudi mene, saj ga kljub bogati alpinistični karieri sploh še nisem videl od blizu. Toliko bolj noro se mi je zdelo odkritje, da že kuka izza grebena najvišjega vrha Valiških Alp – Monte Rose. Njegova vzhodna stena himalajskih razsežnosti, proti kateri sva letela, je bila en sam kaos skal in ledenih skladov. Ko sva nabirala višino za let čez Rosin ledenik, je motor za hip zakašljajal. Pa je ta zvok slišal samo Matevž. Zato sva ledenega orjaka zaradi varnosti obletela po njegovi južni strani. Presenetljivo je bilo odkritje, da so na snežišču nad ledenikom smučarske naprave normalno obratovale, smuka pa je bila videti odlična. Še večji vtis je napravil pogled na skoraj golo, z redkimi krpami snega posejano vzhodno steno Matterhorna. Pred nama je bila kot na dlani in nekaj časa je bilo v kabini slišati samo škljocanje fotoaparatorov ter vzdihovanje – malo zaradi redkega zraka na 4000 metrih, predvsem pa zaradi občudovanja, ko se je v senci odkrila tudi njegova severna stran. Pogledi za bogove! Noro!! Obletela sva ga z vseh strani, preblizu pa si le nisva upala. Še posebno, ko sva se zavedela, da redki zrak že vpliva na najino zaznavo, čutila in občutke! Rahli pijanosti se

Skupina Sella v Dolomitih

V hribih

*Sama duša me je.
Telo, kot da ga ni.
In dvoje presrečnih,
iskrivih oči.
Odkrivam,
uživam,
kot v sanjah živim.
Čas, ki duši
je ostal v dolini.*

*Je tu le modrina,
belina,
zlato,
In pod mano
v dolini sivina.*

*Ne hodim,
kot ptica
lebdim!*

Janez Medvešek

je primešal občutek vznesenosti in brezskrbnosti. Zato sva v zadnjem zavoju odletela niže – in nazaj domov.

Čez domače hribe spet domov

Ker v Sloveniji nisva opravila carine, nisva smela vmes nikjer pristati, zato sva se v še ve-

dno mirnem ozračju odpeljala proti domu. Na ozkem sedežu ultralahkega letala se že nekaj ur nisem kaj prida premaknil. Bolelo me je že vse telo – vrat, hrbet, križ, hrbtenica in zadnja plat. Nogavice in čevlje sem sezul že zdavnaj, da ne bi tudi noge postale toge in neobčutljive. Matevž si je na pilotskem sedežu zraven mene vsake pol ure odpel varnostni pas in se prekladal, telovadil in raztegoval na teh nekaj centimetrih prostora. Odtlej mu malo manj, pa še vseeno precej, zavidam njegove zračne potepuške izlete do Španije čez Azurno obalo in na Švedsko čez pol Evrope. Po 6 urah in pol nenehnega sedenja in preletenih 1300 kilometrih sem bil zbit in utrujen, ne da bi sploh kaj posebnega počel – razen razgledovanja in fotografiranja. Najhuje pa je bilo, da bi moral na WC – k sreči samo na »malo potrebo« – že pred nekaj urami. Zadnji del, ko sva zavila še na sever do Treh Cin, je bil zato prava muka. Komaj sem zdržal še to pot, okolica me je vse manj zanimala, bolečine v trebuhu pač nisem mogel pregnati – nisem je hotel s škropljenjem po kabini, saj nisva imela s seboj nobene posode, vrečke ali steklenice. Po pristanku sva neskončno dolgo zalivala travo, kar teklo je in teklo. Še nekaj dni pozneje pa sem se počutil, kot da hodim najmanj deset centimetrov nad zemljo!

Bi radi do Dolomitov, nad slovenske Alpe ali Kornatske otoke odleteli z Matevžem tudi vi? Pokličite ga, si oglejte eno izmed njegovih internetnih strani (www.lenarcic.net; www.worldtranssiberia.com; www.pipistrel.si; www.wingsforever.com, www.rtvsllo.si/protisoncu) in se dogovorite za vznemirljiv polet. Pa srečno! ◻

TEHNOOPTIKA

SMOLNIKAR d.o.o.

Novi trg 2, 1000 Ljubljana
tel./ fax.: 01 426 32 72

e-mail: tehnooptika@siol.net
www.tehnooptika-smolnikar.si

Dolovni čas: sreda in petek od 8-14
pon., tor., čet. od 8-13 in od 16-18

Gora gora – Matterhorn

K2 – raziskovanja in alpinistični začetki

✍ Marjeta Keršič – Svetel 📷 Zvonko Požgaj

K2 je s svojimi 8611m druga najvišja gora na svetu. Domačini mogočni osemtisočak imenujejo Čogori - »Kralj gora«. Suhoparno ime K2 gora dolguje britanskemu polkovniku T.G. Montgomeryju, ki jo je prvi opisal leta 1856. Očitno se mož ni kaj dosti zanimal za to, kako svoje gore poimenujejo domačini in jih je označil preprosto s številkami - po vrstnem redu opazovanja, pri čemer črka K pomeni, da gre za gore v pogorju Karakorum.

1860 je območje ledenika Baltoro podrobno raziskal britanski vojaški topograf Henry Haversham Godwin-Austen. K2 so Britanci po njem uradno preimenovali v Mount Godwin-Austen, vendar se ime za goro ni prijelo (se pa pojavlja na britanskih zemljevidih), pač pa se dandanes tako imenuje ledenik ob njenem vznožju.

Severno stran Čogorija je prvi videl britanski raziskovalec Sir Francis Younghusband na svoji odpravi čez sedlo Muztagh leta 1887. Gori se je približal po dolinah rek Yarkand in Shag-skam in je bil vzhičen nad njeno mogočnostjo: »To je neverjetna gora, videti je skoraj popolna

piramida z neznanskimi strminami, ki se dvigujejo visoko v oblake!« je zapisal v svoj dnevnik. Na kitajski strani so doline pod Čogorijem precej nižje kot na pakistanski, tako da je gora videti s severa še višja. Še danes je severno vznožje gore v kitajski provinci Xingjang zelo malo obiskano, saj je bilo območje še pred nekaj leti nedostopno za zahodnjake.

1902 je šestčlansko odpravo Švicarjev, Avstrijev in Britancev na Baltoro vodil Oscar Eckenstein - da, prav tisti, ki je bistveno prispeval k razvoju modernih derez in cepina. Prvi so prečkali 67 km dolgi ledenik in se utaborili ob vznožju K2. Raziskovali so možnosti vzpona najprej po jugovzhodnem, nato pa še po severovzhodnem grebenu in naposled dosegli višino okoli 6600m. Z opremo, ki so jo imeli na voljo, je bil že to dober dosežek - v tistih časih se ni nikomur niti sanjalo, kaj pravzaprav pomeni plezanje na več kot osem tisoč metrov visoko goro - sploh pa še goro s takimi podnebnimi in vrmenskimi razmerami, kakršne so značilne za K2. (Odprave se je udeležil tudi Aleister Crowley, ki je kasneje postal najznamenitejši evropski okultist prve polovice 20. stoletja. Dogaňanje na odpravi je zelo zanimivo opisal, še zla-

Nosачi na džipih

K2 s Concordie

sti psihološke učinke dolgotrajnega bivanja na odpravi in na višini.

Italijani prvič pod K2

Leta 1909 se je začelo italijansko raziskovanje druge najvišje gore na svetu. Veliko raziskovalno odpravo na Baltoro je vodil Luigi Amedeo di Savoia, vojvoda Abruzzi (1873-1933). Ne le, da je bil vojvoda odličen alpinist, ki je imel za seboj že celo vrsto imenitnih vzponov v Alpah, bil je tudi vsestranski raziskovalec in eden tistih pustolovcev, ki so na prelomu 19. in 20. stoletja bistveno prispevali k odkrivanju zadnjih skrivnosti našega planeta. Čeprav po letih še mlad, je imel že bogate izkušnje z odprav v polarne in tropske kraje. Med drugim je njegova odprava leta 1897 osvojila vrh Mount St. Elias na Aljaski - takrat je odpravo spremljal fotograf Vittorio Sella, ki je postal stalni spremljevalec vojvodovih raziskovalnih podvigov - in leta 1906 se je povzpел na vse glavne vrhove Ruwenzorija. Odprava je krenila na pot 26. marca 1909 iz Marseillea, štela je 12 članov, od katerih je bilo kar sedem gorskih vodnikov iz Courmayeurja. Izkricali so se v Bombay, potovanje nadaljevali z

vlakom v Ravalpindi in naprej v Kašmir, od tam pa se je začelo 25 dnevno pešačenje v Askole. V tej zadnji vasi na poti pod K2 se je prava odprava pravzaprav šele zares začela - naprej so se podali v spremstvu 360 nosačev z goro opreme. Utaborili so se pod jugovzhodnim grebenom in si več kot mesec dni prizadevali napredovati navzgor, vendar niso mogli više od 6000 m. Trideset let kasneje so ameriški alpinisti v snegu in ledu Abruzzijevega grebena odkrili stare lesene zaboje, v katerih so leta 1909 prenašali na goro hrano in potrebščine... Abruzzi se je zatem lotil bližnje Čogolise in s tovariši dosegel višino 7500m - takrat absolutni višinski rekord in vsega občudovanja vredno dejanje, če pomislimo na tedanjo opremo! (Njihov šotor in višinske obleke si je mogoče ogledati v Italijanskem narodnem muzeju gornišstva v Torinu. Marsikdo bi danes s tako opremo obupal celo na zimskem Triglavu!) Odnehali so le dobrih 150 m pod vrhom. Zasluga Abruzzijeve odprave iz 1909 je bila tudi, da je K2 postal svetovni javnosti splošno znan in to predvsem zaradi izjemnih fotografij Vittoria Selle. Te še dandanes veljajo za ene najlepših fotografij gora vseh časov! Sella je o odpravi posnel tudi film, ki je občinstvu v kinema-

Težavna stopnja v Abruzzijevem grebenu

tografih po svetu pričaral dogajanje na veliki odpravi na osemtisočak in ga štejemo med pomembne začetke alpinističnega filma. Rodila se je ikonografija »odpravarskih filmov«: kadri otovorjenih nosačev, ki v koloni hodijo proti gori, lesketajoči ledeniki, kvišku zazrti obrazi alpinistov... Vse to je do danes ostalo zasidrano v zavesti javnosti kot podobe alpinističnih odprav na najvišje vrhove.

Znanstveniki in Američani

V naslednjih letih in celo desetletjih so območje K2 obiskovali predvsem znanstveniki in raziskovalci, med njimi mnogi italijanski učenjaki. Leta 1929 so Italijani spet organizirali veliko odpravo na območje K2, ki jo je vodil Aimone di Savoia, vojvoda Spoletta, nečak vojvode

Abruzzija. Odprava je bila sestavljena iz učenjakov in alpinistov, cilj pa dvojen: znanstvene raziskave in po možnosti vzpon na vrh K2. Med člani odprave je bil tudi mlad, obetaven geolog in geograf Ardito Desio. Odprava ni imela posebnih alpinističnih dosežkov, zato pa zelo temeljita geografska in geološka spoznanja, poleg tega so svet obkrožile njihove fotografije severnega pobočja K2.

Po dolgem obdobju premora so odpravo za najresnejšim namenom osvojiti vrh K2 leta 1938 organizirali Američani. Vodja je bil Charles Houston - mož, ki je bil prvopristopnik na Nanda Devi. Odprava je bila precej drugačna od predhodnih: pet prekaljenih alpinistov, devet Šerp z bogatimi himalajskimi izkušnjami in le najnujnejša oprema ... Lahko bi rekli, da je šlo za zelo »moderno« odpravo! Gore so se lotili po Abruzzijevem grebenu. Sredi julija 1938 so 7500 m visoko postavili zadnje višinsko taborišče. Houston in Paul Kiesow Petzoldt sta 21. julija 1938 dosegla višino 7925 m - prvič je postal vrh K2 zares realno dosegljiv! Čeprav je bilo vreme lepo, sta se moža odločila za sestop. Toda odprava je prinesla spoznanje, da K2 ni nepremagljiva gora.

1939 se je K2 lotila nova ameriška odprava, tokrat pod vodstvom izvrstnega ameriškega alpinista nemškega rodu Fritza Wiessnerja. Odprava je imela s seboj izjemnega svetovalca Šerpo Pasanga Kikulija, ki je bil že na Houstonovi odpravi. Z Wiessnerjem sta dosegla višino 8380 m in sta imela vrh tako rekoč že pred seboj, potem pa sta zaradi Pasangove slabosti sestopila. Ameriški poskus vzpona na K2 leta 1939 se je končal s popolno katastrofo: na gori so umrli štirje možje (Američan Dudley Wolfe, Šerpe Pasang Kikuli, Pasang Kitar in Pintso), za kar je ameriška in britanska javnost neusmiljeno krivila Wiessnerja, gore pa se je prijel vzdevek »morilska«.

Druga svetovna vojna je alpinistične poskuse na K2 za nekaj časa povsem ustavila. Prvi, ki so dobili po vojni od pakistanske vlade dovoljenje za vzpon, so bili spet Američani. V odpravi je bil ponovno Charles Houston, zdravnik specialist za višinsko medicino. To pot Američani niso mogli pripeljati v Pakistan nepalskih Šerp, ampak so za višinske nosače najeli domačine.

Proti vrhu K2

Vnovični poskus Američanov s katastrofalnim koncem

Na prvi dan avgusta 1953 je bilo vseh osem ameriških alpinistov v najvišjem taboru na višini 7750 m in položaj je bil videti nadvse obetaven. V resnici pa se je sprevrgel v pravo moro! Na gori se je razdivjal grozovit vihar, ki ni in ni ponehal. Alpinisti so bili tako rekoč ujeti v taboru in niso mogli nikamor. Po štirih dneh so se začele kazati usodne posledice dolgotrajnega bivanja na višini: Gilkey je dobil trombozo na nogi, kasneje pa še pljučni edem. Možje so bili deset dni ujeti v najvišjem taboru in postalo je jasno, da bo njihov tovariš umrl, če ne sestopijo. Pošle so jim vse zaloge, znaki ozeblin in višinske bolezni so se začeli kazati tudi pri drugih. Začel se je grozovit boj za življenje. V obupnih razmerah so začeli sestopati. Pet alpinistov je zdrsnilo po pobočju, vendar so nesrečo preživeli brez poškodb. Med bivakiranjem je plaz odnesel šotor, v katerem je bil onemogli Gilkey ... Sedem preživelih, ki so se z zadnjimi močmi opotekli do baze, je s svojimi opisi dogajanja na gori le še utrdilo prepričanje, da je K2 res skrajno nevarna gora.

Dovoljenje za vzpon 1954 dobi Ardito Desio

Med tem, ko je bila na K2 ameriška odprava s tako travmatičnim koncem, je pakistanska vlada odobrila dovoljenje za vzpon na goro tudi italijanski odpravi pod vodstvom dr. Ardita Desia. Desio se je z mislijo na novo odpravo na K2 resno ukvarjal že vse od leta 1946. Zaprošil je za dovoljenje za leto 1953, a so ga Pakistanci dodelili Hudsonovi odpravi. Kakor hitro so imeli Italijani dovoljenje za vzpon za leto 1954, se je Desio lotil ogleda območja, kjer je bil že leta 1929. Na ogledno odpravo septembra 1953 je šel z njim Riccardo Cassin.

Dr. Desio kot nesporni vodja bodoče odprave se je po vrnitvi v Italijo nemudoma lotil priprav z znanstveno natančnostjo in metodičnostjo ter vojaško organizacijo in disciplino. Veliko presenečenje za mnoge je bilo, da je bil na podlagi zdravniških izvidov iz moštva odprave izključen Cassin, ki bi moral biti operativni alpinistični vodja.

Italijanska odprava na K2 1954 je že od vsega začetka doživljala ogromno medijsko podporo. Bila je italijanski nacionalni projekt. Da bi

lahko razumeli splošno navdušenje javnosti za Desijev podvig, je treba upoštevati tedanje okoliščine: druga svetovna vojna se je šele pred kratkim končala; mnogi so se s težavo prebijali skozi težke gospodarske okoliščine; K2 je veljal za »Italijanski osemtisočak« in po navdušenju, ki ga je v svetovni javnosti povzročila osvojitve Everesta leto poprej, so Italijani potrebovali svoje junake Himalaje.

Konec aprila 1954 je italijanska odprava prispela v Karači. Poleg vodje odprave Desia še deset odličnih italijanskih alpinistov, štirje znanstveniki in filmski snemalec in režiser Mario Fantin. S seboj so imeli 400 zavojev tovora (skupno 13 ton!), na Baltoru pa so potrebovali za pomoč kar 700 ljudi. 19. maja so postavili bazični tabor. Začelo se je čakanje na lepo vreme - toda iz tedna v teden so v Karakorumu divjali viharji in snežni meteži. Šele v drugi polovici julija se je vzpon zares začel. In že se je zgodila nesreča: Maria Puchoz, gorski vodnik iz Courmayeurja, je v taboru II umrl zaradi pljučnice. Toda vzpon se je nadaljeval po načrtu.

Najpomembnejši dogodki so si sledili 30. in 31. julija. Še dandanes, po petdesetih letih, ni povsem pojasnjeno, kaj se je na K2 v teh dveh dneh zares dogajalo. Vsekakor sta 30. julija Achille Compagnoni in Lino Lacedelli začela iz tabora VIII (7740 m) vzpon proti taboru IX, najvišjemu na gori. Walter Bonatti in domačin, Hunza Mahdi, pa sta sestopila v tabor VII, si naložila dva kompleta s kisikom in hrano ter se nato odpravila s to dragoceno opremo proti taboru IX. Preden sta cilj dosegla, ju je zajela noč. Na veliko presenečenje Bonattija na točki, ki so jo določili za najvišji tabor, Lacedellija in Compagnonija ni bilo - sta pa od neke daleč kričala

Otroci pod
 K2 morajo
 že trdo delati

Bonattiju in Mahdiju, naj odložita opremo in takoj sestopita. Toda vreme je bilo skrajno slabo, pihal je močan veter, v temi pa Bonatti ni hotel tvegati sestopa po zahtevnem svetu in z Mahdijem sta noč prebivakirala v snegu na višini 8100 m. Zjutraj sta kisikove aparate in hrano pustila, kjer sta bivakirala in začela sestopati. A ne skupaj: v tabor VIII je prišel Hunza Mahdi precej pred Bonattijem - hudo pomrznjen. Kasneje je izgubil vse prste.

Lacedelli in Compagnoni pa sta 31. julija zjutraj začela vzpon proti vrhu. Našla sta dihal-

Arhiv CAI

ne aparate, ki sta jih prinesla Bonatti in Mahdi. Oba še danes trdita, da je kisika zmanjkalo precej pod vrhom, čeprav bi vsekakor moral zadoščati za vzpon na vrh. Še bolj čudno pa je, da nerabnih (a zelo težkih!) kisikovih naprav, ki niso več delovale, nista odvrгла, ampak sta se z njimi na hrbtu povzpela na vrh (in sta z njimi na vrhu tudi fotografirana). Na vrhu sta razvila zastavo, se fotografirala in posnela nekaj dragocenih filmskih kadrov - brez rokavic, zaradi česar je dobil Lacedelli hude ozeblin po rokah. K2, druga najvišja gora na svetu, je bil osvojen. Postal je »Italijanski osem-tisočak za vse čase«.

Desio je šele ob povratku v Italijo objavil, kdo sta bila alpinista na vrhu K2. Ves čas odprave je dosledno zagovarjal tezo, da noben posameznik ni pomemben, ampak je pomemben dosežek vseh. Achille Compagnoni in Lino Lacedelli sta postala italijanska narodna junaka. O tem, da jima je pot na vrh pravzaprav odprl Bonatti s pomočjo Mahdija, se sploh ni govorilo. Še več: nekaj let po odpravi so Bonattija zaradi njegove verzije dogodkov, ki se precej razlikuje od uradne zgodbe, označili za lažnivca. Sledila je pravda na sodišču, pojasnjevanje, dokazovanje ... Marsikaj ostaja uganka še danes. Zakaj se Lacedelli in Compagnini nista utaborila na dogovorjenem kraju za tabor IX? Sta hotela Bonat-

tiju s tem preprečiti, da bi ostal čez noč na višini 8100 m in morda tudi sam poskušal vzpon na vrh? Zakaj trdita, da so bile kisikove jeklenke napol prazne, ker sta Bonatti in Mahdi ponoči porabila dragoceni kisik, namesto da bi že zvečer sestopila - in zakaj sta prazne jeklenke tovorila na vrh K2, kjer sta celo fotografirana z dihalnima maskama na obrazih? Zakaj je Hunza Mahdi sestopal sam, Bonatti pa šele precej za njim? Zakaj je Desio leta in leta skrival resnico o vzponu na vrh in zakaj so Bonattiju odrekli zasluge za uspeh odprave?

Italijanska alpinistična zveza CAI je spomladi letos objavila 38 strani dolgo uradno poročilo o »Primeru K2 1954«. Prvič po petdesetih letih so Bonattiju izrekli uradno priznanje - toda Compagnoni in Lacedelli vztrajata pri svoji prvotni zgodbi in številni dvomi in vprašanja ostajajo ... ○

Ob 50. obletnici prvega vzpona na vrh K2

✍ in 📷 Marjeta K. Svetel

V Italiji je letošnje leto v znamenju praznovanja petdesete obletnice prvega vzpona na vrh K2. Prireditve, razstave, projekcije filma o odpravi iz leta 1954 in drugih filmov o K2 se kar vrstijo, izhajajo nove knjige ... Predvsem pa se to poletje marsikaj dogaja na ledeniku Baltoro v Pakistanu. Italijanska planinska zveza je v počastitev obletnice organizirala velik alpinistično-znanstven podvig: dvojno odpravo, ki je imela za prvi cilj vrh Everesta (in ga je tudi dosegla), za drugi pa vrh K2. Poleg tega je pozvala italijanske alpiniste in planince, naj se odpravijo na trekking na Baltoro, s katerim bodo slovesno počastili veliki uspeh italijanskega alpinizma iz leta 1954. Množična »invazija« na ledenike pod K2 to poletje je izzvala ogorčenje naravovarstvenih organizacij, še zlasti WWF in Mountain Wilderness; ti sta tudi uradno protestirali. Naleteli sta na gluha ušesa ... Na Baltoro se bo zgrnilo nekaj tisoč obiskovalcev – kakšne bodo posledice za krhko naravno okolje, bo jasno šele pozneje.

Tudi letošnji gorniški festival v Trentu, največja gorniška kulturna prireditev v Evropi, je bil v znamenju obletnice K2. Obiskovalci so si lahko ogledali retrospektivo filmov o odpravah, razstave fotografij in dokumentov z italijanskih odprav, celo plakat festivala je upodabljal odpravo iz leta 1954 med pristopnim pohodom proti gori. Vrhunec slovesnosti pa je bil poseben večer, posvečen K2, ki ga je z značilno suverenostjo vodil Reinhold Messner. Prišli so vsi še živeči člani italijanske odprave iz leta 1954 – razen Walterja Bonattija. Povabili so tudi številne alpiniste iz drugih držav, ki so soustvarjali alpinistično zgodovino K2. Tako so nastali tile trije kratki pogovori z možmi, ki imajo nepozabne spomine nanj.

Dr. Charles Houston

(ZDA, rojen leta 1913; vodja odprave na K2 leta 1938, član odprave leta 1953; zdravnik, specialist za višinsko medicino)

Gospod Houston, če se pri devetdesetih letih ozrete na svojo dolgo alpinistično pot, katere so temeljne razlike med alpinizmom vaše mladosti in današnjim?

Houston: Še pred dvajsetimi, petindvajsetimi leti je bilo plezanje v ZDA osebna zabava redkih posameznikov. Potem pa je postalo posel. To še veliko bolj velja za Evropo. Slava in bogastvo sta postala gonilo mnogih plezalcev in poglaviti razlog za njihove podvige. S tem se je zgodila velika, bistvena sprememba. Meni v mojih mladih letih še na misel ni prišlo, da bi šel plezat zaradi slave, da o denarju sploh ne govorim. Plezanje v velikih stenah in skrajno tvegani vzponi na raznih koncih in krajih sveta so predvsem posledica te komercializacije. Če se kdo ubije, če je odprava povezana s smrtjo nekaj udeležencev, potem ste lahko prepričani, da se bo knjiga o njej dobro prodajala. Medijev ne zanima uživanje v lepem plezanju za konec tedna – zanimajo jih krvave drame v stenah, zanimajo jih skrajnosti. Mnogi dandanes nasedejo tej igri in posledice so velikokrat zelo zelo žalostne. Mene je v gorah in stenah zmeraj zanimalo delati to, kar me je veselilo – seveda tudi meriti svoje moči, ampak nikakor ne zato, da bi potem časopisi pisali o tem, kako noro stvar sem preplezal. Jaz grem v gore zato, da jih opazujem, da jih doživljam, da jih občutim z vsemi čuti in se jih veselim. Samo zato plezam.

Kako ste doživljali svojo prvo odpravo na K2 leta 1938? Mislite, da bi takrat lahko prišli na vrh?

Houston: Mislim, da takrat realno ni bilo možno, da bi nam uspelo priti na vrh. Tega smo se tudi zavedali. Premalo je bilo znanega o gori sami, pa tudi o tem, kako se je treba lotiti vzpona na tako velikih višinah. Zakaj smo sploh šli na K2? Zato, ker smo opravili nekaj kar zahtevnih vzponov na druge gore; preprosto smo hoteli videti, kako je, če plezaš na zares visoko goro. Leta 1938 sploh ni nihče zares vedel, kako bi se je lotili. Zelo malo ljudi jo je poznalo. Na naši odpravi je torej šlo bolj za raziskovanje kot za plezanje. Bilo je neverjetno, nepopisno lepo. 350 milj daleč smo pešačili – tako rekoč čez pol Pakistana – da smo prišli do vznožja te velikanske gore. Ne morem si predstavljati česa bolj razburljivega in zanimivega. Za nas, radovedne mlade ljudi, željne doživetij, odkrivanja in novih spoznanj, je bilo to preprosto čudovito doživetje. To bližanje naši gori, ves ta nomadski pohod po popolnoma neznani pokrajini – to je bilo kot nekakšna očarljiva otroška igra.

Zdi se, da dandanes gore postajajo porabno blago. Kako gledate na to?

Houston: Res je, gore postajajo v očeh mnogih le porabno blago. Naravnost neverjetno je, kako komercializirani sta zlasti industrija in trgovina gorniške opreme. Neverjetno! To je dandanes velikanski posel, v katerem se obračajo milijoni dolarjev. Če samo pomislim na našo opremo leta 1938 ... Nič nismo imeli. In vendar ni nobeden dobil niti najmanjše ozeblina. V svoji skromni opremi sem se počutil popolnoma udobno – če seveda sploh lahko rečem, da se človek na tako veliki gori kdaj počuti udobno. Leta 1938 smo šli na K2 oblečeni v čisto navadne zimske obleke. Šele leta 1953 smo prvič uporabili puhaste vetrovke. Za vso svojo tedanjo alpinistično opremo sem komaj kaj porabil – vse skupaj ni stalo toliko kot danes ena sama vetrovka iz goretexa. Sicer pa tudi celotna odprava ni prav veliko stala. Dandanes pa je vse skupaj velikanski posel, dobri alpinisti postajajo tako rekoč uslužbenci velikih proizvajalcev opreme, delajo reklamo zanje ... bistvo vsega je le še prodajanje.

Prodajanje slave, prodajanje opreme in prodajanje plačanih trekingov in komercialnih vzponov po vsem svetu. Ampak veste kaj – zmeraj bolj se mi zdi, da smo bili mi z našim alpinizmom dosti bolj srečni.

Achille Compagnoni

(rojen leta 1914 v Sant Antoniu Valfurva, gorski vodnik in smučarski učitelj, prvopristopnik na K2 leta 1954)

Gospod Compagnoni, od vašega podviga na K2 je že 50 let ... Kako se spominjate tega vrha?

Compagnoni: Bilo je čudovito lepo ... škoda, da je trajalo le nekaj trenutkov. K2 je velikanska gora, čudovita gora ... in moji spomini na našo odpravo leta 1954 so med najlepšimi v mojem življenju. Našo odpravo, italijansko, ki je osvojila vrh druge najvišje gore na svetu, so vsi slavili in pozdravljali z ovacijami, kakršnih Italija ne pomni. Vsako leto praznujem obletnico tistih fantastičnih trenutkov, ko sem stal na vrhu K2. V življenju alpinista je malo takih trenutkov, verjemite! Doseči vrh, ki si ga tako zelo želiš – to je nepopisen občutek. To je najlepše darilo, ki ga gore lahko podarijo človeku. Tistih trenutkov se spominjam zelo zelo živo ... kar verjeti ne morem, da je minilo že 50 let.

Kako pa se spominjate zadnjih korakov na vrh? Za zadnji del vzpona ste porabili zelo veliko časa.

Compagnoni: Tega se spominjam bolj slabo ... bilo je zelo zelo težko. Za zadnjih nekaj korakov sva porabila celo večnost, se mi zdi. Komaj sva dihala in vsak korak je bil prava muka ... potem pa je strmine na lepem zmanjkalo in zavedela sva se, da sva na vrhu. Že precej pod vrhom nama je zmanjkalo kisika. Ko smo odhajali od doma, je bilo dogovorjeno, da bomo šli na vrh z dodatnim kisikom. Rekli so nam, da nad 8000 m ni mogoče dihati brez doda-

tnega kisika. Da človek verjetno umre. Ko nama je zmanjkalo kisika, sva mislila, da je vsega konec ... skoraj si nisem upal sneti dihalne maske z obraza. Potem pa sem vdihnil - dalo se je dihati, čeprav z veliko težavo. No, pa sva le nadaljevala pot proti vrhu. Po tistem, ko je zmanjkalo kisika, sva do vrha rabila še najmanj tri ure.

Tisto, kar je bilo najbolj čudno in česar še danes ne razumem, pa je bil občutek, da nisva sama, da je z nama še ena oseba. In ta oseba je bila ženska. Kar nekaj ur naju je spremljala, občutek njene navzočnosti je bil zelo izrazit in jasen. Bila je tam, hodila je le dva, tri korake od mene in me spodbujala ... Neznanka. Ni bila niti moja mati niti moja žena ... ampak bila je tam, z menoj na vrvi, vsaj zdelo se mi je tako. Spremljala me je vse do vrha - na vrhu pa je izginila.

Ta skrivnostna oseba je bila dobrohotna?

Compagnoni: O, da! Ta nenavadna prikazen je bila zelo dobrohotna. Kadar sem se ustavil, ker nisem več mogel naprej, me je vzpodbujala: »Naprej, Achille, kar naprej! Pogum! Vse bo dobro!« mi je prigovarjala. Hodila je pred menoj ... zelo jasno se je spominjam. Ampak nikoli nisem videl njenega obraza. Ko sva se z mojim tovarišem Lacedellijem znašla na vrhu, je bilo najino olajšanje in veselje nepopisno. In takrat je skrivnostna ženska prikazen izginila. Na vrhu sem pomislil, kakšna neverjetna sreča je, da stojiva na vrhu K2 ... mislil sem na Maria, ki je umrl za ta ideal ... mislil sem na prijatelje, ki so si vsi želeli, da bi italijanska zastava visela na vrhu K2. Takrat sem potegnil iz žepa našo zastavo, nataknil sem jo na cepin in zajokal. Priznam - na vrhu K2 sem jokal kot otrok.

Mislím, da je le redkim ljudem dano doživeti trenutke takega neizmernega veselja, kakršnega sem jaz doživel na vrhu K2.

Kateri izmed vaju dveh je bil prvi na vrhu?

Compagnoni: Draga moja - na vrh sva prišla kot naveza. Kot naveza! Če se na taki gori z nekom privežeš na plezalno vrv, je to zaveza za vse življenje. Na vrh K2 je prva v zgodovini prišla naveza Achille Compagnoni in Lino Lacedelli - in to je vse, kar bom povedal o tem.

Ashraf Aman

(po rodu Hunza iz Alibada, elektroinženir, z japonskimi alpinisti, ki so leta 1977 prvi po letu 1954 ponovili vzpon na vrh K2 po Abruzzijevem grebenu, je kot prvi Pakistanec dosegel vrh)

Vas, v kateri ste doma, je ob poti, po kateri so hodile alpinistične odprave. Je bil to vzrok, da ste postali najprej višinski nosač in potem še alpinist?

Ashraf: Seveda je imelo to velik vpliv name ... prav dobro se jih spominjam ... nemške odprave, ki je šla na Nanga Parbat, pa Italijanov, ki so šli na K2 leta 1954. Mnoge moje sorodnike, tudi očetove brate, so najeli za nosače. Potem so pripovedovali, kakšne imenitne stvari so imeli Italijani s seboj: šotore, vrvi, opremo, hrano v konzervah ... Možeje so z občudovanjem pripovedovali o pogumu teh ljudi in o grozovitih razmerah, ki jih lahko doživiš na gori. Mahdi Khan, ki je veljal za najimenitnejšega med višinskimi nosači, nam je leta po odpravi pripovedoval, kako sta z Bonattijem bivakirala v snegu in kako je mislil, da bo umrl od mraza. Vse skupaj se mi je zdelo strašno imenitno in sklenil sem, da moram tudi jaz postati višinski nosač. Moj oče ni bil ravno navdušen ... hotel je, da se izobražujem. Ampak kot nosač sem dobro zaslužil - in to mi je omogočilo tudi šolanje.

Vrh K2 ste dosegli kot prvi domačin - z japonsko odpravo. Kako ste se odločili, da boste šli prav na vrh?

Ashraf: Zelo sem si želel na vrh. Vodja odprave je imel razumevanje za to mojo željo, pa tudi videli so, da sem tega sposoben. Hunze so dobri višinski nosači, ampak malo je dobrih alpinistov. Jaz sem imel kar veliko izkušenj, opremo pa zelo slabo, zato so mi tudi zmrznile noge. Molil sem, da bi prišel na vrh. Zame je imelo to zelo velik pomen ... Poglejte: naš prerok Mohamed je romal na goro in je dobil našo sveto knjigo Koran. Buda je meditiral na gori ... Mojzes se

je na gori pogovarjal z Bogom. Ko sem plezal na K2, sem molil in vsemogočni Alah mi je naklonil, da sem prišel na vrh. Sestop pa je bil grozen. Imel sem zmrznjene prste na nogah, pa sem moral peš v dolino. Takrat ni bilo govora o kakšnem helikopterju. Opiral sem se na dve palici, ampak bolečine so bile strašne. Pozneje so mi v

bolnišnici odrezali vse prste na nogah. Plačal sem veliko ceno – ampak ničesar ne obžalujem. Zaradi K2 sem potoval po svetu, spoznal imenične ljudi, zdaj imam svojo trekinško agencijo, lahko lepo skrbim za svojo družino in lahko pomagam tudi otrokom drugih staršev, ki so bili manj srečni ... Res, Alahu hvala za vrh K2. ◉

Kako poznamo naše gore?

Aljažev stolp vsi poznamo. Pa veste, da jih je v naših gorah več? Veste, kje je ta?

Rešitve pošljite na Uredništvo PV, p. p. 214, 1001 Ljubljana ali na pv@pzs.si.

Rešitev iz junijske številke:

Gora na sliki je bila Dovška Baba, slikana z zahodne strani tik preden nas pot pripelje na vrh. Njena podoba je s te strani res nenavadna, saj jo sicer poznamo kot lepo zaobljeno travnato goro, primerno za družinske izlete in turne smuke. Pravilno rešitev so nam tokrat poslali Andrej Benedik, Tomaž Dečman, Niko Guid, Vlado Jovanovič, Tomaž Polak, Franc Markun, Rudolf E. Skobe, Bor Šumrada, Polde in Luka Taler, Jana Tehovnik in Pavla Vižin. Naš zvesti reševalec Jure Golob pa nas je še spomnil, da je na njej ležal Joža Čop in izjavil: »Sem na Bab' ležov pa skoz Lukno v Zadnco gledov«.

Zadnje rešitve majske uganke: Po zaključku redakcije smo dobili še nekaj rešitev majske uganke. Gore nad Kriškimi podi so prepoznali Andrej Bandelj, France Kozjek in Igor Sterle - Citronček, ki je dodal še zanimivo zgodnico:

»Prav ta razgled sem pred leti občudoval v večernih urah, ko sem tik pod vrhom Križa prispel do črede kakšnih trideset kozorogov, pot pa se je vila točno skozi čredo. Bil sem

sam, nikamor se mi ni mudilo, živalim pa tudi nisem hotel kratiti večerje. Zato sem se pač udobno namestil, občudoval krasotce, zijal naokoli, čakal, da se čreda umakne in si zabičal: »Nikoli več brez fotoaparata!« Po dobri uri me je zaskrbelo, kako bo z mojim prenočiščem v Pogačnikovem domu, saj je tudi sonce končalo svoj dnevni obrok in se skrilo za obzorjem. Kozorogi so še kar uživali »slow food« na moji poti in precej obotavljivo sem zakoračil proti čredi v pričakovanju, da se bodo umaknili. Doživetje je bilo vrhunsko, strah pa tudi! Seveda sem si živo predstavljal, kaj bi lahko naredila tista množica rogov. Še danes si ne znam pojasniti, ali je bila večerja preveč slastna ali pa smo se tiho dogovorili, da ni nevarnosti, saj so tisti prav na poti le malenkostno prestopili, mi naredili nekakšen špalir in buljili vame: »Glejte tega čudnega dvonožca!« Sprehodil sem se točno po sredi črede in na drugi strani sem še dolgo strmel nazaj, zmeden od pravkar doživetega.« Vinko Božič - Humar pa nam je tudi podrobno opisal njegovo pot konec septembra 1952 čez Kriško steno na Kriške pode, potem pa okoli Pihavca na planino Zajavor in čez Plamenice na zasneženi vrh Triglava in na Kredarico. In to, kot pravi, vse brez derez, cepina, vetrovke, ure in še marsičesa.

Andrej Stritar

Po stopinjah Inkov do izgubljenega mesta

(Camino Inca / Inca trail)

✍ Gregor Vidmar

Bilo je hladnega novembrskega jutra, le dve ulici stran od osrednjega trga Plaza de Armas v Cuzcu. Trije Slovenci smo čakali na avtobus v ulici Tambo de Montero, kot je bilo domenjeno prejšnji večer v eni izmed številnih turističnih agencij v mestu; oprtani z nahrbtniki z najnujnejšo opremo za štiridnevno pot po južnem delu hribovja Cordillera Vilcabamba. Zaspano mesto z veličastno preteklostjo se je le počasi prebujalo v nov dan, mi pa smo vedno bolj nestrpno postopali po ozki, tlakovani ulici. V Evropi bi že izgubili potrpljenje, toda tu v Peruju se kmalu navadiš na čakanje.

S Juanom v svet Inkov (prvi dan)

Avtobus, poln turistov z vsega sveta, je ustavil na znamenitem 88. kilometru, ob reki Urubamba. Organizirali smo se v nekaj skupin z vodiči. Našo skupino so sestavljali: vodič Juan, trije nosači in dvanajst turistov; poleg treh Slovencev še trije Nizozemci, dva Novozelandsca, dva Američana, Angležinja in Argentinec.

Sprva je pot vodila po desnem bregu reke Urubamba v smeri s tokom. Reka priteka izpod šestisočaka Ausandate v pogorju Vilcanota in napaja južni krak Amazonke, Ucayali. Prečkali smo jo preko visečega mostu Cusichaca (»Most veselja«). Deroča reka je tekla kar precej globoko pod nami. V svoji, na pogled preveliki strugi, je izgledala prav nebogljeno. Vodič Juan nam je pojasnil, da bo že čez kakšen mesec izgledala bolj mogočno. Bili smo namreč na začetku deževne dobe, ki v teh krajih traja od novembra do aprila. Presušena prst z nizkim grmičevjem in kaktejami ter močno tropsko sonce na nadmorski višini okrog 2000 m ni prav nič nakazovalo, da se bliža deževna doba. Pot se je vila

po pobočju vzdolž doline, nekaj deset metrov nad levim bregom reke. Po slabi uri hoje se je dolina tik pod nami razširila v travnato ravnico. Ustavili smo se na ravni polici, od koder smo imeli lep razgled po dolini. Pod nami se je z leve odpirala stranska dolina. Prav na vhodu v stransko dolino smo na pobočju zagledali prve inkovske ruševine z značilnimi terasami. To je bila priložnost, da nas Juan seznanil z osnovnimi resnicami o Inkih.

Mimo visokih granitnih sten smo vstopili v stransko visečo dolino, ki jo je v preteklosti oblikoval ledenik. Izrazito zelena dolina, obdana s strmimi pobočji, je izvabljala vzklike občudovanja vsakega pohodnika. Po sredini doline je tekla rečica ob kateri je bilo posejanih nekaj hišic. Poleg nekaj redkih njiv je v dolini prevladoval predvsem gost in nizek subtropski gozd v najrazličnejših odtenkih zelene barve. Vzpenjali smo se ob reki navzgor in uživali ob pogledu na rajsko dolino in zasnežene andske vrhove nad njo. Pozno popoldne smo dosegli vas Patallacta (»Visoka vas«), ki stoji na pobočju nad dolino, na nadmorski višini okrog 3000 m. Tu je bil naš prvi tabor kar na šolskem igrišču. Juan nam je pripravil odlično večerjo: krompirjevo juho, riž in pečene piščance. Medtem je sonce zašlo in naglo se je ohladilo. Posedli smo okrog ognja in v prijetnem vzdušju srkali kokin čaj, dokler nas ni premagal spanec.

Čez »Mrtvo žensko« (drugi dan)

Jutro je bilo sveže in jasno - zopet se je obetal lep dan. Pred nami je bil najtežji del poti z vzponom na 4200 metrov visok prelaz Huarmihuanusca (»Mrtva ženska«). Predvsem pri ženskem delu skupine je že samo ime prelaza vzbudilo precejšnjo mero strahospoštovanja. Toda Juan je ocenil, da nihče izmed nas ne bo imel

večjih težav. Po zajtrku nam je postregel še s posebnim energijskim napitkom, ki ga je pripravil iz kuhanega fižola. Na pogled je izgledal kot kav, vendar je imel trpek okus.

Skupaj z nami je krenilo na pot še nekaj skupin, tako da se je po pobočju vila dolga kolona z več kot sto pohodniki. Juan nas je potolažil, da se na vrhuncu sezone na pot poda tudi preko tisoč ljudi hkrati. Sonce je že kar močno grela v hrbet, ko smo dosegli gozd nad vasjo. Gozdna pot se je vzpenjala precej strmo in kolona se je kmalu raztegnila in pretrgala. Juan je kot vodič vedno hodil kot zadnji v naši skupini. Ob poti so domače ženice prodajale hrano in pijačo.

Domačini se še vedno ukvarjajo s poljedelstvom in živinorejo, tako kot so to počeli njihovi slavni predniki. Izrabljajo terase in namakalne sisteme, ki že več kot 500 let kljubujejo času. Na majhnih zaplatah rodovitne zemlje gojijo predvsem krompir, fižol, koruzo in druge žitarice. Na grmičastih in travnatih strmih pobočjih pasejo lame, alpake, koze in ovce, ki jim dajejo mleko, meso in volno. Do pohodnikov so prijazni, saj v njih vidijo tudi dodatni vir zaslužka. Može se ob poti proti prelazu ponujajo obnemoglim pohodnikom za nošenje njihovih nahrbtnikov. Z nadmorsko višino cena usluge narašča. Domačini vedo, da so izmučeni turisti na višji nadmorski višini še bolj obupani in zato pripravljani plačati več.

Nekaj sto metrov višje je gozd prešel v grmičevje, zadnji del vzpona pa je potekal po pobočju, poraščenem le s suho in redko travo. Po goli pobočjih je zapihal mrzel veter. S seboj je prinašal meglico, ki se je zgoščala pod vrhom prelaza. Pot je postala bolj položna in prav dolgočasno stopničasta. Za hrbtom pobočja se je že dalo slutiti vrh prelaza. Skušal sem pospešiti korak proti vrhu, a razen močnega sopihanja večjega učinka nisem dosegel. Redek zrak na 4000 metrih je opravil svoje. Prav nemočnega sem se počutil, ko sem končno dosegel vrh prelaza.

Na drugi strani Huarmihuanusce smo se strmo spustili do rečice Pacamayo («Skrita reka»). Bistra in mrzla voda se v slapu preko skalovja zliva v ozko dolino, nekakšen naravni žleb med dvema grebenoma. Precej nagnjeno, z grmičevjem zaraščeno dno doline, je bilo mesto za naš drugi tabor. S treh strani zaprta dolina je

nudila dobro zavetje pred mrzlim vetrom, ki je prinašal slabo vreme. Pa ne samo nam, tudi pisanemu kolibriju je godilo zavetje, medtem ko je srkal nektar iz cvetov bližnjega grma.

Pokrajina se spremeni (tretji dan)

Zjutraj je oblačno nebo grozilo s prvimi dežnimi kapljami. Strma pot je vodila proti prelazu Runkuracay na drugi strani doline. Na pol poti do 3500 metrov visokega prelaza smo se ustavili pred ovalnimi zidovi stavbe, ki je Inkom služila kot vmesna postojanka. Postojanka se imenuje Runkuracay («Kup razvalin»). V njej so imeli Inki prostore za prenočitev in hlev za živali - lame in alpake, ki so jim služile tudi kot tovarne živali. Na drugi strani prelaza smo se pričeli strmo spuščati po tlakovani poti, ki je spominjala na ulice v Cuzcu. Juan nas je opozoril, da je od tu dalje izvirna inkovska steza popolnoma ohranjena; takšna, kot je bila v času inkovske države, ko so po njej hiteli vladarjevi sli. Pravzaprav smo stopali po dolgem kamnitem stopnišču med visokimi andskimi vrhovi na nadmorski višini preko 3000 m. Res je bilo videti neverjetno. Kot mestna ulica sredi Andov.

Pot nas je privedla do visoke stene nad globoko dolino. Po ozkih stopnicah, vklesanih v steno, smo se nad prepadom povzpeli do ostankov inkovske utrdbe Sayacmarca («Mesto v strmini»). Utrdba stoji na strmih in nedostopnih pobočjih. Dostop je možen le po ozkem stopnišču nad prepadom. Pod utrdbo so Inki zgradili terase, ki so imele dvojni pomen. Zagotavljale so stabilnost zgradbe, hkrati pa služile tudi kot poljedelske površine. Zgradili so tudi akvadukt, ki je utrdbo oskrboval z vodo. Tako je lahko tu dalj časa varno živelo nekaj ljudi. Imeli so odličen razgled na pot in na širšo okolico pod njimi. Učinkovito so lahko nadzorovali pomembno prometno žilo v državi.

Pokrajina okoli Sayacmarce je kazala popolnoma drugačno podobo kot tista, ki smo jo opazovali zjutraj okoli prelaza Runkuracay. Razbrazdana pobočja so bila do vrha gosto poraščena s subtropskim gozdom, med njimi pa so se vile ozke globeli. Z vlago nasičen topel zrak, ki

Huinay Huayna 📷 Aleš Zdešar

se je dvigal iz globin, je le še bolj jasno pričaral pokrajino v katero smo vstopili – visokogorsko džunglo na stiku Andov z Amazonsko nižino. Tlakovana pot je od Sayacmarce vodila po razgibanem in težavnem terenu, ki je od graditeljev zahteval veliko znanja, izkušenj in spretnosti. Zgradili so celo osem metrov dolg predor skozi skalo, tako da so izrabili naravno razpoko v skali in jo razširili. Ko nas je ujel močan naliv, smo ga uporabili kot zavetje. Ko se je dež nekoliko umiril, smo pot nadaljevali do naslednje inkovske postojanke Phuyupatamarca (»Mesto visoko v oblakih«). Poleg hišnih prostorov in poljedelskih teras, so ob strani zgradili tudi pravokotne kamnite kadi. Skoznje se je prelivala voda, ki je izviralala višje v pobočju. Najverjetneje so jih Inki uporabljali pri obrednem umivanju – simboličnem čiščenju svoje duše. Zgornje kadi so bile verjetno namenjene aristokraciji. Navadni smrtniki, ki so imeli bolj »umazane« duše pa so obred lahko opravljali le v najnižjih kadeh, skozi katere je tekla že umazana voda. Temelj njihove vere je bil stvarnik Viracocha. Zelo spoštljivo pa so častili božanstva Inti (Sonce), Pacha mama (Mati zemlja), Kilya (Luna). Njim v čast in zahvalo so opravljali daritve na posvečenih mestih, ki so jih izbrali in zgradili v popol-

nem sozvočju z geografskimi in nebesnimi telesi. Darovali so pridelke in živali, ob izjemnih priložnostih pa tudi ljudi, predvsem otroke. Slavili so kondorja kot kralja višav in pumo na tleh. Tudi vladarja Inko so častili kot božanstvo – bil je otrok Sonca.

Skozi džunglo smo se spuščali vedno nižje v dolino. Postajalo je vse bolj vroče in še vedno je deževalo. Dodobra premočeni smo pozno popoldne končno dosegli cilj tretjega dne. V dolini globoko pod nami smo zopet zagledali reko Urubambo, visoko nad njo pa so se izza oblakov prikazali zasneženi vrhovi andskih pettisočakov. Taborili smo v urejenem kampu, na strmem pobočju sredi džungle.

Le kakšnih 200 metrov od kampa stoji Huinay Huayna (»Za vedno mlad«) – še ena zapuščina Inkov, še večja in popolnejša. V osrednjem delu je strmo stopnišče, obredne kadi in pravi labirint različnih prostorov. Vasico obdajajo številne terase, ki se polkrožno raztezajo po pobočju. Med njimi nam je Juan razkril še nekaj spoznanj o Inkih. Niz teras v strmem pobočju ima velik razpon v nadmorski višini. Inki so spoznali, da se mikroklimatski pogoji z nadmorsko višino izredno hitro spreminjajo. Zato so na terasah v določenem nivoju gojili le rastline, ki so

*Vse inkovske poti so bile namenjene pešcem,
koles niso poznali 🚲 Gregor Vidmar*

tam najbolje uspevale. Poznali so okrog 600 vrst koruze. Skratka, poljedelstvo so razvili v pravo znanost in Juan je, kot že večkrat prej, izrekel znameniti stavek: »Moč Inkov ni bila v orožju, moč Inkov je bila v hrani.«

V kampu smo se, kot je tretji večer v navadi, zahvalili našim nosačem. Tri dni so hodili večinoma pred nami, oprtani s težkim tovorom. Nosili so hrano, šotore in druge reči, ki so nujno potrebne za taborjenje. Po večerji so prisledli k nam, oblečeni v tradicionalne živobarvne ponče in pokriti s pokrivali gorro, z značilnimi nau-

šniki. Njihov zaslužek je boren, zato smo jim izročili zbrani denar in zapeli na hitro sestavljeno zahvalno pesem.

Skozi »Sončna vrata« (četrti dan)

Zadnji dan smo se na pot odpravili že ob svitu. Po uri hoda po položni stezi smo prispeli do strmega stopnišča. Povzpeli smo se in na vrhu vstopili v Intipunku (»Sončna vrata«). Od tu se je zopet odprl razgled na andske vršace, ki kraljujejo nad dolino Urubambe. Skozi kamniti obok smo stopili na stezo, ki je vodila rahlo navzdol po grebenu. Pogled se je ustavil na koncu poti, kjer smo ga končno zagledali. Machu Picchu – Izgubljeno mesto. Poseben občutek me je navdajal, ko smo stopali po stezi. Mestece je postajalo vse večje in bolj resnično. Ko je zmanjkalo tlakovcev pod nogami, je ležalo tik pod nami sveto mesto Inkov, še danes mistično. 📍

Vretje vina v starih sodih

Pismo nekdanjega predsednika PZS

Prekinitve skupščine PZS v Novem mestu sama po sebi ne pomeni kakšne posebne tragedije, saj so podobni dogodki po zaslugi politikov in oblastnih organov postali del našega vsakdanjika. Zato so užaljeni in panični odzivi vpletenih povsem odveč. Bolj od same prekinitve zavoljo nesklepčnosti pa zbuja skrb vsebina, ki se je razkrila na skupščini.

Zgodovina uči, da se nekatere teme ciklično pojavljajo kot odziv na razmere, v katerih se znajde planinska organizacija. Od zadnjega splošnega odpiranja tem o članarini, meddruštvenih odborih, razmerjih in odnosih planinskih društev in Planinske zveze ni preteklo veliko časa. Množica idej, kako naj bi urejali odprta vprašanja, priča o tem, da v planinskih društvih obstaja kritično jedro razmišljujočih. A ker ob tem manjkata soočenje in dialog med idejami, demokratičnost planinske organizacije nekoliko blede. Množica idej se vedno pojavi takrat, ko v vodilnih organih ni jasne strategije in usmeritve. Zakaj so se v PZS odpovedali vodilom, ki smo jih v organih PZS, planinskih društvih in meddruštvenih odborih (MDO) usklajevali tri leta, najbolj vedo sami. Množica idej, ki je tokrat privrela na dan, bo terjala pripravo novih vodil, če stara zares sodijo v koš, ali pa vrnitev k že sprejetim. To pa bi pomenilo tudi korekcijo nekaterih sedanjih stališč.

Ko smo z alpskimi planinskimi zvezami v okviru CAA izmenjevali informacije o vsebini dela, smo ugotovili, da ne zaostajamo veliko. Naš zaostanek za velikimi planinskimi zvezami je največji pri organizaciji in vplivu v državnih in oblastnih organih.

V Planinski zvezi Slovenije bi morali najprej razčistiti s sumi o potvarjanju statuta. O tem je na zadnji skupščini govorila predstavnica PD Celje. Če povzamem njene obtožbe, naj bi si končni uredniki vzeli pravico do vsebinskega prikrajanja sprejetih členov. Statut je najvišji akt planinske organizacije, postopek sprejemanja in spreminjanja je dogovorjen in določen. Če si je res kdo vzel pravico prikrajanja po svoji meri in okusu, je to ena najhujših zlorab. Te obtožbe zmanjšujejo kre-

dibilnost vodstva, zato je predvsem v njegovem interesu, da vse razjasni in sume ovrže. Na sejah organov bo to težje dokazovati, zato bi bilo najbolje, da vpleteni čim prej sedejo skupaj in se spopadejo z argumenti in dokazi, upravni odbor PZS in delegati na skupščini pa dobijo v roke poročilo.

V osnovi je ideja o vlogi meddruštvenih odborov kot vmesnega člana med planinskimi društvi in Planinsko zvezo dobra. Odsotnost odgovornosti za posamezne zadeve je temeljni vzrok za sedanja neustrezni položaj v meddruštvenih odborih. Na MDO je preneseno prav malo konkretnih pristojnosti, tako da ostaja današnji MDO bolj debatni klub, v katerem se dogovarjajo o organizaciji skupnih dogodkov in medsebojnem obiskovanju prireditev in občnih zborov. Da namenja PZS za take aktivnosti več kot 7 milijonov na leto, je velika potratnost. Ta denar bi lahko komisije vsekakor koristneje porabile. Z nastajanjem predsedstev oz. kolegijev MDO pa se je oblikovala vmesna predstavniška elita. Njihova vloga je na prvi pogled vse prej kot lahka; v upravnem odboru se nosijo kot predstavniki interesov društev, na terenu naj bi bili podaljšana roka Planinske zveze. V resnici pa dostikrat vodijo povsem nenačelno politiko in na terenu zabavljajo čez Planinsko zvezo, v organih PZS pa čez društva. Tako v slalomskem slogu dokaj uspešno preživljajo mandate. V organih PZS in med planinskimi društvi je zakoreninjeno prepričanje, da so napaka v sistemu. S tem pa se dela škoda tistim redkim meddruštvenim odborom, ki v svojih vrstah ne poznajo planinskega politikantstva. Alternativi za sedanjo ureditev, s katero ni nihče zadovoljen, sta dve: združevanje in preoblikovanje MDO v pokrajinske planinske zveze ali pa razpustitev. Pri prvi varianti bi morale pokrajinske planinske zveze dobiti pristojnosti in odgovornost za izvajanje posameznih zadev, ki jih zdaj vodi in izvaja Planinska zveza.

Da so se v zadnjih letih okrepile težnje, da bi Planinska zveza postala predvsem servis planinskih društev, je tudi očitno. Zato ne presenečajo predlogi, da bi se taka obrnjena piramida, v kateri so na vrhu planinska društva, spodaj pa Planin-

ska zveza, tudi formalizirala. To je sicer tudi ena izmed večnih tem v 110-letnem življenju planinske organizacije. Pri tem pa tisti, ki prinašajo te ideje, ne zmorejo toliko poguma, da bi soočili svoje argumente z evropsko prakso ali zgodovino PZS. Treba je jasno povedati, da je stanje v Evropi povsem drugačno kot aktualne težnje v Sloveniji. Tam imajo močne osrednje zveze s podružnicami na terenu, ki po materialni in kadrovski moči prekašajo naša največja društva. Medtem ko smo se pri nas razcepljali in drobili ter ograjevali svoje vrtičke, so se okoli nas združevali in krepili. Planinska zveza je danes na državni ravni manj vplivna, prepoznavna in močna kot pred desetletjem. Tudi to je posledica drobljenja. Pogled v zgodovino kaže, da je bil nekdanji osrednji odbor, na terenu pa podružnice z ne povsem prostimi rokami. Tako je tudi danes v Evropi. Drobljenje in ograjevanje je povzročilo, da se različni po interesu vse teže spoštujemo med seboj. Da je sobivanje za nekatere postalo nevzdržno in da nas je denar dokončno razdružil, priča primer Gorske reševalne službe, ki se je odločila, da bo zapustila siromašno planinsko mater. Novi delodajalci so ji pač naročili, da mora poleg gora obvladovati tudi druge predele, v katere vozila običajnih reševalcev ne pridejo. Zato se usposablja za reševanje iz sotesk, pa tudi kakšen župan jo pokliče, ko onemogla mačka občepi v žlebu visoko nad tlemi. Gorska reševalna služba je v zadnjem desetletju dokončno stopila na pot specializacije, t. j. opravljanja zgolj reševalnega dela. Da se je s tem močno zmanjšalo preventivno in vzgojno delo v planinski organizaciji, pač nista njena odgovornost in skrb. Nekdanji so bili gorski reševalci med nosilci vzgojno-izobraževalnega dela v planinski organizaciji, danes je to redko. V planinskem učnem središču Bavšica v zadnjih letih pri vzgojno-izobraževalnih akcijah mladih planincev kljub vabilom ni sodeloval niti en inštruktor Gorske reševalne službe.

Z vstopom v državni sistem zaščite in reševanja se je gorskim reševalcem uredil finančni položaj kot nobeni drugi dejavnosti v okviru planinske organizacije. So edini v planinski organizaciji, ki se jim ni treba vsak dan ubadati s finančnimi težavami, pač pa se lahko povsem posvetijo svojemu delu. Nekdanji povsem amaterski status so privedli do polprofesionalizma. Tudi to je eden izmed razlogov za beg na svoje, ki se sicer skriva

za argumenti o prepoznavnosti, težavah pri dokazovanju njihove humanitarnosti. Pregovor pravi: »Z denarjem si zmaj, brez denarja črv. Bolje je, da ti zavidajo, kot da te pomilujejo.« Organizacijsko shemo, ki jo zdaj predlagajo, pa jim je že pred leti risal njihov kolega, sicer visok predstavnik ene izmed političnih strank.

Zagovorniki in borci za tak model bi se morali zavedati, da je rešitev, ki jo predlagajo, predvsem politična, šele potem organizacijska. Reorganizacija danes napol profesionalne Gorske reševalne službe s tem še ne bo končana. Naslednji korak bo pisanje računov za reševanje. Medijsko žigosanje, ki sledi reševalnim akcijam, ki so posledica malomarnosti in podcenjevanja razmer v gorah, je pravzaprav priprava javnega mnenja, da so nesreče v gorah nepotrebne in posledica izzivanja narave. GRS se ne zaveda, da z javnim bičanjem tistih, ki so storili napako, pravzaprav zgublja tudi del svoje humanitarnosti. Z osamosvojitvijo se bo začelo krčiti tudi število reševalcev. Vedeti je namreč treba, da tako velikega števila reševalcev v postajah GRS ne opravičujejo potrebe reševalnega dela, pač pa so ga v preteklosti terjale potrebe po vzgojnih in preventivnih aktivnostih v planinskih društvih. Dobrih 250 reševalnih intervencij na leto pač ne upravičuje 750-članskega moštva. Z zaračunavanjem storitev in krčenjem moštva pa bodo dani temelji za formiranje povsem profesionalne GRS, v kateri bodo našli mesto le mlajši in najbolj sposobni reševalci. Ta ekipa bo po številu dosegala komaj nekaj odstotkov današnjega moštva. Projekti za take rešitve so že izdelani in ležijo v predalih zavarovalnic in nekaterih gorskih reševalcev ter čakajo na primerne razmere. To so pravi razlogi za napovedano osamosvajanje.

Na koncu pa je treba poudariti, da omenjena odprta vprašanja, ki so bila med drugim postavljena na prekinjeni skupščini, sodijo v krog notranjih odnosov. O temah, pri katerih bi se planinska organizacija potrjevala in utrjevala svoje mesto v družbi ter imela aktivnejšo vlogo v družbenem življenju, pa je bolj malo ali nič govora. Poznavalci bodo pripomnili, da so za notranjo utrditev organizacije potrebne tudi take teme. Če pa se bo planinska organizacija z njimi predolgo ukvarjala, bo stopicanje na mestu neizogibno.

Andrej Brvar

Bralci želijo praktične informacije

PLANINSKI
VESTNIK

Analiza ankete, objavljene v majski številki

V majski številki smo vas prosili, da nam sporočite, kaj si mislite o Planinskem vestniku. Prejeli smo točno 200 izpolnjenih vprašalnikov. To pomeni, da je odgovorilo skoraj 5 % naročnikov, to pa daje rezultatom kar dobro veljavo. Zahvaljujemo se vsem, ki so si vzeli čas in nam poslali svoja mnenja. Tako smo dobili kar dobro sliko, kaj vam je všeč in kaj ne, česa bi radi več in česa manj. S tem bomo skušali revijo narediti še zanimivejšo za vas.

Kdo so naši bralci?

Odgovorilo nam je 148 moških (74 %) in 45 žensk (22,5 %), 7 pa jih je spol zamolčalo. Več kot pol (51 %) jih ima srednjo izobrazbo, 41 % visoko in 4,5 % osnovno.

V gore naši bralci kar pridno zahajajo: največ 1-2 krat na mesec (36,5 %), 31,5 % jih je obkrožilo, da gredo vsak teden, 10,5 % celo bolj pogosto (!), 13 % jih obišče gore 5-10 krat na leto, 3 % 2-5 krat na leto in le 2 % 1-2 krat na leto.

V gore jih največ hodi po markiranih poteh (86 %), po brezpotjih se rado potepa kar 59 % vseh, ki so odgovorili, pozimi jih gre v gore 53,5 %, z vodniki 30,5 %, 21 % vseh turno smuča, oglasilo pa se je tudi 30 alpinistov (15 %).

Veseli smo bili, da so se nam oglasili tako zvesti bralci vestnika (več kot 30 let ga bere 18 %) kot tudi čisto novi (11,5 % jih našo revijo bere manj kot eno leto). Sicer pa jih 17 % bere revijo 1-5 let, 24 % 5-10 let, 14 % 10-20 let in 9 % 10-30 let.

In končno še, kje dobijo Planinski vestnik: 86 % bralcev je naročnikov, 5 % ga kupi, le eden ga bere v knjižnici in trije pri znancih.

Oglasili so se nam bralci z vseh koncev Slovenije in iz tujine, vendar teh podatkov ne bomo objavljali. Na anketnem listku smo namreč naredili veliko napako in izpustili Koroško. Našim bralcem s tega konca Slovenije, zlasti tistim, ki so nas na napako opozorili, se opravičujemo.

Kaj si mislijo o vsebini?

Vseh vprašanih je bilo 31. Odgovore najlažje na hitro predstavimo v spodnji tabeli. Kakovost posamezne teme je bila ocenjena z ocenami od 1 do 5, v stolpcu Ocena je zapisana povprečna ocena. Ob vsaki temi so bralci lahko obkrožili, ali si je želijo manj ali več. Število teh odgovorov je v stolpcih Manj in Več. V zadnjem stolpcu z naslovom Manj-več pa je izračunana povprečna želja po manj ali več te teme: če bi vsi obkrožili manj, bi bila ocena -1, če nihče ne bi nič obkrožil (če se mu zdi, da je te teme ravno prav), bi bila ocena 0, če pa bi vsi obkrožili več, bi bila ocena 1. Ali drugače: če je ta vrednost večja od nič, si te teme želite več, če pa je manjša, pa manj. Ta podatek se nam je zdel tako pomemben, da smo vse teme razvrstili po tej oceni. Na vrhu tabele so tiste teme, za katere si najbolj želite, da bi jih bilo več, na dnu pa so teme, za katere si najbolj želite, da bi jih bilo manj.

Tema	Ocena	Manj	Več	Več-manj
1 Predstavitev domačih gora	4,02	1	111	0,55
2 Oprema	3,77	6	98	0,46
3 Zemljevidi	3,53	3	90	0,44
4 Predstavitev koč	3,77	9	85	0,38
5 Predstavitev sosednjih gora	4,04	15	71	0,28
6 Zgodovina	3,92	6	50	0,22
7 Življenje gora	3,98	6	44	0,19
8 Enostranske slike	4,22	4	35	0,16
9 Imenoslovje	3,56	23	52	0,15
10 Natečaji za »naj«	3,99	17	43	0,13
11 Doživljajski članki	3,85	11	36	0,13
12 Aktualne teme	3,90	6	29	0,12
13 Intervjuji	3,77	16	39	0,12
14 Dvostranske slike	4,01	6	50	0,11
15 Iz literature	3,80	10	30	0,10
16 Naša smer	4,05	12	26	0,07
17 Delo GRS	4,01	16	27	0,06
18 Slikovne uganke	4,08	14	20	0,03
19 Plezalna doživetja	4,01	28	34	0,03
20 Celotna grafična podoba	4,44	1	6	0,03
21 Uvodniki	3,98	6	8	0,03
22 Kazalo	4,34	4	3	0,02
23 Naslovnica	4,49	2	8	0,01
24 Alpinistične novice	3,88	24	22	-0,01
25 Pravljice	3,28	31	22	-0,05
26 Pesmi	3,49	26	17	-0,05
27 Odprave	3,84	35	25	-0,05
28 Predstavitev oddaljenih gora	3,92	42	25	-0,09
29 Poročila o PZS	3,54	37	14	-0,12
30 Poročila o PD	3,44	49	18	-0,16

Ker vemo, da se v tabelah in številkah ne znajdejo vsi najbolje, sledi še komentar rezultatov.

Bralci Planinskega vestnika bi radi imeli čim več praktičnih informacij o obiskovanju gora. Na zgornjih petih mestih so se znašle teme Predstavitev domačih gora, Oprema, Zemljevidi, Predstavitev koč in Predstavitev sosednjih gora. Tega si želite več in iz tega je nastal tudi naslov tega članka. Rezultat nas v uredništvu sploh ni presenetil. Če pa pogledamo še na ocene teh rubrik, potem vidimo, da se lahko še izboljšamo. Bolj sistematično moramo predstavljati opremo, želite si več pisanja o kočah, izboljšati moramo zemljevide.

Če pogledamo stolpec z ocenami, potem vidimo, da ste v sedanjem vestniku najbolj zado-

voljni z naslovnico, s celotno grafično podobo, s kazalom in s celostranskimi slikami. Presenetilo pa nas je, da so dvostranske slike slabše ocenjene.

Drugo večje presenečenje je manjše zanimanje za tuja, oddaljena gorstva in poročila o odpravah. Oboje je v zadnjem stolpcu padlo pod ničlo, to pa pomeni, da si jih večina bralcev želi manj. Mar to pomeni, da si naši bralci ne želijo širiti obzorij? Danes, ko smo del Evrope, ko je svet vedno manjši in ko se da v oddaljene konce sveta potovati že na navaden dopust? Mar si ne želite prebrati o dosežkih naših deklet in fantov, ki so primerljivi z najboljšimi na svetu? Upamo, da ne in da ste si, ko ste obkročili »manj«, predvsem želeli več prostora za gore blizu doma. Vsekakor se nam zdi, da vestnik mora nadaljevati tudi poslanstvo informiranja in prosvetljevanja o gorah in gorništvu na različnih koncih sveta.

Glede alpinističnih tem je bralstvo že od nekdaj razdeljeno in zato »skromno« zanimanje ne preseneča. Naših smeri in Plezalskih doživetij si želite celo nekoliko več, Alpinističnih novic pa je kar prava količina. Vsekakor vestnik mora poročati o vrhunskih rezultatih alpinistov, saj so ti eno od pomembnih gonil napredka za planinstvo.

Zgoraj smo omenili, da je bilo vprašanj 31, v tabeli pa jih je le 30. Odgovora na zadnje – Kakšne avtorje si želite, preizkušene ali amaterje? – namreč ni bilo treba ocenjevati. Vsota odgovorov je bila prav neverjetna: 65 bralcev si želi priznane avtorje, 65 amaterje, 70 pa oboje. Torej točno pol-pol! Pa saj je logično, oboji so po svoje zanimivi.

Vsi skupaj pa se moramo zamisliti nad uvrstitvijo poročil o PZS in poročil o PD na zadnje mesto želja naših bralcev. Planinski vestnik je glasilo naše skupne organizacije, Planinske zveze Slovenije, in je zato seveda prav, da poroča tudi o njenem delovanju in delovanju posameznih planinskih društev. Očitno pa ta poročila za naše bralce niso dovolj zanimiva. Če pogledamo, česa si želijo bralci v reviji več, potem si lahko najdemo tudi odgovor, kakšna poročila o PZS in PD bi raje prebirali: o novostih v gorah, na poteh, v kočah, o opremi, o izletih, skratka, o tistem, kar posameznega člana osebno zanima.

To pa je tudi osnovno poslanstvo društev in zveze, zato smo združeni.

Posamezne pripombe

Na številnih anketnih listih je bil še pripisan stavek ali dva. Prav zanimivo je prebirati, kaj vas najbolj zanima. Skušali smo jih združevati po temah, a bo še najbolje, da jih objavimo kar vse. Združil smo jih v tri skupine:

Naslovnica, fotografije

- Več panoramskih slik domačih gora na naslovnici.
- Na sredini vestnika bi lahko bil dvostranski plakat domačih gora.
- Pogrešam posterje gora.
- Če ne bi bilo napisa na naslovnici, bi jo lahko uporabili kot sliko za v okvir.
- Na naslovnici PV: manj napisov.
- Na naslovnici PV bolj nenavadne fotke, da pritegnejo pozornost.
- Želim, da bi bil v vsakem PV plakat naših in tujih gora.
- Lepo bi bilo, če bi objavili več slik živali. Tako bi tudi otroci raje prelistali revijo.
- Naslovnica PV je kričeča.

Opisi gora

- Osebnopogrešam več skritih detajlov o naših gorah (zgodovina, stari pristopi, anekdote, vremenski ekstremi) in manj predvsem opisov prekoceanskih gora, drugače pa mislim, da greste kar v pravo smer. Le tako naprej in naj ostane pri sodelovanju med bralci in uredništvom.
- Pogrešam pisanje o hrvaških gorah.
- Upam, da boste predstavili črnogorske gore.
- Več o Centralnih Alpah. Predolgi intervjuji. Pri opisu plezalnih doživetij nekateri nakladajo.
- Želel bi si več o manjših hribih, npr. na SV Slovenije.
- Več bi bilo treba o naši domovini, o naših PP in gorah. Vsako PD svoje aktualne poti in smeri.
- Potepanje po gorah zunaj Slovenije me ne briga. Imamo dovolj lepih in nevarnih, laže dostopnih kot na tujem.
- Predstavitve gora v sosednjih državah: Mašera, Metljak, Stritar, Strmšček, Bradeško. +10 več.

- Več prispevkov o domačih gorah in opisov brezpotij do tretje stopnje.
- Želel bi si več z zemljevidom podkrepjenih opisov gora v soseščini, ferate in brezpotja s časi hoje po posameznih odsekih. Tudi o posameznih kosih opreme bi bilo lahko več napisanega. Pa srečno!
- Predstavitve domačih gora. Več z vidika pohodništva.
- Večina slovenskih povprečnih, a navdušenih planincev hodi predvsem po slovenskih in gorah sosednjih držav. Opisov poti po teh gorah je VELIKO premalo! Revija je preveč za vsakogar in za nikogar.
- Predstavitve domačih gora: premalo jih poznajo.
- Več predstavitev domačih gora. Bolj razločni zemljevidi. Več intervjujev s plezalci. Več opisov plezalnih doživetij v IT in Alpah. Več dvostranskih slik lepih gora. Celotna grafična podoba bolj razločna.
- Zemljevidi bi morali biti originalni, kajti pri takšnih se zelo slabo vidi, kje je kaj.
- Več predstavitev koč v tujini.
- Več citiranja in možnosti oskrbe pri zemljevidih.
- Več zemljevidov. 1:15.000 in 1:25.000.
- Samo predstavitve novih koč.

Splošno

- Imam vse PV od leta 1895 naprej.
- Preveč fotografij in prispevkov urednika in članov vodstva PZS oziroma uredništva PV.
- Celotna podoba PV naj ostane taka, kot je zdaj.
- PV je odličen.
- Po mojem mnenju je PV ob zamenjavi vodstva pridobil izjemno veliko.
- Na splošno čestitam za prenovu PV. Seveda pa so mi bolj všeč originalni opisi plezalcev kot novinarski povzetki vzponov odprav. Težko je odločiti o več ali manj. Je pa precej uravnoteženo.
- PV je na splošno dober. Mogoče manjkajo opisi varnostne opreme (cepina, derez).
- PV je postal odlična revija, a ohranite ga kot planinski vestnik in naj ne postane alpinistični vestnik. Čestitam. Le tako naprej.
- Vse, prav vse mi je zelo všeč, za zdaj je tako, kot je, ravno prav! PV preberem od prve do zadnje strani. Srečno še naprej!
- Tudi če PV ostane tak, kot je, bom zelo zadovoljna.
- Želim si več kratkih novic iz društvenega življenja in več zanimivih potopisov o pohodnih ter manj novic o komercialnih odpravah v tujino.

- Lahko bi izbrali tudi naj planinsko značko, znamko gora itd.
- Z Marjeto ste pridobili veliko veliko. P. S.: Pogrešam revijo GRIF.
- Čeprav sem vse življenje planinec, sem le malo časa naročnik revije. Tega mi je zelo žal. Je odlična.
- Splošna ocena PV: ODLIČNO!
- Vse mi je zelo všeč.
- S PV sem zelo zadovoljna. Ker me potopisna literatura tudi sicer zanima, preberem tako rekoč vse. Po navadi se izognem samo plezalni težavnosti nad 2. stopnjo.
- Zelo ste dobri in ostanite še naprej takšni. Srečno.
- PV se mi zdi tako oblikovno kot tudi vsebinsko odličen. Le tako naprej.
- Nova podoba PV in vsebina sta prav dobri. Hvala!
- Uskladiti z obvestili PZS.
- Nekateri pesmi še za v Cicibana niso. Zanje je škoda vsakega kvadratnega centimetra papirja.
- Včasih ste objavili veliko pesmi z rimami, v tem času jih je zelo malo.
- Doživljajski članki so napisani preveč suhoparno.
- Grafična podoba je bila prej lepša in preglednejša.
- Slikovne uganke so težke.
- Želim, da bi se omogočilo vezanje letnikov PV za trajen spomin.
- Rednih plačnikov ne spravljajte v zadrego.
- Predlagam predstavitev gorskega rastlinstva.
- Priporočam kakšno planinsko slikovno križanko.
- Letnik 2003 je imel lepše oblikovano naslovnico.
- Zelo se strinjam s člankom Smo res taki škodljivci (A. Stritar).
- SMER po članku: Smo res taki škodljivci.
- Želim si več literarnih odlomkov, najboljših opisov lepote gora in planin, domačih in tujih avtorjev. Tudi preprostih domačinov.
- Le tako naprej. Mislim, da bi lahko bilo še več slik, ki bi rabile za ozadje besedilu.
- VEČ člankov o zgodovini planinstva: osnovne informacije za razširitev znanja.
- Natečaj za naj fotografijo, naj pesem.
- Lektoriranje je zelo sporno in podvoprečno.
- Več tehtnih uvodnikov. Vsa poročila v drobnem tisku. Več dobrih pesmi. Informacije o vseh odpravah.
- Več o življenju v gorah. Rastline, živali, habitati.
- Krajši uvodniki. Preprostejše kazalo. Zemljevidi neobdelanih območij. Manj politike v PZS. Lahko bi imeli svojo stran.
- Kot lovec, ribič, pilot in nekdanji alpinist pogrešam besedo o ekologiji mladih v tej smeri.
- Zadnja leta je PV doživel korenit prerod. Prepričan sem, da je ena najboljših alpinističnih in planinskih revij na svetu – če pomislimo na ceno, pogrešam edino pohodništvo, ker mislim, da tudi to sodi v našo revijo.
- Bolj ali manj vsakdo najde nekaj zase, osebno pa ne želim sprememb, saj je PV izjemo zanimiv. Lp uredništvu.

Pismo Karla Lipiča

Hkrati z objavo ankete je odgovorni urednik prejel kritično pismo Karla Lipiča, v katerem se odpoveduje Planinskemu vestniku. Razjezil ga je naš odgovor bralcu v majski številki, naslovljen Komu je namenjen PV. Med drugim pravi:

»... Če nas državljane ‚samostojne‘ Republike Slovenije uradna politična struktura, ki nam vlada, razvršča na bogate in revne (beri: na tiste, ki plačujemo, in tiste, ki samo ‚kasirajo‘), še ni tako hudo, saj smo tega že tako navajeni. Da nas pa že v uredništvu revije, ki razglašča, da je revija za vse članstvo v neki organizaciji, razvrščate na tiste, ki znajo (mnogi izmed teh so dobro plačani) pisati dobre članke, potopisne reportaže, aktualne teme, in na tiste povprečneže, ki jim, po vaše, to opravilo ne gre od rok, zato zanje ni prostora v tej ‚naši planinski reviji‘ in so zanje dobra le društvena glasila, pa je preveč. Aroganca brez primere ...«

Gospodu Lipiču smo že obširno odgovorili in seveda obžalovali njegovo odpoved revije. Tu je povzetek: »Vašega očitka o naši aroganci, ker ne želimo objavljati neprimernih člankov, preprosto ne razumemo. Kdor nima posluha, pač ne more peti v pevskem zboru. Podobno je s pisanjem. Ne nazadnje mora uredniški odbor skrbeti tudi za kakovost revije in s tem za dvig kulture vsega bralstva. Sicer nas ne bi potrebovali. Prispevke bi dali v tiskarno in tiskali kar vse po vrsti – kot na kakšnem spletnem forumu. Mislim pa, da si ne vi ne mi ne želimo take revije.

Pri izbiri člankov za objavo se držimo približno tehle pravil:

- Če je dosežek v gorah pomemben (recimo prvenstvena smer) ali so opisane kake posebne okoliščine (recimo nevihta ali kaki neznani kraji), potem je način pisanja lahko tudi literarno skromnejši.

- Če hoče kdo opisati recimo svoj čisto običajni vzpon iz Vrat na Kredarico, pa se mora že bolj literarno potruditi, da bo objavljen. Za primer naj navedemo članek Matjaža Kmecla pred kakim letom; v opis vzpona na Zelenico je vpletel toliko hudomušnih, da bi ga brali še in še.

Pomembna omejitev je tudi prostor v PV. Vedno imamo preveč prispevkov, zato morajo (tudi primerni) na objavo čakati celo po več let. Tudi zato smo pač prisiljeni nekatere odkloniti. ...«

Za vsakim kratkim komentarjem so skrite pomembne informacije in želje. Uredništvo se bo potrudilo, da jih bo v bodoče upoštevalo, da ne bi razočaralo tistih, ki so z revijo zadovoljni, in da bi pridobilo tiste, ki so nam predlagali izboljšave.

Še enkrat se zahvaljujemo vsem, ki ste se potrudili in nam pisali. ○

Za uredništvo PV Andrej Stritar

Živeli so davno pred nami

Po sledih novih odkritij v gorah

✍ in 📷 Miran Bremšak

Stereotipi, da so se naši predniki zgolj izogibali goram in planinam ali se jih celo bali, so že popolnoma razbiti. Obiskovalec muzeja v Bolzanu in drugih alpskih muzejev (v poletnih mesecih lanskega leta tudi bohinjskega) se kar ne more načuditi odkritjem z najvišjih, tudi za današnje razmere izredno visokih bivalnih območij človeka v gorskem svetu.

Leto 1995 je bila prelomnica za raziskave arheoloških najdišč na naših visokih planinah. Peščica zanesenjakov je zaorala v ledino raziskovanj in uspelo jim je odkriti bivališča starih obiskovalcev planin in gora nad 1500 metri nad morjem. Število do danes najdenih zgodovinskih in obenem arheoloških lokacij v naših gorah že presega trideset.

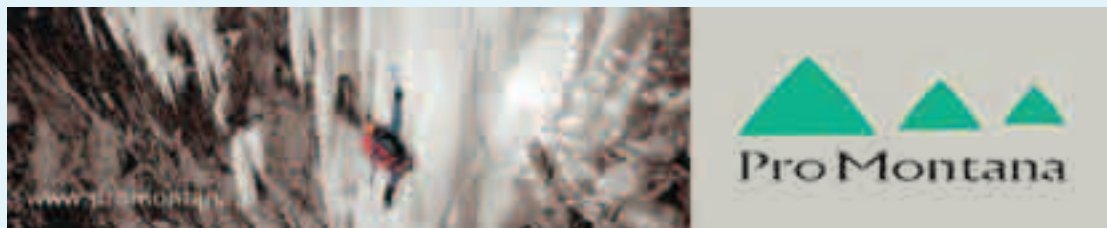
Bežen pregled poseljenosti v prazgodovini in antiki govori v prid povezanosti – kontinuiteti, med prazgodovino in antiko. To je dokazano v številnih gradiščih in mestih v Sloveniji. Rimsko okupacijska oblast je poskrbela, da se je urbanizacija dogajala po njihovi volji. Kjer ni bilo konflikta med staroselci in oblastjo, je življenje teklo nepretrgano naprej – samo na drugačnem življenjskem in kulturnem nivoju. Tu navajam primer Celeia, kjer iz nagrobnikov izvemo, da so se domači prebivalci povzpeli visoko po družbeni lestevici. Ugotovitev, da se je ohranila kontinuiteta, velja tudi za gorske arheološke lokacije.

Lokacije na planinah z najdenimi gradbenimi ostanki iz prazgodovine segajo nazaj do obdobja pozne bronaste dobe prek stare železne do-

Arheološko izkopavanje v jami pri Stiški vasi

be, mlajše železne in antike ter pozne antike. Dolej najdene lokacije so pogosto izpričane s kontinuiteto, največkrat z dvema obdobjema, ki si časovno sledita in veliko povesta o časovnem intervalu obiskovanja. Ni pa, žal, doslej najden kraj, kjer bi bila hkrati izpričana tri zgodovinska obdobja oziroma bi arheološka stratigrafija to nedvoumno potrdila. Največ zanimanja vsekakor pripada prehodu iz pozne antike v zgodnji srednji vek oziroma obiskanosti in izkoriščanju planin od prehoda iz petega v šesto stoletje do deveta stoletja. Tu trčimo v izredno aktualno razmišljanje o povezanosti staroselcev in prišlekov v šestem in sedmem stoletju našega štetja ter o prenašanju izročil z enega na drug kulturni krog. Da je bila povezava na neki način vzpostavljena, govorijo številne bajke, povesti, v katerih nastopajo bajeslovna in mitična bitja, ter marsikje tudi realističen opis staroselskih prebivalcev. Izročilo se gotovo ni prenašalo samo po ženski liniji,

Planina Zadnji Vogel in rimska vojaška pasna spona

tako kot je to dokazano z blejskimi zgodnjersrednjeveškimi grobovi. Za naše gore in predgorja so znani tako divji možje (dovji možje) kot divje žene, bele žene, vile rojenice, ajdovske deklice itd.. Posredovali niso samo pozitivne telesne posebnosti ter oblačilne navade, ampak tudi znanja o najpomembnejših življenjskih rečeh (poljedelstvu, lovu, rojevanju otrok ...).

Ljudsko izročilo na primer pripoveduje, da je v Stiški vasi živel v bližnji kraški jami divji mož, ki je Stičane učil umnega kmetovanja. Ar-

Nevarno orožje – zgodnjersrednjeveška puščica s Krstenice v bohinjškem muzeju

heološka raziskava jame je pokazala prisotnost človeka v zelo pozni antiki. Prve analize kažejo, da je bila jama uporabljena kot svetišče. To izpričujejo številni kovanci in izredno zanimivi krščanski simboli, izklesani v skali. Na bližnjem Krvavcu je bila v zgodnjem poletju 2003 odkrita izredno bogata zgodnjersrednjeveška arheološka lokacija, ki po prvih ocenah datira v konec 7. stoletja, vsebuje pa tudi tvarne elemente pozne antike (fragmente lončenine, kovinsko pušično os).

Ustno izročilo Krvavškega pogorja in najdbe odpirajo novo sliko poseljenosti in povezanosti med staroselci in prišleki. Žal zaradi številnih zemeljskih del na smučišču ni možno locirati antične postojanke, ki bi po do sedanjih izkušnjah lahko stala na lokaciji kapelice pri domu na Krvavcu – vsekakor pa omenjeno nakazuje stik staroselcev s priseljenci tako v materialni kot nematerialni kulturi.

Ustavimo se še pri izročilu Velike planine. Velika planina je skorajda eno samo veliko arhe-

Konjsko sedlo – fibula izpred 1750 let

ološko najdišče. Poleg predmetov bronaste dobe so našli oblačilno fibulo iz mlajše železne dobe in več fibul, lončenine ter brusnih kamnov iz obdobja antike.

Lončenina iz pozne antike ter zgodnjega srednjega veka govori o prisotnosti človeka tudi v času, usodnem za staroselsko prebivalstvo. Srečevanje in prenos izročila se kažeta v zgodbah o »dovjih možeh«, ki so, če geografsko pogledamo najdišča, živeli dejansko na območjih, kot jih omenja ustno izročilo, potrjujejo pa ga

Prazgodovinske lončene oblike z bohinjkih planin

Zgodnje srednjeveška lončenina s Krvavca

arheološka izkopavanja. Iz ustnega izročila je sklepati, da je obstajal stik med staroselci in priseljenci. Očitno so živeli skupaj na istem območju.

Naslednje zanimivo najdišče v gorah je v arheološki stroki doslej neraziskano Kališče. Tudi tu je stala v pozni antiki verjetno pastirska kočica, če se pa samo sklonimo čez rob stene, se pod nami odpira znano najdišče Gradišče nad Bašlom. Povezava med najdišči se nakazuje v tipu lončenine. Prav zanimivo bo raziskati ustno izročilo, ki skoraj gotovo skriva kakšno doslej nerazumljivo povezavo.

Tudi na Smokuški planini nad Završnico se kaže kontinuiteta predvsem glede stavbne dediščine. Na istem kraju namreč naletimo na antično in tudi zgodnesrednjeveško stavbo oziroma temelje. Podobno sliko ponuja tudi planina Ravne (Bavhe) nad Belco.

V Julijcih je slika nekoliko drugačna. Nekaj na račun slabše raziskanosti, nekaj dejstev pa govori o drugačnem načinu zahajanja v gore. Tu se skoraj praviloma prazgodovinski ostanki

Odlomljena sulica iz Zgornje Krme

pojavnjajo skupaj z antičnimi (Krma, Vogel, Bohinjski Migovec). Razen najdišča na Krstenici, ki se izrazito nagiba v pozno antiko ali celo v zgodnji srednji vek, ni dovolj raziskav, ki bi kronološko bolj natančno opredelile omenjena obdobja.

Prezgodaj je delati trdne sklepe – vendar je mogoče iz pregleda antičnih in zgodnje srednjeveških lokacij v naših gorah domnevati, da se v bolj odročnih krajih (nad alpskimi dolinami) zgodnesrednjeveške lokacije pojavljajo bližje ali celo na istih kot antične, na lažje pristopnih (Krvavec, Velika planina) pa se zgodnji srednji vek odmakne od antičnih lokacij, pojavi pa se veliko zgodb, bajk in povesti, ki s prstom kažejo na kraj, kjer so živeli staroselci.

Dosedanja sondiranja, arheološka izkopavanja in naključne najdbe še ne potrjujejo stalne in nepretrgane prisotnosti človeka na naših pla-

So oblike v skali stare že 1600 let?

ninah. Tudi na vprašanje, kaj so vendar počeli na planinah, ni enotnega odgovora. Kot odgovor se ponuja kot najverjetnejše sezonsko pašništvo, zanemariti pa ni možnosti lova in tovarništva (zvonci, kembeljni, sulice, puščice, kovana kopita palic). O železarstvu v gorah v antiki in prazgodovini govorita žilindra v prazgodovinski plasti na Veliki planini ter antična lončenina ob rudnih jamah na Berjanci. Treba bo pregledati rezultate raziskav železarskega inštituta z Jesenic, ki je opravil pred desetletji obsežna raziskovanja. Tako mogoče čaka med zaprašenimi arhivi še kakšen odgovor, ki ni bil zaželen v obdobju raziskav.

Vsekakor je potrjena zanimiva ugotovitev: Tudi »stari Slovani« so zahajali v gore! ○

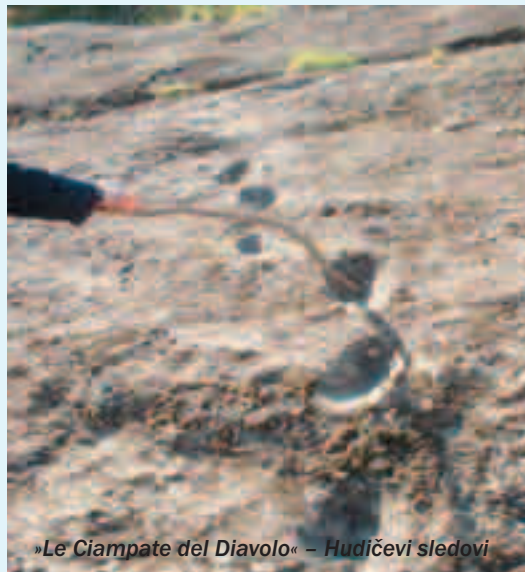
Najstarejši sledovi človeka v gorah

✍ Marjeta Keršič – Svetel

Arheologi v zadnjem času odkrivajo vse več dokazov o življenju naših davnih prednikov v gorah, ki že pred tisočletji nikakor niso bile povsem neobljudene. Ne le naši Julijci, Kamniške in Karavanke, tudi gore drugje po Evropi razkrivajo sledove človeka, stare stoletja in celo tisočletja. Truplo moža, ki je pred več kot 5000 leti zaradi bojnih ran umrl 3200 m visoko na ledeniku Schnalstal in so ga 19. septembra 1991 povsem po naključju našli mimoidoči planinci, je med arheologi, pa tudi v javnosti vzbudilo veliko zanimanja za pradedne prebivalce evropskih gora. Izjemno dobro ohranjeni posmrtni ostanki moža, izvrstno opremljenega za pohod v visokogorje, so tisočletja dolgo počivali pod ledom. Najprej so jih prenesli na Inštitut za sodno medicino v Innsbruck, od marca 1998 pa je »Ötzi« v Južnotirolskem arheološkem muzeju v Bolzanu. Tam si obiskovalci lahko ogledajo njegova oblačila, obutev in opremo, ki kaže zelo dobro poznavanje potreb človeka v visokogorju. »Ötzi« se visoko na ledeniku ni znašel po naključju, ampak je bil očitno dobro izurjen in opremljen za pohode visoko v gore – nič čudnega, da so skrivnostnega moža, ki je pred petimi tisočletji v gorah umrl nasilne smrti, poimenovali »najstarejši znani evropski hribolazec«!

Najstarejši doslej odkriti sledovi človeka v gorah pa so še veliko veliko starejši od znamenitega trupla, ki zdaj počiva v posebni hladilni omari v Bolzanu.

Roccamonfina je prastar, 1005 m visok ognjenik nedaleč od Neaplja, ki že dolgo miruje. Zaradi svojevrstnega naravnega okolja in rastlinja, ki uspeva na starih vulkanskih kamninah, je območje zavarovano kot naravni park. Na golem kamnitem pobočju hriba so domačini že zdavnaj opazili nenavadne vdolbine v kamnini in jih poimenovali »Le Ciampate del Diavolo« – Hudičevi sledovi. Pred dobrim letom dni

so si skrivnostne vdolbine ogledali strokovnjaki za paleontologijo z Univerze v Padovi in sledilo je presenetljivo odkritje: v resnici gre za sledove stopal treh človeških bitij, ki so po strmem pobočju ognjenika hodila pred najmanj 325 000 leti – takrat, ko je ognjenik še deloval! V vročem vulkanskem pepelu so pustila odtise svojih podplatov, še preden je iz njega nastal tuf. Dr. Paolo Mietto, geolog s Padovanske univerze, in dr. Marco Avanzini iz Prirodoslovnega muzeja v Trentu sta sledove podrobno preučila in ugotovila, da gre prav gotovo za odtise stopal prednikov sodobnega človeka, predneandertalskih prebivalcev italijanskega polotoka. Prazgodovinski obiskovalci vulkanskih strmin Roccamonfina so bili zelo nizke rasti – veliki komaj kaj več kot 130 cm. Na gorskem pobočju so zapustili sledove, ki veljajo za najstarejše znane sledove sodobnega človeka. Odgovor na vprašanje, kaj so iskali na strmem pobočju ognjenika, pa se najbrž skriva v odtisih velikih volčjih šap, ki so se ohranili v isti kamnini v neposredni bližini ... ○

Na gorskih čevljih vam bomo ugodno naredili nov gumijast (vibram) podplat. Čevljarstvo, Slovenska 30, Ljubljana. Telefon: 041-325-432

Vive la France!

Prvomajsko plezanje brez gneče

✍ in 📷 Tadej Debevec

Presles

Vsako leto se okoli prvega maja številni plezalci sprašujejo, kam bi se odpravili na pomladansko plezanje. Količina plezalcev, ki se v tem času naberejo v Paklenici in Arcu, kaže, da se večina odloča za preverjene in tradicionalne cilje. Na žalost pa to povzroči precejšnjo gnečo, predvsem v lažjih (klasičnih) smereh. Morebiti nas je prav to spodbudilo k temu, da smo se letos ozrli okrog po »naši« Evropi in se odpravili v Presles v južni Franciji, kjer smo našli plezalni biser, ki nudi ogromno možnosti predvsem ljubiteljem daljših športnoplezalnih smeri. V dolini smo preživeli štiri krasne plezalne dni, nato pa nas je slabo vreme pregnalo proti domu.

Plezalno področje Les Presles (izg. Prel) se nahaja 60 km jugozahodno od Grenobla. Najkrajša pot do tja je po avtocesti do Milana in Torina, nato pa po lokalni ovinkasti cesti mimo Briancona in Grenobla do Pont en Royans. To mestece nudi romantično zatočišče v primeru slabšega vremena, tam je tudi majhna plezalna trgovina, kjer je možno kupiti plezalni vodniček. Presles leži v območju regionalnega parka Vercors, kjer je prosto kampiranje prepovedano. Najbolje (in neverjetno poceni) se je nastaniti v enem od kampov v vasici Choranche, slaba dva kilometra od Pont en Royana. Cena bivanja v kampih ne presega 4 EUR na noč, torej je

res poceni. Bližnje trgovinice nudijo svež kruh in druge nujne potrebščine, večje količine hrane pa je priporočljivo kupiti v kakšnem od cenejših nakupovalnih centrov na poti.

Stene z južne in severne strani obdajajo kanjon, ki se dviga približno 500 višinskih metrov nad vasico. Večina opremljenih in za plezanje uporabnih sten je na južni strani, kar pomeni, da je plezanje možno preko celega leta. Priporočljivi obdobji sta pomlad in jesen, saj zna biti poleti presneto vroče, pozimi pa zaradi nadmorske višine (800 m) mrzlo in celo zasneženo. Stene so priljubljen cilj plezalcev iz bližnjega Grenobla, saj imajo do njih le slabo uro vožnje, tako da si lahko privoščijo prijetno popoldansko plezarijo tudi med tednom. Celotno območje sestavlja 14 plezalnih sektorjev; med njimi kraljuje glavna stena, ki je v vodniku zaradi boljše preglednosti razdeljena na osem sektorjev. Visoka je od 200 do 300 m ter dolga dober kilometer. Ponuja slabih 200 smeri težavnosti od 6a do 8a. Mogoče bi si jo poznavalci Paklenice lažje predstavljali takole: steno Anića kuka raztegnete približno štirikrat, jo pobarvate na rumeno in rdeče, opremite tako kot športne smeri ter malenkost bolj razčlenite.

V steni je le redko gneča. Morebiti nastane ob vikendih, predvsem v res priljubljenih sme-

Uživaško spomladansko pretežovanje

reh, med tednom pa je v glavni steni ponavadi le nekaj navez, večinoma Francozov. V steni sva z Minco srečala tudi zanimiva plezalca iz Nove Zelandije, s katerima smo zvečer ob pivu navezovali stike in načrtovali potovanje v njuno domovino. Število in pestrost smeri pripomoreta k temu, da se naveze porazgubijo po vsej steni. Ker je ta zelo navpična, na nekaterih delih pa celo vseskozi previsna, to s pridom uporabljajo »BASE jumperji«, ki ob ustreznem vremenu skoraj vsak dan strašijo plezalce. Ko prvič zaslišiš padalca, se ti zdi, da proti tlom leti balvan v velikosti avtomobila. Sledi močan pok (odpiranje padala) in ob uspešnem skoku tudi vrisk preživelega. Apnenčasta in dobro razčlenjena, na srečo še ne zlizana skala omogoča različne vrste plezanja, od plošč do velikih streh in previsov, prevladujejo pa navpične in rahlo previsne plošče z dobrimi oprimki. Smeri niso primerne za začetnike, saj je dobro, da naveza obvlada prosto plezanje vsaj šeste stopnje (po UIAA). Opremljenost večine smeri je tudi s športnoplezalnega vidika res odlična, tako da dodatna varovala niso potrebna. Večina smeri je bila v zadnjem času na novo opremljena.

Dostop do stene je enostaven in predvsem prijeten. S parkirišča na vrhu stene se po lepi poti spustimo v vznožje in nato prečimo do izbrane smeri. Orientacijo pod steno nam olajšajo imena nekaterih smeri, ki so napisana na vstopu. Še bolj prijeten je sestop: z vrha stene se po gozdnati planoti sprehodimo skoraj po ravnem nazaj do avtomobila. Matiček in Blaž sta

ob srečanju z veliko zeleno kačo ugotovila, da previdnost tudi na tem delu ture ni odveč.

V bližini je tudi nekaj sektorjev s predvsem krajšimi, športnimi smermi vseh težavnosti. Tja se lahko zatečete, kadar vreme ni primerno za vzpone v veliki steni. Zanimiv je sektor, ki je namenjen vadbi tehničnega plezanja – nekakšen vrtec za tehničarjenje, s težavnostjo tja do A3.

Območje je torej pravi raj za ljubitelje dolgih opremljenih smeri, v bližini pa je seveda še veliko drugih plezališč svetovnega formata kot sta npr. Ceuse in Verdon. Prvo je oddaljeno slabe tri ure vožnje, drugo pa dve uri več. Menda je stena bolj obiskana v jesenskem času, torej takrat lahko pričakujete večjo gnečo. Vodnik si lahko izposodite pri meni, potem pa hitro na pot proti Franciji in topli skali.

Info Presles

Oddaljenost od Ljubljane: slabih 1000 km, približno 10 ur vožnje.

Najboljši čas za plezanje: pomlad in jesen.

Tip: dolge športno opremljene smeri težavnosti od 6a do 8a.

Vodnik: Dominique Duhaut, Escalades à Presles, 2003.

Nekaj preizkušeno izredno lepih smeri:

Nid d'aigle, 6a, 250 m; La Discrete, 6b, 250 m; Temps des quenilles, 6b+, 250 m; Et on tuera tous les babas, 6c, 280 m; Coucou nous revoilou, 6c, 250 m; Fhara kiri, 6c+, 250 m; Doigt de passion, 6c/7a, 200 m. ○

Kaj bomo pa danes plezali?

Razgibane reke ledu v Kavkazu Boštjan Likar

Pet minut za varno hojo po ledenikih

 Mateja Pate

Če bi lahko vso ledeniško tehniko stlačili v borih pet minut, bi razveselili marsikoga, ki ga na kakem tečaju po celem dnevu učenja zimske tehnike gibanja v gorskem svetu čaka še prikaz pravilne hoje po ledeniku in reševanje iz ledeniške razpoke. Vendar pa se moramo ob pravilih in manevrih, ki nam omogočajo razmeroma varno hojo po ledenikih, pomuditi nekoliko dlje.

Ledeniki so reke ledu, ki zaradi teže in zrna-te strukture ledu polzijo v nižje lege (kot nekakšno testo). Alpski ledeniki se pomikajo s hitrostjo nekaj centimetrov do nekaj metrov na dan, na Aljaski pa brzijo tudi z do 75 metri na dan. Ker se posamezni deli ledenika različno hitro premikajo, nastajajo na površini različne ledeniške tvorbe. Ena takih tvorb so ledeniške razpoke, ki segajo do 50 in več metrov globoko v ledenik. Glede na lego ločimo podolžne, prečne in križne razpoke, glede na obliko pa A, V ali U

razpoke. Le-te predstavljajo eno najpomembnejših nevarnosti, ki nam pretijo na ledenikih.

Na ledenik vedno stopimo ustrezno opremljeni, to pomeni, da si nadenemo plezalni pas, na nogah naj bodo dereze, v rokah cepin. Na pasu naj visi oprema, ki nam bo v primeru padca v ledeniško razpoko omogočila reševanje iz nje: pomožne vrvice, najlonski trakovi, ledni vijaki, vponke. Četudi sonce sije na vso moč, se po ledeniku ne sprehajamo odeti v lahna poletna oblačila; vreme se lahko v relativno kratkem času spremeni, pa tudi »izlet« v ledeniško razpoko, kjer je temperatura znatno nižja kot na površju, je (v najboljšem primeru) samo neprijetno hladen.

Poleti so ledeniki v nižjih legah dostikrat brez snežne odeje, kar pomeni, da so razpoke lepo vidne in omogočajo enostavno iskanje prehodov. Manjše razpoke lahko preskočimo brez večjih težav, večjim pa sledimo do šibke točke, do mesta zožitve, kjer spet uporabimo »preskaovalno tehniko«. Po takih ledenikih lahko ho-

Poletna gneča pod
Mt. Blanc du Taculom
 Mateja Pate

dimo nenavezani. Kadar pa je ledenik pokrit s snegom, je sproščenega preskakovanja razpok konec. V tem primeru se moramo držati treh zlatih pravil: (1.) da po ledeniku nikoli ne hodimo sami, (2.) da smo navezani in (3.) da obvladamo tehniko reševanja iz razpok. Za hojo po ledeniku je s stališča reševanja iz razpok in nudenja prve pomoči najprimernejša naveza treh oseb.

Ko smo enkrat navezani, pazimo, da je vrv med nami in soplezalci vedno rahlo napeta; izogibamo se hoji z nabranimi zankami vrvi v rokah. Gibamo se vedno tako, da vrv med navezanimi poteka pravokotno na razpoke, ne vzporedno z njimi. Mesta morebitnih razpok lahko ugotovimo s pomočjo oblike ledenika, udrtosti snežne odeje in svetlejšje barve snega, pri iskanju razpok pa si lahko pomagamo tudi z zabadanjem cepina v sneg pred seboj, kar je še posebej koristno pri prečanju širokih razpok po snežnih mostovih. Kadar slutimo bližino razpok, hodimo še posebej oprezno. V primeru poleta v razpoko moramo računati na prisebnost soplezalca, da bo z bliskovito reakcijo padec zaustavil

in nam nato pomagal iz razpoke. Načinov, kako priti iz hladnega objema ledeniškega drobvoja, je več. Če se pri padcu nismo poškodovali, potem bomo zunaj najhitreje s samoreševanjem ali pa z manevrom, pri katerem sodeluje tudi naš soplezalec. Če smo pri padcu utrpeli poškodbe in se iz razpoke ne moremo rešiti sami, bo potreben dolgotrajnejši postopek, s katerim nam bo soplezalec najprej nudil prvo pomoč, nas zavaroval pred mrazom in nas nato iz razpoke potegnil s pomočjo škripca.

Podrobnosti o ledeniški navezavi in tehniki reševanja iz razpok je mogoče najti v ustreznih priročnikih, najbolj pa je, da se teh veščin naučimo v alpinistični šoli katerega od slovenskih alpinističnih kolektivov.

Uporabljena literatura:

- Golnar T., Alpinistična šola. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 1999.
- Bele J., Proti vrhovom. Priročnik za gibanje v gorah. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2000. ◦

Zvest goram ...

www.vrh-sp.si

OBLAČILA ZA V GORE

TEL.: 04 57 42 777

Nekoč so pisali

Od Rinke po grebenu na Skuto

✍ Pavel Kunaver, PV 1913, str. 56.

Bil je lep večer v gozdu pod Gamzovim Skretom. Pripravljali smo si v goščavi prenočišče. Mahovita skala na eni, košate bukve in smreke na drugi strani so naša s smrečjem postlana ležišča varovale pred močnim severom. Ko so bila ležišča postlana, smo si nanosili kup suhljadi in kmalu je zaplapolal lep ogenj. Daleč po gozdu je segal njegov svit in dolge sence so legale preko ležečih prhljih debel. Tako smo preležali ure ob ognju, gledajoč v lizajoče plamene, in smo delali načrte, dokler nas ni spanec pregnal na vejevje pod plašče. Ugasnil je svit, tema je nastala in končno so le še zvezde migljale med drevesnimi vrhovi, zibajočimi se v vetru.

Zjutraj ob poluštirih smo si zopet ogrevali ude ob ognju in čakali zarje, ki nam je šele čez eno uro razsvetlila naše samotne steze. Ker so nam bile minute drage, smo hiteli preko skal Gamzovega Skreta in sten nad njim; čez tri ure smo stali na Malih Podih ravno pod Rinke. Naš namen je bil preplezati greben od Rinke do vrh Skute. Od našega stališča se je kazal greben silovito platast in bogat na stolpičih. Posebno nas je zanimal rdeč previs blizu vrha Skute. Obetal je mnogo! Tudi neki gladki daleč viseči nos ni bil karsibodi.

Po malem okrepčilu smo pustili vse nepotrebno v neki vrtači. Le dve vrvi (bili smo štirje) in plezalke ter malo grizljajev provijanta smo si naprtili; tako smo plezali po lahkem, toda zelo krušljivem terenu na greben prav malo pod vrh Rinke. Tu smo se obuli v plezalke in se navezali po dva na eno vrv. Začetkoma sva s tovarišem, ki sva bila zase oddelek, imela le polovico vrvi razvite. Toda pozneje sva bila vsled izredne opasnosti prisiljena razviti vso, kar je bilo tudi za zavarovanje neobhodno potrebno. Oster je bil skoraj ves greben, a štiri točke so bile posebno pikantne. Silni prepadi na severno stran na oni mali lednik med Skuto in Rinke, in še hujši prepadi – gladkih sten – na jug proti Podom so nam dali mnogo zraka pod noge. Začetkoma prepada greben strmo in ostro proti Skuti. Včasih smo, ostrega slemena se držeč, tipali s plezalkami po ploščah nizdol in le eden od vsake skupine se je smel premikati dalje. Prišli smo do 6 m globoke zarezne s previsom. Tega bi na južni ali na

severni strani morda obšli, toda z izgubo časa. Zato je naprej plezajoči tovariš urno vrgel vrv za izvrstni zavarovalni balvan in polagoma in oprezno smo splezali v škrbino, oprezno, ker nam je veter včasih jemal sapo in grozil prekiniti opasno naše balansiranje, skušajoč nas odpihniti doli v Vodine.

Bolj kot vse drugo nas je zanimal nadaljni greben in posebno oni rdeči previs, ki je sedaj, perspektivno skrajšan v ogromen silno strm stolp, kazal vse mogoče grozovitosti. Z največjo napetostjo smo se približevali temu rdečemu strahu. Prej pa sta nam dali nekoliko dihati še dve mesti. Od onega mesta, kjer smo splezali po vrvi v škrbino, se je greben ponekod zožil v resnično noževno ostrino, tako da se tam z vrvjo ni bilo možno zavarovati. K sreči taka mesta niso ravno dolga in tudi so precej redka. Kakor odlomljena noževa špica se je dvignil pred nami gladek, do 4 m visok rob. Prva dva sta ga obšla na južni strani. S tovarišem sva se dvignila na njegov rob in sva prejezdila na nasprotno stran, kjer nas je po kratkem presledku zopet presenetil kakih 7 m visok, gladek, oster vrh, skrajno eksponiran. Počasi smo telovadili drug za drugim čez to pikantno točko. Ravno na vrhu je zelo neprijetna zapreka: velika skala, viseča na sever, ki prisili jezdečega in ležečega turista, da se po prstih tipajoč dvigne na silno ostrino robovo in se končno prikobali na varnejše mesto. Naposled smo stali pod stolpom samim.

Rdeča mesta in sveže navaljene skale ter bel prah na ploščah je bil vzrok marsikateremu nezaupljivemu pogledu. Prvi kamin (do 12 m) je bil kmalu vzet. Hudega v njem ni bilo nič drugega kakor rušeče se kamenje. Nato je prišel rdeči previs. Nad nami je viselo rdeče skalovje – nedostopno – od juga. Edino severovzhodna plošča nam je omogočila prehod, strmo in eksponirano od prijema do prijema gori za rdeči balvan. Mesto je bilo kakih 15 m dolgo in je bila zadnja težka točka, s katero se je končalo opasno plezanje; po silno raztreskanem slemenu smo v 15 minutah dosegli vrh Skute, ki se je ravno potapljal v meglo.

Vendar naš cilj je bil dosežen. Rabili smo od prve točke (previs) do konca dve uri in pol; prijetno utrujeni smo poplegli na osamelem vrhu. ○

Utrinki iz Severnega Walesa

Tradicionalno plezanje v Veliki Britaniji in slovenska plezalna tradicija

✍ Andrej Grmovšek

📷 Tanja in Andrej Grmovšek

Varujem in opazujem svojega angleškega soplezalca Dava, sicer direktorja BMC (britanske krovne plezalsko-alpinistično-planinske organizacije), ki se očitno še ni povsem »prilepil na stolček«. Proučuje skalne razčlembe, sopiha od napora in strahu ter končno le zatakne še tretji, nič kaj zanesljiv zatič v isti višini. Odloči se, da je varovanje zadovoljivo in nadaljuje plezanje v težki in zanimivi, kakih 60 metrov dolgi smeri. Plezava v, vsaj na prvi pogled, nič kaj dosti vrednih pečinah Severnega Walesa. In zakaj se gospod »boss«¹, pa tudi ostali Britanci trudijo, tresejo in sopihajo ob plezanju s tradicionalnim varovanjem v takšnih nizkih in nepomembnih peči-

nah? Že zdavnaj bi jih lahko varno (?) opremili s svedrovci in omogočili uživaško (?) plezarijo!

Trad climbing po angleško

Tradicionalno plezanje (angl. trad climbing) pojmujejo britanski in ostali plezalci kot plezanje, pri katerem se za varovanje uporablja izključno pripomočke, ki jih po uporabi lahko spet odstranimo in ki ne poškodujejo skale. Tako se pri tradicionalnem plezanju lahko varuje z različnimi zatiči, frendi, vravnimi zankami okoli skalnih rogljev, izjemoma s krepeljci, pa tudi s klini, a le s tistimi, ki so v razpoke položeni z roko in ne zabiti s kladivom. Takšno plezanje zahteva od plezalca poleg plezalnih izkušenj tudi obilico znanja in spretnosti pri postavljanju raznih varoval, predvsem pa mnogo hladnih

¹ šef

Tanja v klifih Gogārtha

živcev in poguma, saj te nekje zgoraj nikoli ne čaka odrešilni klin ali svedrovec. Mnogokrat pa (dobrega) varovanja ni mogoče postaviti tudi v daljših razmakih.

Prav spoznavanje in širjenje ideje tradicionalnega plezanja je bilo rdeča nit mednarodnega plezalskega srečanja v osrčju Snowdonskega gorovja, ki smo se ga v maju udeležili tudi trije slovenski plezalci. Čeprav Snowdown, najvišji vrh Walesa, komaj presega tisoč metrov nadmorske višine in tamkajšnje najvišje stene le redko premorejo kaj več kot dva do tri raztežaje dolge smeri, je plezarija izredno zanimiva in raznolika. Zaradi velikega števila klifov (sten, ki se dvigajo iz morja), pa tudi »normalnih« hribovskih sten iz raznih kamnin, je Severni Wales meka britanskega tradicionalnega plezanja. V odlični organizaciji BMC smo vsak dan spoznavali najboljše plezalna področja: klife Gogartha, Craig Dorisa, Ross Colyna, stene in kamnolome Llamberisa, Tremadoga. Predvsem pa smo vse globlje dojemali tradicionalno plezanje, ideje, etiko, plezalno družbo in kulturo, ki ga ohranja.

Tudi v Britaniji tradicionalnega plezanja verjetno ne bi bilo več, če ga ne bi ohranjala močna etika in moralna zavest plezalcev. V Britaniji je izredno razvito plezanje balvanov, pa tudi športno plezanje na umetnih stenah in v naravnih plezališčih. S svedrovci opremljena plezališča so urejena v apnenčastih stenah in nekaterih opuščeni kamnolomih, kjer predvsem težjih smeri zaradi narave kamnine skoraj ni mogoče varovati s tradicionalnimi varovali. Razen redkih izjem pa so smeri in stene, ki so bile prvenstveno preplezane v tradicionalnem stilu, ohranjene za ta stil plezanja. Plezanje tradicionalnih smeri je v primerjavi s športnim plezanjem v smereh, opremljenih s svedrovci, bistveno večja oziroma prava avantura. Premagan strah, napori in trepetanje po opravljenem vzponu prinesejo toliko večje zadovoljstvo. In to navdušuje in privlači celo gospode »bosse«¹, ki bi si že zaradi svojega položaja, ugleda in starosti lahko privoščili bolj varno in uživaško plezarijo, varovano s svedrovci. Tradicionalno plezanje, pravzaprav avanturo, ki je bistveni del alpinizma, plezanja in gorništvu, ohranjajo Britanci izredno zavzeto. Tudi s silo in z odstranjevanjem nedovoljenih svedrovcev iz tradicional-

nih smeri, če je to potrebno. Vendar pa so takšni incidenti bolj izjema kot pravilo.

Tradicionalno plezanje je za Britance hkrati najboljše popotnica za vrhunski alpinizem v visokih gorstvih sveta. Tak način plezanja je zagotovo najhitrejši in najbolj sprejemljiv tudi v visokih stenah drugod po svetu in prav zaradi stila vzponov sodi britanski alpinizem v sam vrh svetovnega alpinizma.

In slovenska plezalna tradicija?

V slovenskih Alpah pravega angleškega tradicionalnega plezanja nikoli nismo poznali. Vse težje plezalne smeri so bile varovane z zabitimi klini, svedrovci pa so bili v gorah velika izjema. Pojavili so se le v najtežavnejših smereh tedanjega časa, predvsem v »neprehodnih« plateh. Kljub temu so mnogi svedrovci v teh smereh v očeh današnjega plezalca neuporaben in nepotreben zarjavel pečat zgodovine. Slovenska plezalna tradicija v alpskih stenah torej sloni na varovanju s klini. V klasičnih smereh te le-ti že mnogokrat čakajo v steni, v manj obiskanih smereh pa so tudi klini bolj redki. Velika večina smeri v naših stenah še vedno ohranja vsaj del

Gogarth, slavni klifi severnega Walesa

avanture, ki jo je ponudila prvim plezalcem. Čim manj klinov tiči v stenah, tem več avanture je ohranjene. Zaradi narave kamnine je varovanje z zatiči in frendi v naših stenah sicer res nekoliko zahtevnejše, vendar pa je kljub nasprotnemu mnenju večine slovenskih alpinistov s tradicionalnimi varovali možno ustrezno zavarovati veliko večino klasičnih smeri. Prav zato bi morali tudi slovenski alpinisti čim bolj težiti k tradicionalnemu varovanju.

Močna etika in moralna zavest slovenskih alpinistov in plezalcev bi morala preprečevati tudi nekatere namere in poskuse opremljanja klasičnih oziroma že preplezanih smeri z novimi oziroma dodatnimi svedrovci. Le tako bomo lahko ohranili našo, slovensko plezalno tradicijo in le tako bomo lahko ohranili vsaj del avanture tudi zanamcem. In s tem tudi veliko sreče ter zadovoljstva, ki smo ga po preplezani smeri v slovenski steni lahko deležni sedaj.

V osemdesetih letih prejšnjega stoletja se je tudi v Sloveniji razmahnilo športno plezanje. S svedrovci je preplavilo večino lažje dostopnih, nizkih in za ta šport najprimernejših sten. Ponekod, npr. v plezališču Kotečnik, so bile športne smeri speljane tudi preko obstoječih smeri, pre-

plezanih v bolj tradicionalnem stilu. Vsekakor ima športno plezanje nekoliko drugačno logiko kot plezanje v naših Alpah ali tradicionalno angleško plezanje. Usmerjeno je bolj k težavnosti gibanja in manj k avanturi. Ne glede na to pa ga ne moremo omejiti samo na nizke stene. Predvsem najtežavnejše linije naših sten zahtevajo največ varovanja s svedrovci in tako tudi bolj športno-plezalne smeri. Prav pa je, da v športne smeri ne spreminjamo smeri, ki so bile preplezane v drugačnem, tradicionalnem stilu. Tudi pri opremljanju novih športno-plezalnih smeri v alpskih stenah je potrebno spoštovati etiko »vzpona od spodaj«, ki je zasidrana tako v slovenski kot svetovni tradiciji plezanja višjih sten.

Morda me bo čez nekaj let, morda desetletij, v rodni Sloveniji obiskal stari angleški znanec Dave. Želel mu bom razkazati naše lepe hribe in predstaviti naše plezanje, plezalno tradicijo. Ga bom peljal v slavno triglavsko smer, ki je bila preplezana v štiridesetih letih prejšnjega tisočletja in bova celih tisoč metrov duhamorno vpenjala svetleče svedrovce? Ali pa nama bo lahko po celodnevem trudu, tresenju in sopihanju na ustih zaigral širok nasmešek, ki bo zgovorno pričal o sreči po prestani avanturi, preplezani smeri in o spoštovanju do prvih plezalcev? Takšen nasmešek, kot sva ga imela na vrhu tiste nepomembne pečine nekje v Severnem Walesu. ◻

Varovališče po angleško

Piksna

✍ Tine Mihelič

Otroštvo sem preživel v Bohinju. Tjakaj se je naša družina priselila leta 1946. To je bil pristni klic gora, ki ga je med službovanjem v Slovenskih goricah začul oče in mu je sčasoma podlegla vsa družina. Očetova gorniška strast, ki je zagorela v ljubljanskih dijaških letih v družbi z znano alpinistično Bučerjevo bratovščino, se je zdaj lahko bohotno razcvetela. Ob učiteljski službi, ki jo je opravljal z veliko požrtvovalnostjo, s čimer si je na stara leta zaslužil naziv častnega občana novo ustanovljene občine, je oče postal steber gorništvu v Bohinju v tistih povojnih letih. V alpskem kotu si je takoj našel zvestega prijatelja in gorskega zaveznika v sosedu Slavku Budkoviču, pogosto pa je šel tudi z mlajšimi pobi, ki so bili bolj predrzni in so si želeli biti alpinisti. Vsi skupaj so bili vezani na domači Bohinj, saj razmere takrat niso dovoljevale drugačnega hribolazenja kot lepo peš z domačega praga. Tako so vseskozi ostali samorastniško zaprta skupinica brez stikov z »velikim svetom alpinizma«. Pa kaj jim je manjkalo? Prav nič, v ljubljenem Bohinju so našli vse. Prelezli so vse znane in neznane kotičke v vseh letnih časih. Morali so imeti vražjo srečo, da so preživeli pogosto vratolomne podvige. Če se jih spomnim, kako primitivno opremljeni so kolovratili po hribih! Posebnega občudovanja med Bohinjci s takim početjem v tistih letih niso poželi. Enkrat so pa vendarle blesteli. Moralo je biti okrog leta 1952. Takrat smo zlasti po šolah z velikim zanosom spremljali Titovo štafeto. Svojo pot je začela sredi aprila na vrhu debelo zimskega Triglava. Tja gor si je v takem upala le peščica Bohinjcev – ve se, kdo. Pogumne junake je pred šolo na Bistrici pričakalo veličastno revolucionarno slavje: narodne noše, harmonika, pevci, recitatorji, zastavice in cvetje v rokah pionirjev, transparenti, vse pač v duhu časa. Triglavski heroji pa so bili strahovito izdelani, prav nejunaško so se opotekali, mehurjasto ožgani od sonca, vsi pomečkani in preznojeni, dereze in cepini so jim opletali z nahrbtnikov. Pa vendar so bili pogumni možje junaki dneva. Vsi smo začutili blesk višin, ki jim kljub utrujenosti ni ugasnil v očeh. Med njimi je bil tudi oče. Izmed vseh je bil najbolj nebogljjen, saj se je med hojo opiral na tovariša. Šele kasneje sem izvedel, zakaj. Oslepel je, k sreči začasno. Gori v tistem silnem blesku je revež

Egon Mihelič

izgubil snežna očala, pa je potem nekaj dni pogosto kričal od bolečin. V očeh da ima žerjavico, je stokal. Ampak so dedci blesteli! Še jaz, takrat desetletnik, sem lahko bil važen, da imam tako junaškega ata. No, to je bil že eden izmed dogodkov, ki je v meni vzbudil željo, da bi postal alpinist.

Z ljubeznijo do gora je oče »okuzil« vso družino in gorništvu je postalo naš način življenja. Tudi vzgojne metode so bile temu primerne. Oče me je že petletnega začel jemati s seboj na ture. Pogosto me je natovoril na »štango« predpotopnega kolesa (trd sedež je ovil s kocem), pa sva jo mahnila v bližnje hribe. Rudnici, Javorovem vrhu in podobnim »gričem« sta kmalu sledila Črna prst in Bogatin. Spominjam se, da je oče rad jemal na turo navadna surova jajca (doma smo imeli kokoši). Ko sva sedla k malici, je z nožičem napravil na vsaki strani luknjico in jajce sva preprosto izpila. Potem sva lupino nataknila na kako vejico in tako markirala marsikatero pot. Najbolj znamenita izmed navad mojeg očeta pa je bila njegova slavna »piksna«. To je bila trilitrska konzerva – njeno poreklo so bili sloviti »unra paketi«, ki ji je oče napravil obešalo iz žice. Nikoli, ampak res nikoli ni šel na turo brez piksne. Običajni ritual je zahteval, da se je družčina nekje v višinskem pasu, kjer je raslo rušje, ustavila k malici. Kraj je bil preudarno izbran: ni smelo pihati, moral je biti čim lepši razgled. V bližini je morala biti voda (poznali smo vse samotne izvire) ali v zgodnjem poletju snežišče. Potem smo vsi skupaj nalomili dračja; ne morete si predstavljati, kako hvaležna in kalorična (pa dišeča!) je suhljad rušja. Postopek je bil tako naštudiran, da je zagorelo po nekaj minutah, na debelejši veji pa je že visela piksna (naravi nismo škodovali, kurili smo le odmrlo vejevje). Pogosto smo ta obred opravili prav na vrhu visoke gore – najraje na Draškem vrhu. (Oče je tako pogosto zahajal nanj, da so njegovi znanci goro imenovali kar »Miheličev vrh«.) Tam gori kurjave seveda ni, pa

smo jo morali nabrati že med potjo, butarice smo privezali na nahrbtnik in priplezali na vrh ovešeni kot Ribničani. V piksni se ni nikoli kuhalo kaj drugega kot lipov čaj. Vonj čaja, pomešan z močnimi in prijetnimi vonjavami naravnega ognjišča, je bil čaroben. Za vedno mi je ostal v spominu in ga še danes začutim v nosu, kadar grem mimo kraja, kjer se je dogajala pikсна. To je bila neka posebna gorska prvobitnost, značilna za davno pozabljeno pionirsko obdobje, tako oddaljeno od današnje živčnosti.

Piksna ni delala le v suhem, ampak tudi pozimi. Vedno! Spominjam se, da se je ognjišče počasi ugrezalo v sneg in na mestu malice smo pustili meter globoko okroglo luknjo. Piksne se načelno ni pomivalo in tudi doma je dišala po čaju in dimu. Zunaj je bila debelo obložena s sajasto plastjo in oče jo je doma zavil v časopis, s katerim je potem podkuril. Takale pikсна je delala kaki dve leti, dokler se ni luknjasto prežgala in oče je bil najbolj nesrečen takrat, kadar je moral vzeti v hribe novo, tako, ki še ni bila sajasta in ni nič dišala. Očetova pikсна je sčasoma postala prava legenda in je dobila zaslužen priznanje celo v Planinskem vestniku (glej J. Humer: Julijski dnevi v Julijskih Alpah; PV 1959). Romantika takih počitkov ob ognju in dišeči piksni je bila nepopisna. Današnji butanski gorilniki, smrdljivi špirit in podobne zadeve so v primeri s slavno očetovo pikšno živi dolgčas.

V naši družini je od nekdaj veljala tradicija, da se kot prvo turo v visoke gore izbere Bogatin. V to lepo navado je seveda vpleten staroslavni mit o Zlatorogu in zakladu. No, Mihelič nismo nikoli znali najti zakladov v smislu materializma, zato smo si ta mit nekoliko priredili. V gorah smo iskali čisto drugačne zaklade, take za »dušo in srce«. Bogatin pa je ostal neomajen v svoji tradiciji: najprej me je nanj peljal oče, nato jaz svoja otroka, zdaj so pa že na vrsti vnuki. Ne, ne bom odstopil od tega zlatega principa. Praviloma se gre na Bogatin pri šestih letih, dve leti kasneje pa na Triglav. Ta družinska tradicija je doslej držala kot pribita.

Kasneje je oče seveda razširil svoje gorniško obzorje, prekriznil je po dolgem in počez naše gore, plezal na dolomitske špičake, se preizkusil v ledu Centralnih Alp, stopil na najvišje alpske vrhove, užil divjino Durmitorja in Prokletij, prehodil vse mogoče transverzale in sploh oblezel čuda gora; njegov seznam gorniških spominov je impozanten. Pa vendar je ostalo njegovo srce zapisano domačemu Bohinju, tu je od nekdaj črpal navdih za svojo vsestransko ustvarjalnost. Od tod ga je pred mnogimi leti dosegel klic gora.

Zapisano v spomin na mojega očeta Egona Miheliča (1914-2004), planinskega zanesenjaka, enega stebrov gornišstva v Bohinju, vzgojitelja in mentorja bohinske mladine in človeka, ki je mnogim ljudem pokazal pot v gore - tudi meni. ◉

Uspeh na Daulagiriju zasenčila nesreča Jožeta Šepiča

Odprava pod vodstvom enega naših najbolj izkušenih himalajcev, Andreja Štremflja, je odšla na pot v prvih dneh aprila. Njihov cilj je bil vzpon na Daulagiri po klasični smeri, ki poteka po SV grebenu. Po ureditvi formalnosti v Katmanduju so sredi aprila krenili iz Biretantija proti baznemu taboru. Dostop do baze poteka štiri dni, do vasi Tukuče, po trasi znanege trekinga okoli Anapurn. Od tam so krenili preko dveh 5200 m visokih prelazov in v nadaljnjih treh dneh dosegli bazni tabor na višini 4730 m. Po ureditvi baze so takoj začeli z delom na gori in jo v dobrih treh tednih opremili s fiksnimi vrvmi in tremi višinskimi tabori na višinah 5900 m, 6600 m in 7400 m. Od tam so 14. maja Andrej in Marija Štremfelj ter Marjan Manfreda - Marjon dosegli vrh 8167 m visokega Daulagirija. Vsi trije izkušeni Himalajci so tako dodali še eno visoko goro na svoj seznam. Andrej ima za seboj že sedem osemstisočakov, v glavnem po novih smereh, od tega je bil na vrhu Everesta dvakrat. Mariji je Daulagiri četrti, Marjonu pa po 29 letih, ko je stal na Makaluju, drugi osemstisočak. Jože Šepič, ki naj bi na vrh plezal z Andrejem Štremfljem, je na višini 7000 m pričel kazati znake pljučnega edema, zato je ob spremstvu sestopil v bazni tabor v oskrbo zdravnika Damjana Meška. Dva dni kasneje sta na vrh stopila še Miha Habjan in Matija Klanjšček. Oba sta bila v odpravo uvrščena kot mlada, perspektivna alpinista in sta s tem dobila dragocene izkušnje v najvišjih gorah na svetu. 20. maja je odprava zapustila bazni tabor. Zaradi nemirov v Beniju, kamor naj bi odprava po prvotnem načrtu sestopila, so se odločili, da sestopijo preko Francoskega in Dampuš prelaza. Odpravo je na poti v dolino zajela gosta megla. Štremfelj je v sicer tehnično nezahtevnem terenu hodil kot zadnji, da ne bi kdo zaostal. Ko so zvečer prispeli v vas Tukuče, so opazili, da Jožeta Šepiča ni. Takoj naslednje jutro so sprožili iskalno akcijo. Po različnih poteh so se odpravili nazaj na planine, celo do samega prelaza Dampuš. V naslednjih dneh je pri iskanju pomagal tudi nepalski helikopter, 27. maja pa sta v vas Tukuče iz Slovenije priletela Peter Podgornik in Tone Škarja ter pomagala pri iskanju skupaj z domačini. Žal brez uspeha. T. J.

Francozi na Makaluju

Kar dve francoski odpravi sta spomladi oblegali Makalu. J. C. Laffaille se je sam lotil nove smeri v severni steni Makaluja (8472 m). Sam je opremljal najtežje dele smeri in postavil dva tabora. Sredi maja je

v končnem poizkusu dosegel vrh Makaluja 2 (7650 m). Sestopil je na sedlo Makalu La, od tam pa namesto na vrh Makaluja zaradi težav s pljuči sestopil po normalni smeri na nepalsko stran. Na vzhodni strani Makaluja so Yannick Grazziani, Christian Tromsdorf in Patrick Wagon poizkusili prvi preplezati vzhodno steno. Kmalu so si premislili in se odločili za JV greben, ki so ga leta 1970 prvi preplezali Japonci. V končnem poizkusu je po neudobnem bivaku na višini 7600 m vrh dosegel samo Yannick Grazziani, prijatelja pa sta zaradi utrujenosti obrnila na višini 8300 m. T. J.

Benet, Meroi in Vuerich na Lotseju

Poleg slovenske odprave na Daulagiri je v nepalski Himalaji plezal tudi zamejski Slovenec Roman Benet. Skupaj z ženo Nives Meroi in prijateljem Luko Vuerichem so se po klasični smeri povzpeli na vrh Lotseja (8511 m). Takoj zatem so se odpravili v Pakistan, kjer sedaj poizkušajo v severnem grebenu ene najtežavnejših gora na svetu, 8611 m visokega K2. Več bo znano ob povratku odprave sredi poletja. T. J.

Na drugi strani časa

V začetku junija sta Urban Ažman in Tomaž Žerovnik v Severni steni Triglava v sedmih urah uspela preplezati smer Na drugi strani časa (VIII-, A2, 300 m + 100 m Helbe). To je bila šele druga ponovitev smeri, ki vodi med Bergantovo in Peternelovo. Leta 1994 sta jo preplezala Tomaž Jakofčič in Miha Kajzelj, prvo ponovitev pa sta opravila Marko Prezelj in Matjaž Jamnik leta 1996. Prvenstveni vzpon naveze Jakofčič – Kajzelj je KA razglasila za naj vzpon 1994 v naših gorah. »Varovališča v smeri so opremljena, tudi vmes je že kar nekaj klinov, večino varovanja pa sva urejala z metulji in zatiči,« sta povedala ponavljalca. Urban je vse raztežaje plezal v vodstvu. Sestopila sta po Skalaški smeri. T. J.

Nove smeri v Himalaji

V preteklih letih je bilo glede na zadnja desetletja v Himalaji preplezано relativno malo novih smeri v najvišjih gorah. V glavnem so bile plezane klasične smeri na najbolj popularne osemtisočake kot so Everest, Čo Oju in Šiša Pangma. Težje smeri in težji osemtisočaki so bili deležni skromnejšega obiska. Letos je zopet drugače. V predmonsunski sezoni je bilo preplezanih nekaj novih zelo zahtevnih smeri. Prednjačili so Rusi, dobro pa so na Makaluju plezali tudi Francozi. Ruski alpinisti so eni zadnjih, ki se še v

veliki meri oprijemajo klasičnega, odpravarskega sloga v najvišjih gorah. Letos so njihovemu dolgemu spisku dodali še direktno smer v severni steni Everesta in severno steno Jannuja (7710 m). Pri obeh odpravah je šlo za velike ekipe, sestavljene iz najboljših ruskih alpinistov z obilico izkušenj v Himalaji. Po dolgotrajnem obleganju so novo smer med Hornbeinovic in Velikim ozebnikom konec maja na vrhu Everesta zaključili Šabalin, Marijev in Tukvatulin, dan za njimi pa so na vrh prišli še Vinogradski, Kuznetsov in Sokolov. V istem času so njihovi tovariši delovali tudi v severni steni Jannuja. Stena je s svojim vertikalnim osrednjim delom spadala med najbolj vroče probleme v Himalaji. Prvi so steno preplezali v levem delu Japonci leta 1976, leta 1989 pa je novo smer v vpadnici vrha sam preplezal Tomo Česen. Nato so se pogledi in poizkusi usmerili v desni, zelo strm skalni del. Mnogo poizkusov najboljših alpinistov se je končalo pod polovico stene. Rusi so letos potrebovali dva meseca trdega dela. Trije alpinisti so se pri padcih poškodovali, a ruski stroj ni odnehal in konec meseca so tudi to smer zaključili na vrhu gore. T. J.

Nova prosta smer v El Capu

V steni El Capitana v Kaliforniji je bil opravljen nov prosti vzpon v eni izmed tehničnih smeri. Tommy Caldwell je uspel prosto preplezati smer Dihedral Wall. Smer, ki ima tehnično oceno A3, je tokrat ponudila proste težave 8b+, kar petnajst raztežajev pa ima oceno nad 7c. Dihedral Wall je še šesta Caldwelllova prosta smer v El Capitanu. Nekdanja meka težkega tehničnega plezanja v zadnjih letih tako postaja vse bolj središče težkega prostega plezanja. T. J.

Natalija Gros evropska podprvakinja

Konec junija je v italijanskem Leccu potekalo evropsko prvenstvo v športnem plezanju in sicer v treh disciplinah (težavnost, balvansko plezanje in hitrost). Slovenija je doslej največji uspeh na evropskih prvenstvih dosegla leta 2002, ko je Martina Čufar v Chamonixu osvojila srebrno kolajno. Letos je slovenska reprezentanca štela 11 članov, ki so nastopili v balvanskem plezanju in težavnosti. V finale prvenstva sta se uvrstili Maja Vidmar (9. mesto) in Natalija Gros, ki je po zelo izenačenem boju z Avstrijko Betino Schoepp pristala na 2. mestu in tako postala evropska podprvakinja. Pri moških je slavil Čeh Tomas Mrazek, naš najboljši pa je bil Klemen Bečan na 12. mestu. M. P.

Slovenska planinska pota

V Obvestilih PZS št. 6, 10. 6. 2004, je bil objavljen obsežen članek Nika Guida o slovenskih planinskih obhodnicah. Gre za razlago, opis in pravila planincem in pohodnikom bolj domačih »transverzala«, veznih oziroma krožnih poti. Prispevka zaradi dolžine nisimo objavili tudi v PV, načrtujemo pa aktualno temo o obhodnicah, v kateri bomo spregovorili o teh priljubljenih poteh. Bralec Srečko Pungartnik pa nam je poslal zanimiv komentar obhodnic s poudarkom na »izumitelju« teh poti.

Uredništvo

Kot vsako Nikovo delo je tudi pričujoči zapis zelo sistematičen in dobrodošel. Sam sem izraz obhodnica prvič srečal v naslovu omenjenega članka. Moja prva misel je bila (verjetno povezana z obvozi): »...klemanska privatizacija, spet zapirajo poti, da je potreben obhod po obhodnicah!« Kmalu pa sem opazil, za kaj gre. Dobro, izraz je pač izraz. Novo nam je tuje, potem se prime (ali pa ne). Če transverzala ni dobra, ker je tuja (kaj pa: avto, radio, antena, fenomen...?), vprašajmo in poslušajmo strokovnjake za jezik, ki so morda ob tem še zapriseženi planinci (npr. Matjaž Kmecl, Stanko Klinar ...). Če takšna pot k novemu imenu ni dovolj demokratična, objavimo razpis za najboljši izraz, potem pa naj skupščina PZS demokratično določi. Če bo zmagala obhodnica (precej diši po »obilaznici«), pač bo.

Pa nisem želel polemizirati o nazivu, nekaj drugega je vzrok za moje pisanje: prva takšna pot - Slovenska planinska transverzala št. 1. Avtor ideje je namreč znan - Ivan Šumljak (1899-1984) - pa ga tudi objavimo med obhodnicami. Saj so kar predolgo molčali o njem. Šele Jože Dobnik je (po uradnem začetku transverzale 1. 8. 1953) v Vodniku po slovenski planinski poti, 1994, prvi jasno zapisal, kdo je avtor: ne slovenska planinska or-

ganizacija, ampak oseba Ivan Šumljak. Srečo sem imel, da sem Ivana Šumljaka osebno poznal. Zato tudi vem, da ime transverzala ni njegov izum, ampak je predlagal ime magistrala. Šumljak je bil preširok človek, da bi se obremenjeval zaradi izrazov. Le malo mu je bilo žal, da ni bila osvojena njegova ideja o poti, ki bi kot obroč »povezovala naš ljubi gorski svet«. Magistrala - krožnica. Krožnica: črta brez začetka in konca, ni pomembno, kje vstopiš in kje izstopiš, črta, ki povezuje navznoter in širi navzven, črta brez ali - ali. V tem vidim svetovljanstvo Šumljakove zamisli (planinski Žive naj vsi narodi), ki vse doslej uradno ni bilo razumljeno.

Ko bomo sprejeli obhodnico namesto transverzale in Šumljakove magistrale, se spomnimo očeta vseh magistral Evrope (in verjetno Zemlje). Ivana Šumljaka. Tako majhen grobek in spomenik ima na pokopališču Pobrežje v Mariboru, da ga komaj najdete. Ob vedno svežem planinskem rastlinju in zelenju okoli gomile laže ugledamo Šumljakovo veličino in bolje razumemo njegove besede: »Veste, moj svetovni nazor je planinstvo.«

Ko bi naša planinska organizacija in Slovenci le imeli veliko Šumljakov.

Srečko Pungartnik

Spominska plošča ob 40-letnici

Spoštovani g. urednik!

Konec aprila letošnjega leta je bila na zidani podstavek na Gori Oljki nameščena nova marmorna plošča s prvotno vsebino. Tako se je izpolnil zapis o njej iz PV 2001/82. PD Polzela letos praznuje 45-letnico.

Bil sem na Gori Oljki, vsak mesec grem (»lunohod«), in sem opazil spremembo na podstavku. Neznanca, ki je odstranil prvo ploščo, menda še niso našli. PV je pisal o plošči v letniku 2000, na str. 191, 398 in 505, in letniku 2001, na str. 82. G. Vybihal se za dejanje ni

opravičil. Kar sem jaz napisal, pa je bilo res. Zdi se mi prav, da je popravljen, kar je storil neznani storilec, in morda bi bilo dobro, da bi bile te vrstice objavljene. Pa lep pozdrav!

Božo Jordan

Govorica divjih živali

Stopinje in sledovi divjadi: Salsci. Uredila Janko Mehle in Boris Leskovic. Lovska zveza Slovenije, Ljubljana 2003

Navajeni smo že, da nas krovna organizacija slovenskih lovcev, Lovska zveza Slovenije, zalaga z zanimivimi knjigami o divjadi in naravi, tako strokovnimi kot leposlovnimi. Kljub temu pa nas lovci še vedno znajo prijetno presenetiti, kot so nas z drobno žepno knjižico, bolj priročnikom, ki nosi naslov Stopinje in sledovi divjadi: Salsci. Generacije pred nami, ki se še niso tako odtujile od narave, od življenja z njo, so po stopinjah v blatu ali snegu točno vedele, katera žival je hodila pred njimi. Danes znajo take »podpise« prepoznavati le še lovci in to znanje bi radi delili z vsemi ljubitelji narave. Ne zato, da bi živali zalezovali in streljali, predvsem zato, da bi vse bolj ogrožene živali naših gozdov, gora, jezer in rek bolj spoznali in jim s-

tem omogočili preživetje. Odlične ilustracije Igorja Pičulina, ki je knjižico tudi oblikoval, nas popeljejo v svet stezosledcev. Po stopinjah oziroma sledih prepoznavamo srno, jelena, muflona, gamsa, divjega prašiča, volka, medveda, risa, divjo mačko, lisico, jazbeca, vidro, kuno belico, poljskega zajca, ververico in ježa. Predstavljeni so tudi njihovi iztrebki, ki prav tako odkrivajo, kdo je še z nami v gozdu. Vsako izmed omenjenih živali nam predstavijo še s fotografijo in kratkim besedilom. Tudi mavčne odtlitke stopinj nas naučijo izdelati. Vsekakor odlična in koristna knjižica. Lovci jo delijo ljubiteljem narave in šolski mladini; predvsem tej je namreč namenjena. Saj veste: na mladih svet stoji. In lovska organizacija uspešno skrbi za to, da se ne bi podrl.

Igor Maher

Polhograjsko hribovje

Polhograjsko hribovje z okolico, zemljevid, Geodetski zavod Slovenije in Turistično društvo Polhov Gradec (založilo in izdalo), 2004

Občina Dobrova – Polhov Gradec, na pragu Ljubljane, ponuja ljubiteljem narave, tudi gornikom, številne možnosti pohodov, vzponov, kolesarjenja. Ob 700-letnici prve omenbe nekaterih vasi na tem območju je Turistično društvo Polhov Gradec izdalo zemljevid v približnem merilu 1 : 25000. Kot se za turistične karte spodobi, so poleg standardnih gradnikov na njej označene še markirane poti, izletniške kmetije, gostilne, razgledišča, znamenitosti,

avtobusne postaje in podobno. Zelo uporabno pa je tudi bogato besedilo na zadnji strani karte (avtorica Ljudmila Bokal), prevedeno tudi v angleščino in nemščino in opremljeno z lepimi fotografijami, ki prikazujejo značilnosti tega konca Slovenije. Besedilo samo ima zanimive mednaslove, ki ponazarjajo nekatere naravne in zgodovinske danosti Polhograjskega hribovja. Nekatere pomembne informacije so na koncu zbrane v poglavju Na kratko. Kdor se bo s karto odpravil na pot, zagotovo ne bo zgrešil lepot, ki jih premore območje v neposredni bližini glavnega mesta – izjemno ohranjena narava komaj da slutiti, da je nedaleč stran mestni vrvež, seznam gostiln in izletniških kmetij pa bo pomagal pri »oskrbi« popotnika. Slaba lastnost omenjenega zemljevida je, da je le povečava ustreznih kart Atlasa Slovenije, na kateri se vsaka napaka samo še stopnjuje in jo pozorno oko brž opazi. Seveda pa kot povsod v naseljenih predelih tudi za ta konec velja: če bo kakšna nejasnost na poti, bodo domačini vedno radi pomagali.

Marjan Bradeško

Dostojno ob petdesetletnici

Gozdovi in stene, Zbornik ob 50. obletnici Akademskega planinskega društva Kozjak Maribor, uredil David Pogorelec, samozaložba, Maribor 2004

Že debelina je obetavna. Krepko prek tristo strani, za pošteno knjigo ga je. Redko kdaj kakšno planinsko društvo počasti svojo obletnico s tako imenitnim zbornikom. Že uvodna beseda urednika Davida Pogorelca kaže navdušenje, značilno za goram zapisane duše. In takih je bilo v pol stoletja zgodovine Akademskega planinskega društva Kozjak Maribor, ki je večkrat zamenjalo ime, mnogo – združenih v številnih odsekih in sekcijah društva, ki se predstavljajo na začetku knjige. Zatem pa se bralec lahko zapodi – v branje. V

obujanje spominov na posamezna desetletna obdobja društva, ki jih najbolje predstavijo številni prispevki planincev in alpinistov. Nekateri članki so bili sicer že objavljeni v društvenem glasilu Gozdovi in stene (od tod naslov zbornika) in v Planinskem vestniku, precej pa je napisanih na novo. Kot pravi urednik, so želeli na enem mestu zbrati obsežno pisno in fotografsko gradivo, in to jim je imenitno uspelo. Količinsko je skoraj pol zbornika zapolnilo zadnje desetletje, saj je spomin nanj še najbolj živ. Ob besedi, črno-beli fotografiji in lepih barvnih vložkih tako podoživljamo poti in vzpone po slovenskih gorah, na vrhove nekdanje Jugoslavije, gremo v Alpe in na sever Evrope, seveda pa so društvene odprave segle tudi do najvišjih in najbolj oddaljenih gorstev sveta (Južna, Srednja in Severna Amerika, centralnoazijska gorovja, Afrika, Nova Zelandija, Grenlandija ...). Na koncu zbornika je še nekaj izrazov navdušenja nad gorami v verzih, pa poglavje Gozdički in stence s prispevki mladih, nadobudnih »planinčkov«. Zbornik zaočkrožita zgodovinski pregled dogajanja v društvu in pregled odprav. Resnično, to je vzorno »zložen« zbornik z obilo zanimivega in lepega branja. Odlično!

Marjan Bradeško

50 let APD Kozjak

21. marca 1954 je bil v lovski sobi hotela Orel v Mariboru ustanovni občni zbor Planinskega društva obrtnikov. Za prvega predsednika so izvolili Alojza de Cortija; trinajst let je vodil društvo skozi vse tegobe, ki pestijo mlada društva. Štiri leta zatem se je društvo preimenovalo v PD Obrtnik, leta 1963 pa v PD Kozjak Maribor, saj je bil delež obrtnikov v društvu vse manjši. Zadnje preimenovanje je društvo doživelo pred devetimi leti in zdaj ga vsi poznamo z imenom Akademsko planinsko društvo Kozjak. Na žalost je glede povezave z univerzo v Mariboru marsikaj ostalo le pri obljubah, na srečo pa smo člani društva znali voziti tako v svetlih trenutkih kakor tudi v težkih časih, ki jih je bilo na tej petdesetletni poti kar nekaj. In vselej smo se znašli, tudi ko smo ostali brez društvenih prostorov – to se nam je v zgodovini društva zgodilo kar nekajkrat –, pobrali smo se po tragičnih nesrečah in se skupaj veselili uspehov; vsa ta pestra in dolga pot je opisana v zborniku Gozdovi in stene, ki je izšel ob letošnjem jubileju.

Leto 1957 je pomenilo nekakšno prelomnico, saj sta bila tega leta ustanovljena kar dva odseka – najprej alpinistični (9. maja) in nato mladinski (4. junija). S tem smo pritegnili mlade ljubitelje planinstva in alpinizma, ki naj bi nekoč postali gonilo društva. Edini AO v Mariboru je bil predtem v PD Maribor (zdaj Matica), ki pa je po uspehih pred 2. svetovno vojno v povojnih časih povsem zamrl. In prav AO je bil in je še jedro društva. V njem so se porajale nove ideje, kovali drzni načrti, iskali novi cilji, medtem ko je MO privabljal številne mlade ljubitelje gora in jih spremljal na prvih korakih v gore. MO je sicer za nekaj časa zamrl, a so ga pred dobrima dvema letoma znova obudili in zdaj spet združuje mlade, predvsem iz OŠ Bratov Polančičev in OŠ Malečnik. Planinska dejavnost je v zadnjem obdobju zamirala, tudi po zaslugi

»akademiških« selitev, zato je bila 8. aprila 1997 ustanovljena planinska sekcija Vinarjev, ki zdaj skrbi za planinsko dejavnost. Društvo je imelo namreč pred združitvijo z mariborsko univerzo prostore v takrat še »prihodnjem« rektoratu, naziv »akademsko« pa pozneje ni kaj dosti pomagal in postali smo brezdomci. To je bil razlog, da se je članstvo, predvsem planinsko, nekoliko zmanjšalo. A spet smo se znašli in si poiskali nove prostore med mariborskimi »alternativci«, kakor nekateri poimenujejo Pekarino – nekdanjo vojašnico, v kateri je zdaj veliko različnih organizacij in društev. V njej smo zgradili plezalno steno, organiziramo predavanja, v društvenih prostorih tudi razstave fotografij... skratka, nadaljuje se tradicija naših predhodnikov, ki so najprej odkrivali gorstva nekdanje Jugoslavije, organizirali odprave v Durmitor, Prokletije, bili med prvimi, ki so obiskovali Paklenico, odkrivali gore onstran meja, predvsem Dolomite in Centralne Alpe (omeniti velja drugi slovenski vzpon čez severno steno Eigerja leta 1969 – Ivan Šturm, Milan Meden, Beno Reis in Franci Gselman), nato Kavkaz, Grenlandijo, pozneje perujske Ande, v zadnjem obdobju pa se je odpravilstvo izredno razmahnilo in na vrsto so prišle tudi Himalaja, Patagonija, Novozelandske Alpe, Hoggar v Afriki, Aljaska, severnoameriške stene, Mehika, celo kitajske gore. Člani društva dosegajo uspehe tako na plezalskem področju – posebej velja omeniti Marka Lukiča ter Andreja in Tanjo Grmovšek – kot tudi na področju izobraževanja, saj je na odseku kakih 15 alpinističnih inštruktorjev, ki vsako leto organizirajo alpinistično šolo; Boris Lorenčič in Boris Strmšek sta končala šolanje za gorska vodnika. Na društvu so še štirje planinski vodniki, trije markacisti, v kratkem pa se bo izšolalo še nekaj novih vodnikov. Ne smemo pozabiti na športno-plezalsko sekcijo, ki deluje od leta 1998, njenih šest inštruktorjev pa skrbi za mladi naraščaj, ki že uspešno sodeluje na tekmo-

vanjih v športnem plezanju. Tako se nadaljuje tradicija uspehov iz prvih obdobjih društva, ko je bil gonilna sila odseka Vanč Potrč, za njim pa Inko Bajde, Franci Gselman in drugi, ki so usmerjali odsek in z njim celotno društvo v iskanje novih izzivov. Vsekakor je veliko članov društva, veliko zgodb, dogodkov in uspehov, ki bi jih še veljalo omeniti, vendar je bolje, da vzamete v roke naš zbornik ali pa obiščete spletno stran društva www.kozjak.org, ki jo ureja Branko Ivanek. Ne bo vam dolgčas! In za konec še nekaj o slovesni akademiji, ki je potekala 26. marca v Narodnem domu v Mariboru in sta se je ob številnih članih društva in gostih udeležila tudi podpredsednika PZS – Danilo Škerbinek in Slaviča Tovšak. Ob govorih in podelitvah priznanj je bil tudi pester program; omeniti velja zabavno modno revijo mladih planincev, pa njihovo predstavo o planiki, alpinistični skeč, ob katerem smo se do solz nasmejali, in nastope glasbenikov; ves čas je potekala projekcija izbranih posnetkov in še kaj. Mogoče le misel nega izmed gostov: »Bil sem že na veliko društvenih obletnicah, vendar je bila ta nekaj čisto posebnega!«

Boris Strmšek

Prvomajska prireditev na Krašnjem Vrhu

Letošnji prvomajski pohod in srečanje na Krašnjem Vrhu, najvišje ležeči vasi v občini Metlika, je bilo za PD Metlika, ki je tam uredilo prijetno planinsko in turistično točko z razglednim stolpom, in za sam kraj izjemen dogodek. Letošnji pohod, ki je potekal iz treh smeri, in srečanje sta bila združena z osrednjo občinsko prireditvijo ob vstopu Slovenije v EU ter slavnostnim razvitjem evropske zastave. Prireditve in srečanja se je udeležilo več kot 1800 udeležencev. Tolikšne množice ljudi v tej vasi tik ob slovensko hrvaški meji še ni bilo. To je bila tudi edina priredi-

Priporočila za varnejšo hojo in gibanje v gorskem svetu

Priporočila in pravila za varno hojo ponavljamo vsako leto, nesreče pa se še kar naprej dogajajo zaradi istih napak. Osnovna dolžnost vseh planincev je, da jih upoštevamo in z njimi seznanjamo tudi druge obiskovalce gora, vedno in povsod.

- Priporočamo, da si za vsako turo izdelamo načrt izleta. V mislih imamo podroben načrt, v katerem si bomo določili cilj izleta, razdelili turo na etape in te etape tudi časovno ovrednotili. Tako bomo lahko natančneje (z določeno rezervo seveda) določili tudi uro povratka domov. Drugo, kar bo vidno iz tega načrta bo čas, ki ga bomo porabili za turo in si seveda zastavili vprašanje, ali smo letos že opravili kakšno podobno turo, ali smo jo sploh sposobni izvesti, ne da bi se po nepotrebnem izpostavljali in ali ni morda nad našimi sposobnostmi. Iz načrta izleta bomo ugotovili telesno in duševno zahtevnost našega cilja, potrebno strokovno znanje in potrebno opremo. Morda bomo ugotovili, da želenemu cilju sami nismo kos in ga bomo odložili ali si bomo poiskali vodnika. Ves slovenski gorski svet je pokrit s planinskimi zemljevidi.
- Vzemimo zemljevid in pogledjmo, kje bomo hodili, preberimo si vodnike. V 47 primerih so planinci zašli, v 6 pa so se prepozno vrnili s ture, kar je povzročilo skrb domačih in iskalno akcijo za reševalce. Zadostni razlogi torej, da opozarjamo na boljše, kvalitetnejšo pripravo na turo, oziroma da

upoštevamo naš predlog glede načrta. Prav tako med turo puščajmo sled, kje smo hodili in do kam smo prišli. Ne sicer s smetmi, ki bi jih odmetavali vsevprek, ampak z vpisom v vpisnih knjigah po planinskih postojankah in na vrhovih.

- Na poteh v visokogorju, na mestih kjer je pot tako speljana, da lahko zgornji planinci ali celo živali sprožijo kameenje, nosimo čelado.
- Imejmo varnostni (plezalni) pas in sistem za samovarovanje, kadar hodimo po zelo zahtevnih poteh in poteh s stalnimi varovali. (Uporabo opreme preverimo doma).
- Sleherno leto moramo svoje cilje izbirati postopno, tako glede trajanja izleta, višinske razlike kot tudi težavnosti (zahtevnosti).
- Na trgu je polno raznovrstne obutve. Upoštevajmo, da nogo oziroma gleženj najbolje varuje visok čevlji, ki ima vibram podplat. To ni zanemarljiv podatek, saj je padeč najpogostejši vzrok nesreče in tudi zdrsi so po vzrokih na visokem mestu. Ankete so pokazale, da visoke čevlje nosi le 2/3 pohodnikov.
- Na zahtevne ture ne hodimo sami.
- Kdor ima namero hoditi na zahtevne ture, naj se vključi v planinsko šolo, tečaj varne hoje v gore ali naj si prelista nekaj literature na to temo; skratka, nabere naj si potrebno znanje že v dolini in pridobi izkušnje na predhodnih lažjih turah. Svetujemo, da si začetnik ali oseba s premalo

izkušenj in znanja to pridobi na organiziranih izletih.

- Ko gremo v gore v skupini, se nikoli ne ločimo od nje. Hodimo vedno skupaj. Če smo se odločili, da gremo na turo skupaj, se tako tudi vrnimo.
- Na zahtevnih poteh upoštevajmo, da so poti in varovala lahko tudi poškodovana. V interesu varnega gibanja po gorskem svetu je, da se planinci informiramo o dejanskem stanju poti in markiranja. Podatek o poškodbah poti ali varoval sporočimo na Komisijo za pota PZS.
- Mobilni telefoni nam lahko v primeru nesreče veliko pomagajo oz. zelo skrajšajo odzivni čas do prihoda reševalcev na mesto nesreče. Zato vzemimo telefon s seboj na turo. Naj bo baterija napolnjena in ne uporabljajmo ga po nepotrebnem. Vendar naj telefon ne bo izgovor za brezglavo divjanje po gorah. Zaradi zelo razgibanega terena imejmo v mislih dejstvo, da pokritost gorskega sveta s signalom našega aparata ni popolna in možnost sporočanja naše morebitne stiske ni zanesljiva.
- Vsi, ki so bolni, ali so preboleli katero od bolezni, naj se pred prvim izletom v gore posvetujejo z zdravnikom o nameravani turi. Upoštevajo naj nasvete zdravnika in se po njih tudi ravnajo. Obolenih je v gorah vedno več. V lanskem letu je bila bolezen vzrok nesreče v 30 primerih, kar predstavlja 8% vseh nesreč.

Pripravila Gorska reševalna služba Slovenije, junij 2004.

tev v Beli krajini in Dolenjski, ki je bila vključena v vseslovensko akcijo PZS Od Prekmurja do Primorja – za življenje zdravo v gorsko naravo. V spominsko vpisno knjigo, ki bo po končani akciji poslana v Bru-

selj, se je vpisalo kar 942 pohodnikov. Na poti so prijazni domačini v Slamni in Bojanji vasi pohodnike pogostili s čajem in belokranjsko pogačo. Pohodnikom iz Bele krajine in Dolenjske so se pridružili tu-

di planinci iz oddaljenih krajev, celo iz Maribora in sosednje Hrvaške. Skupina dolenjskih planincev je na Krašnji vrh prišla kar čez Gorjance, čez Trdinov vrh. Redni in dobrodošli gosti pa so bili tudi

tokrat planinci PD RTV iz Ljubljane. Na osrednji prireditvi, ki se je začela s slovesnim razvitjem evropske zastave in intoniranjem evropske himne Ode radosti, je številne goste in množico pozdravil metliški župan Slavko Dragovan, slavnostna govornika pa sta bila namestnik ministra za evropske zadeve dr. Rado Genorio in podpredsednik Planinske zveze Slovenije Adi Vidmajer. Bogat kulturni program je prijetno povezoval Toni Gašperič. Planinci so izkoristili dogodek tudi za podelitev društvenih priznanj.

Anton Krašovec

Naravovarstveni dan na Kališču

Na Kališču je 19. junija letos potekal tradicionalni naravovarstveni planinski dan. Očiščen je bil skoraj poldrugí kilometer poti Kališče-Bašeljsko sedlo in steze Kališče-Bašeljski vrh. Obe planinski poti sta se močno zarasli z rušjem oziroma s »cretjem«, kot tam imenujejo nizko borovje. Obsežno in fizično naporno delo so opravili planinci preddivorske planinske sekcije, ki deluje v okviru PD Kranj. Čiščenje poti je pomembno zato, da si obiskovalci planinskega sveta ne bi izbirali novih tras. Poleg čiščenja je potekal tudi strokovni naravovarstveni dan. Pri tem je

Planinska založba pri Planinski zvezi Slovenije je izdala planinsko izletniški vodnik Kranjska Gora. V zbirki »Planinsko izletniški vodnik« bodo v prihodnje izšli še vodniki: Bovec, Mojstrana, Radovljica - Bled, Bohinj, Kamniška Bistrica, Jezersko, Logarska dolina, Tržič in Mežiška dolina.

Vodnik Kranjska Gora lahko naročite na sedežu Planinske zveze Slovenije, tel. 01/43 45 684 ali po e-mailu: planinska.zalozba@pzs.si. Vodnik obsega 88 strani, barvni tisk. Cena: 1.700,00 SIT.

sodeloval Jernej Stritih, predsednik slovenske CIPRE, t. j. Evropskega združenja za varovanje in ohranjanje Alp, ki je predstavil pomen in delo tega združenja. Podrobno je razložil tudi pomen in nujnost varovanih področij novega krajinskega parka v Kamniško-Savinjskih Alpah. Pobudo za krajinski park so podprle občine Solčava, Luče, Jezersko in Preddvor, ki so med naravovarstveno pomembnimi območji Slovenije. Stritih je podal tudi podrobno informacijo o Naturi, t. j. evropski zakonodaji o varovanju habitatov. Predsednica komisije za gorsko naravo pri PZS Rozi Skobe je predstavila nov program usposabljanja planincev Varuh gorske narave, Rudi Skobe, načelnik komisije za izobraževanje pri PZS, pa je še posebno pohvalil prostovoljstvo na delovni akciji.

Indok PZS

Anketa o obiskovalcih gora v zimskih razmerah

Člani Podkomisije za informatiko in analitiko pri GRS Slovenije in člani področnih postaj so v soboto, 20. marca 2004, izvedli anketiranje obiskovalcev gora v zimskih razmerah. Anketiranje je potekalo v Kamniški Bistrici, na Vršiču (pri Ruskem križu), v Logarski dolini in na Pokljuki (Rudno polje). Skupno število anketiranih je bilo 116. Snežne razmere na vseh štirih točkah so bile dokaj podobne. Zaradi visokih temperatur je nastopila močna odjuga, prožili so se plazovi južnega snega. Na vsaki točki so imeli razstavljeno potrebno opremo za gibanje v gorah pozimi in za prikaz preizkusa trdnosti snežne odeje z norveško metodo. Kljub temu, da se je nekaterim spočetka zelo mudilo, so po končani anketi sami prosili, če jim lahko pokažejo posamezne dele opreme - predvsem plazovno žolno so mnogi videli prvič. Kaj so pokazali rezultati?

Splošen vtis popisovalcev je bil, da so anketiranci dokaj slabo tehnično opremljeni za vzpon. Če odmislimo 26 oseb, ki so vpisani pod rubriko rekreacija, ostane še vedno 90 ljudi, ki so se vzpenjali na vrh višji od 2000 metrov oziroma opravljali turni smuk nad gozdno mejo. In če vztrajamo pri stališču, da potrebujemo pozimi pri vzponu nad gozdno mejo cepin in dereze, potem vidimo, da je imelo od 38 pešcev to opremo le 12

(31%) oseb, naslednjih 12 je imelo le dereze, ostalih 14 (38%) je bilo brez opreme. Pri turnih smučarjih je bilo stanje še slabše, kljub temu, da so v glavnem opravljali spust z vrha, kamor so šli pešci peš – torej nad 2000 metri. Od 52 smučarjev je imelo cepin in dereze 16 oseb (31%), samo dereze pa 7 (13%). Ostali – 29 (56%) – so bili brez te opreme. Kljub razmeroma veliki nevarnosti plazov je bilo med pešci in smučarji s plazovnimi žolnami opremljeno 18 (20%) in lopatami 14 (15%) oseb. Na žalost pa gre velik odstotek tega na račun tujcev, ki so bili tudi zajeti v anketi. Preseneča velik odstotek tistih, ki so izjavili, da so vadili ustavljanje s cepinom (77%), a cepin je imelo tokrat na turi le 27% anketiranih. Nekateri so na dodatno vprašanje, če so vadili tako, da so se dričali po zadnji plati in potem zavirali, odgovorili le z »O, to pa ne.« Kako pa, niso znali razložiti. Kaj pomenijo rezultati analize, je težko povedati. Največ je bilo anketiranih tistih, ki so se vzpenjali na Viševnik. Vrh, ki le rahlo seže nad 2000 metrov. Človek bi kar malo zamižal na eno oko, ko mimo teče na vrh nekaj ljudi, ki razen obleke na sebi in smučarskih palic nimajo ničesar drugega. Potem pa vidiš skupino, ki je za ta vrh popolnoma opremljena, a takoj za njimi pridejo drugi, ki jih zaradi izgleda in obleke sploh ne nameravaš anketirati, ker misliš, da gredo le do bifeja na smučišču. In ti te potem na Viševniku sprašujejo, kako se gre po grebenu naprej ... Za konec pripomba dveh anketirancev: »Koliko časa boste še zastonj reševali tiste, ki povzročijo reševalno akcijo zaradi nepremišljenosti ali neopremljenosti?«

*Po gradivu GRS
 povzel Vladimir Habjan*

Tečaj za markaciste

V Savinjskem odboru za planinske poti je bil organiziran po letošnjem načrtu Komisije za planinske poti tečaj za markaciste PZS. Oglede in priprave so bile izvedene v začetku aprila na planin-

skih poteh iz Mozirja in Rečice, tečaj pa na Mozirski koči na Golteh (1532 m) 24. in 25. aprila. Prvi dan se je opravljal teoretični del, ki se je končal v nedeljo. Ta dan je bilo izdelano nekaj erozijskih zaščit in brv na poti s kočice proti planini Ston do spomenika na razpotju. Drugi vikend, 15. in 16. maja, so bila izvedena tehnična dela na poti proti Stonu (namestitev žične vrvi, stopnice za prehod s ceste Planinska ravna – Bela peč in ograje na poti iz Planinske ravne do kočice). V nedeljo je bil pisni preizkus znanja, ki so ga opravili vsi tečajniki (in ena tečajnica) uspešno (94,84%). Sedaj imajo pred seboj še dvoletno pripravništvo in zaključni peti dan. Po tem delu dobijo značko markacista in usposabljanje bo končano. Tečaj je vodil vodja podkomisije za vzgojo in izobraževanje KPP Stanko Gašparič ob sodelovanju inštruktorjev za planinske poti Štefanom Bukovcem, Gorazdom Hacetom in Božom Jordanom, drugi vikend sta sodelovala še Florjan Nunčič in načelnik KPP Tone Tomše. Prijavljenih je bilo 27 kandidatov, udeležilo pa se ga je 24 kandidatov iz 14 PD Savinjskega meddržtvenega odbora.

Božo Jordan

Z baklami do Tromejnika

Slovesno se je začela velika akcija PZS Od Prekmurja do Primorja. Popoldne 30. 4. 2004 smo se miklavški planinci zbrali pred lekarno v Miklavžu, da bi se udeležili množičnega pohoda z baklami od Kuzme do Tromejnika. Odločitev, katere prireditve se udeležiti, ni bila lahka, že zato, ker smo tudi v domačem športnem parku imeli vse pripravljeno za prvomajski kres. S posebnim avtobusom smo se odpeljali v Kuzmo. V športnem parku je že čakalo veliko pohodnikov od blizu in daleč. Ob 21. uri smo prijeli že pripravljene bakle in se v koloni napotili proti Tromejniku. Sredi vasi Kuzma sem se ozrl nazaj in videl nešteto premikajo-

čih se lučk. Ocenjujem, da se nas je v Kuzmi zbralo približno 800 pohodnikov s 300 baklami. Vsi smo hodili zatopljeni v misli, le redki so se med potjo pogovarjali in prepevali ob zvokih spremljajočih harmonik. Hoja ob meji z Avstrijo nas je vedno bolj približevala trenutku, ko bomo tudi mi postali del EU. Tako smo prispeli do gostilne na avstrijski strani. Tja so prihajali avstrijski pohodniki, nekaj jih je bilo že zbranih. Nagovoril nas je župan kraja Sv. Martin na Rabi. Pot smo nadaljevali skupaj. Pri vzponu na Tromejnik so se nam pridružili še madžarski pohodniki. Ura je odbila polnoč, ko je govornik naznanil slavnostni trenutek uradnega vstopa naše domovine v EU. Dviganju zastav so sledili govori, ki so poudarjali pomen tega trenutka. Podpredsednik PZS Adi Vidmajer je nagovoril vse udeležene in slovesno odprl akcijo Od Prekmurja do Primorja. Nato je vodja pohoda do Grada prevzel nahrbtnik z vpisno knjigo in vsi, ki smo pot nadaljevali do Grada, smo pohiteli za njim. Noč je bila temna in oblačna, hodili smo v strnjeni koloni in že ob 4.20 prijetno utrujeni prispeli v Grad. V eni noči doživeti pohod z baklami, sprejem Slovenije v EU ter na koncu še nočni pohod do Grada – vse to prevzame vsakega pohodnika in ga napoti k razmišljanju o sebi in odnosu do domovine.

Franc Kocbek

Začetek pohoda Od Prekmurja do Primorja

Tudi PZS se je vključila v slovesnosti ob vstopu Slovenije v EU. Ena izmed osrednjih prireditev je potekala v prekmurski občini Kuzma. PZS je na njej sodelovala v okviru akcije Za življenje zdravo v gorsko naravo z začetkom pohoda Od Prekmurja do Primorja, ki bo po etapah potekal vse do 26. avgusta. Prva etapa, ki jo je organiziral MDO Pomurja, je bila od tromeje Slovenije, Avstrije in Madžarske

(338 m) do vasi Grad na Goričkem (271 m). Pohodniki so se zbrali na uvodni prireditvi s kresom na večer pred vstopom Slovenije v EU v Kuzmi, od tam pa so v soju bakel krenili do meje z Avstrijo in po njej proti tromeji. Tja so prišli po dveurni hoji. Osrednji govornik na prireditvenem prostoru na tromeji je bil podpredsednik državnega zbora dr. Miha Brejc, o pomenu sodelovanja narodov s premoščanjem mej, ki so nekoč ločevale, pa so spregovorili tudi župani bližnjih obmejnih občin Kuzme, Gornjega Senika in Sv. Martina na Rabi. Avstrijski župan je posebno toplo pozdravil nove prebivalce EU na tromeji in izročil zastavi EU županoma občin Kuzma in Gornji Senik. V planinskem delu slovesnosti je sodeloval planinski kvartet Slavček s planinsko himno ter z nekaj drugimi planinskimi in ljudskimi pesmimi. Podpredsednik PZS Adi Vidmajer je po pozdravnem nagovoru napovedal začetek planinskega pohoda ter izročil nahrbtnik s priložnostnim napisom Od Prekmurja do Primorja in spominsko vpisno knjigo za pohodnike vodji tega nočnega pohoda. S tromeje je kolona več kot sto planincev iz pomurskih PD, Maribora, Miklavža, Ptuja in Ormoža krenila po Pomurski planinski poti skozi gozd mimo ribnika na začetku gozdne učne poti v dolini do ceste Kuzma-Matjaševci-Trdkova, jo prečkala in se spet vzpela v gozd na Zalki (362 m), od tam pa jo je pot vodila do prvih hiš Doliča. Pri teh so se planinci odpočili. Tam so se tudi ločili od PPP, ki se je usmerila proti Kuzmi, in se napotili po gozdnih poteh do cilja v vasi Grad. Tja so prispeli proti jutru, po dobrih treh urah vznemirljive, a tudi utrudljive hoje po skrivnostnih, nočno tihih poteh čez griče. Ob slovesu se je razvila misel o zadovoljstvu ob zблиževanju planincev od vzhodnih ravnih Slovenije do njenega morja in upanje na vnovično srečanje na kateri izmed naslednjih etap akcije Od Prekmurja do Primorja. V zgodnjem jutru so se razšli s tihimi doživetji slovesnosti in

pohoda. Najvztrajnejši so se že 1. maja ob sedmih zjutraj pridružili radgonskim planincem na pohodu ob meji. Pohod se je začel iz dveh smeri, iz Apač in od petanjskega mosta. Čudovita pot, speljana ob reki Muri, je v Gornji Radgoni združila pohodnike iz obeh smeri. Skupaj so se odpravili na prireditveni prostor na avtobusni postaji. Pozdravila sta jih predsednik organizacijskega odbora Dušan Zagorc in župan občine Gornja Radgona Anton Kampuš. Planinci so tako končali 25 ur trajajočo prireditev za 25 članic Evropske unije v Gornji Radgoni, pogostili pa so jih tudi z »evropskim zajtrkom«. Pohod so končali na radgonskem gradu.

Janez Glažar

Srečanje ob jubileju Gorske straže

Pred pol stoletja je bila v Sloveniji ustanovljena Gorska straža. V počastitev tega jubileja se je 16. maja 2004 več generacij Gorske straže PD Ljubljana Matica srečalo na Rožniku. Prišlo nas je dvainpetdeset, najstarejši je bil 82-letni Joco. Prišli so tudi tisti, s katerimi Odsek za varstvo narave in gorsko stražo PD Ljubljana Matica že zelo dolgo sodeluje, in sicer člani iz Savinjske doline, Škofje Loke in Moravč. Bilo je zelo prijetno, saj smo si imeli veliko povedati. Navzoče je najprej pozdravila nova načelnica Tea Režek, nato pa še nekdanja dolgoletna načelnica Slavi Lesica - Koleča. Ta je poudarila, da je naj-

boljše od vsega starega srečati stare prijatelje. Dogovorili smo se, da bomo šli na kak skupen zanimiv naravovarstveni izlet.

Slavi Lesica - Koleča

20 - letnica planinske skupine Smartno v Rožni dolini

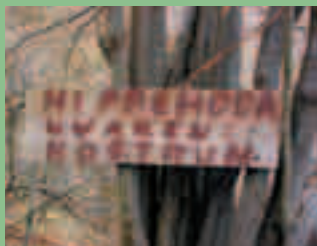
Šmartno v Rožni dolini je najbolj severna izmed 19-ih krajevnih skupnosti v Mestni občini Celje. Podeželsko okolje v dolini Koprivnice in Sušnice na severni strani zapira veriga zanimivih hribov Rigel, Gradišče in Aleksandrov, ki pa ne segajo kaj dosti čez 600 metrov nadmorske višine. Kraj ima ime po farnem zavetniku sv. Martinu, kateremu v čast so pred 158 leti zgradili veliko in bogato okrašeno neoklasicistično cerkev, ki je vidna že od daleč. Umetno jezero v tem kraju je eno največjih v Sloveniji. Rožna dolina ima ime po cvetočih jabilanah, ki so bile nekoč zelo cenjene in so jih od tod izvažali celo v Egipt, in po »rožju« ostankih trte po spomladanskem obrezovanju v vinogradih na prisojnih pobočjih. V kraju še živijo nekateri običaji in navade, ki jih zvesto neguje fantovska skupina »Šrangarji«, pred leti ustanovljena skupina Ljudskih pevk iz Jezerc pa je izdala samostojno kaseto z ljudskimi napevi.

In kje so zdaj planinci se bo vprašal bralec? Tukaj vmes. Med tradicijo in sodobno urejenimi ur-

Napisi naših gora

Opozorilo na poti nekeje pod Čreto. Resda ima avtor težave s slovnico, pa tudi z obliko se ni prav dosti trudil, namen je pa dosegel. Prav skrbno smo se ozirali naokoli, ker pa je bila pomlad, je bil koštrun verjetno še kje v dolini v toplem hlevu. A. S.

banimi pridobitvami dobrih 10 kilometrov oddaljenega mesta je ostala preprosta kmečka duša, željna gibanja v naravi. In tako so pred dvajsetimi leti v takratni mladinski organizaciji sklenili na pobudo Milana Jezernika ustanoviti Planinsko sekcijo. Najprej je skupina mladih organizirala nekaj izletov in na vsakem naslednjem jih je bilo več, prva leta so vodili natančen dnevnik s popisom vseh udeležencev in vsemi dogodivščinami na poteh, kar je sedaj že prava zanimivost. Spoznali pa so, da je za organizirano pohodništvo potrebna tudi opora v planinski organizaciji, zato so se čez nekaj let kot krajevna sekcija pridružili Planinskemu društvu Celje-Matica.

V soboto, 22. maja 2004, so pripravili zanimiv kulturni in družabni dogodek. Na začetku je bilo v računalniški projekciji prikazan niz posnetkov z raznih izletov. V kulturnem programu, ki ga je posebej za to priložnost pripravila Anka Dimec, sicer vodja dramske skupine, so sodelovale tudi Ljudske pevke iz Jezerc ter mlada etno skupina Radovedneži. Največ aplavza je požela »Planinska kronika«, v verze in melodijo stopljeni zanimivi dogodki in posamezniki. Na tej svečanosti je spregovoril dosedanj vodja sekcije Doler Ivan, ki je v poročilu poudaril, da krajevna sekcija skrbi za izvedbo nekaterih akcij, ki so hkrati akcije matičnega društva PD Celje-Matica. Tradicionalni so že pohodi po severnih obronkih Šmartna in februarju in pohod po južnih obronkih v novembru. Že več kot 30 let pa večja skupina pohodnikov vsak prvi maj odide na Paški Kozjak in dalje na

Špik - to pa so hkrati prve izkušnje številnim mladim. Povedal je tudi, da bo v letošnjem letu uveden nov spominski pohod iz zaselka Slatina do zaporov »Stari pisker« od koder je pred šestdesetimi leti odšla peterica pogumnih in v močno zastraženem Celju brez žrtev osvobodila več kot 130 domoljubov - dejanje, ki nima primere v širšem evropskem prostoru. Pohod je kot svojo akcijo že potrdilo PD Celje-Matica in bo izvedeno v sodelovanju z območnim odborom ZZB v začetku decembra. Govoril je tudi o načrtih in predvsem želji, da se sedanjim ljubiteljem planinstva pridruži čim več mladih in nazadnje predlagal, da ga po 18-ih letih vodenja sekcije zamenja kateri od mlajših. To je Bojan Točaj, sicer poveljnik domačega gasilskega društva in dolgoletni pohodnik, eden izmed prvih pohodnikov na Paški Kozjak pred več kot tridesetimi leti. Predsednica PD Celje-Matica je v svojem pozdravnem nagovoru najprej predstavila pestro dejavnost in uspehe matičnega društva in pohvalno ocenila delo sekcije. Omenila je prijetne vtise na enem izmed tradicionalnih pohodov po obronkih Šmartna in navdušenje nad tem, da v tem kraju še živi sproščena domačnost, ki jo je začutila takrat. Ob 20-letnici delovanja je vodji sekcije izročila priznanje PD Celje-Matica, dosedanj vodji sekcije Ivanu Dolerju pa je izročila bronasti planinski znak, ki ga je na predlog PD za dolgoletno delo na področju planinstva podeljuje PZS. Organizatorji prireditve so poskrbeli za domiselno izdelane spominske znake z motivom iz domačega kraja ter prijetno, doma-

čno razpoloženje v kulturnem domu Šmartno. Zvok harmonike je odmeval še dolgo v noč. »Hvala vsem, ki podpirate našo dejavnost in ki ste prispevali k izvedbi prireditve,« se je ob zaključku uradnega dela zahvalila povezovalka Stanka Kroflič, ki je v planinski opravi na domiselno aranžiranem odru gladko vodila potek programa.

Albin Apotekar

Marjan Štamcar - Marči (1950-2004)

Sredi junija smo se na tržiškem pokopališču poslovili od gorskega reševalca in vsestranskega gornika Marijana Štamcarja -

Marčija. Marči je bil član tržiške postaje Gorske reševalne službe od leta 1979. Na letošnjem zboru gorskih reševalcev Slovenije je prejel jubilejno odlikovanje za petindvajset let nepretrganega dela v Gorskem reševalni službi.

V šestdesetih letih je bil Marči eden najobetavnejših pionirjev v novi generaciji tržiških smučarjev. Smučanje je za vedno ostalo njegov šport. Kmalu pa so ga pritegnile tudi gore in za vse življenje se jim je zapisal z vsem srcem, žarom in zanesenostjo. Njegov prihod med tržiške gorske reševalce je bil kar sam po sebi umeven. Postal je srčen, vdan in zanesljiv reševalec. Dolga leta je sodeloval pri skoraj vseh reševalnih akcijah tržiške postaje GRS. Poleg zgolj reševalnega dela je na postaji opravljal še vrsto drugih dolžnosti, da je naše delo lahko potekalo učinkovito, zanesljivo in varno. Za vedno nam bo ostal za zgled njegov odziv ob nesreči prijatelja v snežnem plazu pod Košuto konec novembra 1987. Starosta slovenskih gorskih reševalcev Marjan Keršič - Beláč je ob Dnevu varstva pred snežnimi plazovi leta 1988 v Poljčah takole ko-

NE TAKO!

Konec maja smo na vrhu Križa posneli odprto skrinjico za vpisno knjigo, polno vode. Nekdo je odtrgal pokrov, dež in sneg pa sta naredila svoje. Knjiga je seveda uničena. Skrinjica

na dnu nima nikakršne odprtine, zato voda iz nje ne izteka. Ker pa je trdno zabetonirana, je tudi mi nismo mogli izprazniti. Ko se vpišete, skrbno zaprite pokrov! Izdelovalci skrinj pa na dnu le naredite kako luknjico.

mentiral takratno Marčijevo preudarno ukrepanje: »Deloval je dosledno in točno tako, kot je zapisano v najnatančnejših priročnikih za reševanje iz plazov.« Pri delu tržiške postaje GRS je sodeloval skoraj do svojega zadnjega dne in prav pred nedavnim še vzorno uredil obsežni in bogati arhiv postaje.

Marči v gorah ni bil dejaven le kot gorski reševalec. Znal je navduševati za planinsko idejo in jo uveljavljati s svojim vdanim zgledom. Bil je delaven markacist, odlični turni smučar, nepopustljiv vsestranski varuh gorskega sveta, za-

nimala ga je tudi gorniška zgodovina. Zagnano je podpiral graditev planinskih postojank. Bil je med najbolj delavnimi pri obnovi brunarice GRS Tržič na Šiji pod Košuto. Še lani, ko ga je že hudo pestila trdovratna bolezen, je bil eden najbolj vnetih graditeljev pri obnovi kočice na njemu tako ljubi Zelenici, zibelki tržiške smučarije, ter se tako za vedno zapisal med 'Zeleničarje'. Za svoje delo v planinski organizaciji je dobil visoka priznanja Planinske zveze Slovenije.

Tržiški in vsi slovenski gorski reševalci smo z Marčijem izgubili

iskrenega in zvestega prijatelja. Delili smo si mnoge najbolj žalostne trenutke v gorah, pa tudi veselje in navdušenje, ko smo še lahko pomagali pomoči potrebnim. Bil je vedre tržiške narave in je v našo reševalsko družčino vedno prinašal veselje in optimizem. Nikoli ni veliko govoril, kar pa je povedal, je povedal iz svojega neomajnega prepričanja v dobro in pošteno in pri tem vztrajal.

Marči, mirno počivaj pod svojimi tržiškimi vršaci. Hvala ti za vse, kar si dal nam in goram!

Prijatelji iz GRS Tržič

Naš novi naslov

KRAKOVSKI NASIP 4

Tel.: (01) 426 34 28

Akcijske cene Gore-tex jaken in velurjev Dumo

Prvič pri nas v prodaji švicarske turne vezi Naxo

Turni čevlji Scarpa po lanskoletnih cenah

Ponovno v prodaji odlične palice Kohla

**10 % gotovinski popust
 za imetnike potrjene planinske izkaznice.**

V A B L J E N I !

"Bodi varen popotnik"

Obleči se pravilno

Danes nam razvoj znanosti in tehnologije prinaša nove materiale in s tem preko obleči omogoča mnogo kvalitativno zaščito kot pred časom. Predstavljamo vam komplet obleči, ki vas bo štiti v različnih vremenskih pogojih in vam hkrati ne bo zavnel veliko prostora v vaši prtljaji.

Polka

Najbolj priporočamo perilo POLAR BEAR iz umetnih vlaken, kjer notranja stran obleče odvaja vlago skozi pore na zunanjo stran, ki je izdelana tako, da se vlaga hitro posuši, hkrati pa preprečuje vračanje znoja h koži, če pa želite obremenit se zaščiti proti vetru, vam priporočamo N2S (heat to skin), ki združuje vse te lastnosti.

Proti vetru in dežju

Proti vetru vas štiti široka paleta naših obleči: nekatera so vodoodbojna (npr. iz materiale Softshell), nekatera pa imajo membrano, ki je popolnoma vodoodporna, hkrati pa tudi štiti pred vetrom. Škrivnost te membrane je, da ima tako majhne pore, da ne prepusti vodnih kapljic navznoter, hkrati pa so dovolj velike, da molekule pare lahko uidejo ven, se kondenzirajo

na zunanji strani in izparijo, ali pa koš kjeptice zstrane z oblačila.

Kaj pa hlače?

Priporočamo tudi hlače iz umetnega materiala, ki ne vpijajo vlage, zelo dobro dišajo, se hitro sušijo in s svojo elastičnostjo ohranjajo večjo svobodo gibanja, na ključnih mestih pa so ojačanja, kar zagotavlja še večjo trajnost izdelka. Lahko pa si izberete hlače z neprepetljivo in neprepetljivo membrano, ki so tehnološko zelo dovršen izdelek in so primerne tudi za najzahtevnejše alpinistične počivoje.

Vodževanje

Vas omejevala oblečila za vzdržljive enoslojnice, pri izdelkih POLAR BEAR in pri vodoodbojnih izdelkih zadostuje sprakovanje z vodo, saj termična obdelava vlaken zadrži umazanje na zunanji strani izdelka. Pri izdelkih z neprepetljivo v/v ali neprepetljivo membrano pa je pomembno vedeti, da se izdelki lahko perje v pralnem stroju, z blagim pralnim sredstvom (kupijo se tudi posebna čistilna sredstva za te obleče), vendar brez upravitelja mehčalca. Prav tako je priporočeno vzdrževati te izdelke z impregnacijskimi spreji.

MAYA MAYA

CLIMATE CONTROL®

CLIMATE CONTROL® je inovativna tehnologija, ki uporabnikom omogoča, da se prilagodijo različnim vremenskim pogojem in s tem zagotovi udoben in zaščitni vzdušni prostor.

CLIMATE CONTROL® je inovativna tehnologija, ki uporabnikom omogoča, da se prilagodijo različnim vremenskim pogojem in s tem zagotovi udoben in zaščitni vzdušni prostor.

CLIMATE CONTROL® je inovativna tehnologija, ki uporabnikom omogoča, da se prilagodijo različnim vremenskim pogojem in s tem zagotovi udoben in zaščitni vzdušni prostor.

"Višji vrh osvojiš več popusta dobiš"

PROSTOR ZA ŽIG

POLAR BEAR

VIŠJA PLAST
KOŽA
DRUŽ

ANTIBAKTERIJSKA OBLAČILA
LAKONI
VODODBOJNA
VLAŽNOST
VLAŽNOST
VLAŽNOST

POLAR BEAR

100% POLAR BEAR
100% POLAR BEAR
100% POLAR BEAR

"Varuj svoj hrbet"

Pri razvoju nahrbtnikov smo dali poseben pomen hrbtniču, naravnanim in pozni. Hrbtniče so obložena s strukturiranim mrežama, ki odvejejo vlago, dihajo in so dobro nastavitljiva ter prilagodljiva vsaki teženi. Izbirate lahko med visoko tehnološkimi nahrbtniki, opremljenimi s potrebnimi dodatki za spintanje, klesčnim potohovalnim nahrbtniki ali ravnimi športnimi nahrbtniki za eno- ali potepanje, kolesarjenje.

O nogavicah LORPEN

OGLASNO
SPOROČILO

Lorpen je blagovna znamka nogavic španskega podjetja Industrias Savidai, ki je bilo ustanovljeno leta 1985 v majhni vasi v Pireneih med Španijo in Francijo. Na začetku je podjetje poslovalo le na področju veleprodaje in velikim blagovnicam prodajalo nogavice drugih proizvajalcev. Zaslужka je bilo malo, dela pa preveč. Nabralo se jim je veliko izkušenj s tega področja, tako da so leta 1995 naredili natančno raziskavo trga športnih nogavic in prišli do ugotovitev, da trg potrebuje tehnične nogavice za različne športe. Čas je bil pravi. Tako so leta 1996 začeli z lastno blagovno znamko Lorpen in v dveh letih dosegli totalno prevlado na španskem trgu z lastnimi tehničnimi nogavicami. V naslednjih letih so prodajo razširili tudi na druge trge in sedaj pokrivajo preko 50 dežel (za leto načrtujejo tudi prodor v ZDA) z močnimi deleži trga, saj jih vodi visoka kvaliteta izdelave in velika inovativnost. Prvi na svetu so pri izdelavi nogavic začeli uporabljati material Polartec (za nogavice TEPA so prejeli Polartecovo nagrado za najboljše oblačilo-dodatek iz Polarteca), sodelujejo s tehnološko najnaprednejšimi dobavitelji, kot so Gore-tex, Outlast in sedaj tudi Schoeller.

Lorpen nogavice se razlikujejo glede na športe (pohodništvo, alpinizem, smučanje, deskanje na snegu, tek, tenis, kolesarjenje, lov, ribolov, golf).

Kaj zares naredi Lorpen nogavice boljše od konkurence?

Tehnične nogavice še ne naredi njena sestava tehničnih znamk kot so Coolmax, Thermolite, Lycra, Polartec, Polycolon, Modal, Outlast, New merino wool...potrebna je tudi inovativna konstrukcija, ki omogoča boljše tehnične lastnosti od konkurence.

Lorpen uporablja večplastni sistem: različna vlakna so dali na mesta, kjer so le ta potrebna. Tako so tehnična vlakna (Coolmax, Thermolite, Outlast...) na notranji strani v kontaktu s kožo, na zunanji strani pa je poliamid, ki omogoča veliko trpežnost in odpornost na trenje in obrabo. Tak postopek je dražji, vendar s tem dosežejo veliko boljše rezultate glede zaščite in odpornosti kot konkurenca, saj večina le zmeša vlakna skupaj. Na mestih, ki so najbolj izpostavljena trenju imajo nogavice dodatne poliamidne ojačitve.

Prav tako je pomembna elastičnost nogavic. Konkurenca običajno uporablja do 5% Lycra (elastana), Lorpen pa v večini tehničnih nogavic 10% Lycra, ki je razporejena enakomerno po celi nogavici. S tem dosežejo, da se elastičnost ohrani še po mnogo pranjih!

Lorpen uporablja najnaprednejša tehnična vlakna za svoje nogavice: OUTLAST

Outlast je ameriška tehnologija, ki omogoča termo regulacijo. Bazira na mikro kapsulah parafina, ki so v samem vlaknu. Mikro kapsule absorbirajo oddano toploto, jo akumulirajo in zopet oddajo, ko se človek ohlaja. Tako Outlast omogoča nogam udobje, ne glede na zunanjo temperaturo. Nogavice se priporočajo pri prehodnih obdobjih (pomlad, jesen) in ne za ekstremne razmere.

Lorpen je tudi prvi začel uporabljati za nogavice POLARTEC material: Polartec Power Stretch, ki ima sledeče lastnosti: raztegljiv v vse smeri - odlična prilagodljivost, zunanja površina iz poliamida - velika odpornost na obrabo, zelo hitro odvaja znoj in se hitro suši, dobre izolativne la-

stnosti, zunanji poliamid omogoča lažje obuvanje (zdrsi) in se ne sprime ob čevlji pri daljši hoji.

Lorpen uporablja pri določenih modelih nogavic Schoellerjevo nitko POLYCOLON. To polipropilensko vlakno zelo hitro odvaja vlago. Vlakno je izboljšano s postopkom SANITIZED, ki zagotavlja doživljenjske antibakterijske rezultate. Polycolon preprečuje nastajanje bakterij, mikrobov in glivic.

Vse nogavice namenjene pohodništvu in alpinizmu imajo odobritev proizvajalca W.L.Gore za uporabo v obutvi z Gore-tex membrano.

Vse Lorpen nogavice imajo certifikat »Eko-Tex standard 100«, kar pomeni, da so nogavice testirane in ne vsebujejo nobenih snovi, ki bi škodovala koži.

Lorpenove nogavice so embalirane v atraktivni kartonski embalaži, ki se odpira kot knjiga in na kateri najdete vse potrebne informacije (material, velikosti, barva, namen nogavice, konstrukcija nogavice, vzdrževanje, Gore-tex odobritev, Eko-Tex certifikat, letni čas, za katerega je nogavica namenjena). Nogavice so v trgovini predstavljene na ličnih lesenih stojalih, ki poudarjajo 'outdoor' značaj nogavic.

Pomemben informacije za uporabnika se nahajajo tudi na nogavici sami. Po nakupu potrošniki embalažo ponavadi odvržejo. Zato lahko osnovne informacije o nogavici najdete na nogavici. To so: ime materiala - na prstih, velikost - na podplatih (za razlikovanje nogavic med družinskimi člani), ime nogavice.

Lorpenove nogavice so narejene po sistemu DUAL PROTECTION SYSTEM (sistem dvojne zaščite). Pri tem sistemu gre za ergonomsko distribucijo ojačitev na zunanji in notranji strani podplata. Ker je nogavica popolnoma prilagodljiva, se lahko nosi tako na levi kot na desni nogi, ker sta obe strani nogavice ojačani.

Zelo pomembna značilnost Lorpenovih pohodniških nogavic in nekaterih modelov smučarskih nogavic so tudi PLOSKI ŠIVI na prstih. Ploski šivi preprečujejo, da bi se na prstih material grbančil in s tem povzročal nastanek žuljev.

Lorpenove nogavice ustrezajo standardu UNE-EN-ISO 9001:2000.

V zelo kratkem času (ena sezona) je povpraševanje po Lorpen nogavicah preseglo pričakovanja. Tako lahko Lorpen nogavice najdete v vseh boljše založenih športnih trgovinah in specializiranih outdoor trgovinah. Uvoznik je podjetje Iglu šport d.o.o.

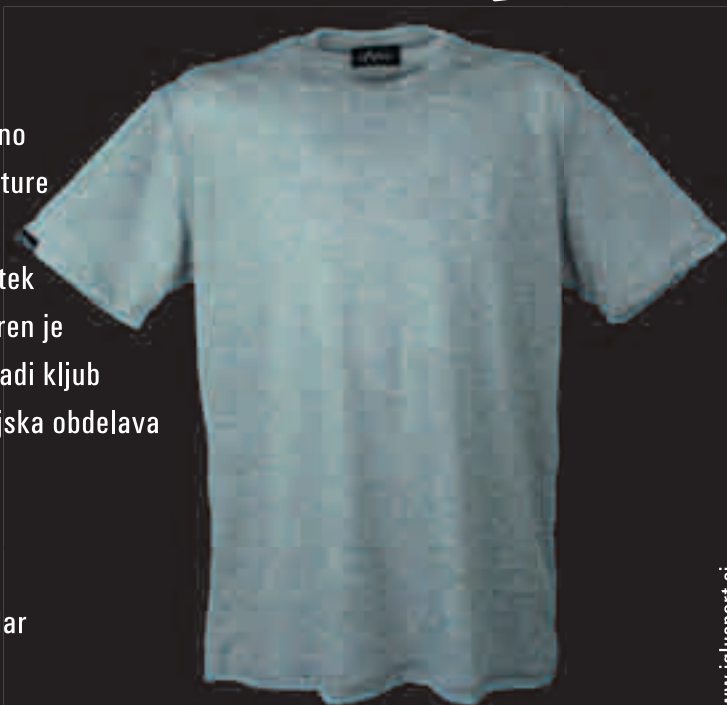
Aktivno športno perilo

KDry
TECHNICAL
UNDERWEAR

○ **Perilo K-Dry** je vrhunsko športno perilo, ki zaradi dvoslojne strukture in dodatne obdelave dobro odvaja vlago, ohranja suh občutek ter se izjemno hitro suši. Primeren je za vse aktivne športnike, ki bi radi kljub potenju ostali suhi. Antibakterijska obdelava preprečuje neprijeten vonj.

○ Vzdrževanje je enostavno, vendar brez uporabe mehčalca.

○ **Prodajna mesta po Sloveniji:** Hervis, Iglu šport ter ostale dobro založene športne trgovine.

www.iglusport.si